

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Zvíře a jeho právní postavení

Animal and its Legal Position

Mgr. Daniela Lišková

Leden 2011

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma ***Zvíře a jeho právní postavení*** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne .....

.....

ABSTRAKT

Práce se zabývá právním postavením zvířete od počátku dějin až po současnost. Věnuje se jak historickým přístupům člověka ke zvířeti, tak současnému pohledu na zvíře. Charakterizuje právní postavení zvířete v právním řádu České republiky.

Zabývá se jeho rozbořem v jednotlivých právních předpisech. V zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, ve vládním návrhu nového občanského zákoníku, v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání a dalších souvisejících předpisech. Porovnává právní úpravu platnou v České republice s ostatními státy, navrhuje možnou úpravu de lege ferenda.

ABSTRACT

Thesis deals with animal legal position throughout the history. It focuses on both historical and contemporary perspectives. Also characterizes the animal legal position in the law system of Czech Republic and analyzes corresponding legal enactments: Legal Act n. 40/1964 Sb., Civil Code, new draft of Civil Code, Animal Protection Law n. 246/1992 Sb. and others. Compares the animal protection laws in the law systems of Czech Republic and other states and proposes possible draft de lege ferenda.

OBSAH

1	ÚVOD.....	6
2	HISTORICKÉ SOUVISLOSTI.....	9
2.1	HISTORIE PŘÍSTUPU ČLOVĚKA KE ZVÍŘETI.....	9
2.1.1	PŘEDKŘESŤANSKÁ ETAPA	11
2.1.2	KŘESŤANSKÁ ETAPA.....	13
2.1.3	ETAPA OSVÍCENSTVÍ	14
2.2	HISTORIE PRÁVNÍHO POSTAVENÍ ZVÍŘETE	15
2.2.1	ŘÍM	15
2.2.2	PRVNÍ ZÁKON NA OCHRANU ZVÍŘAT	15
2.2.3	ROZVOJ ORGANIZACÍ NA OCHRANU ZVÍŘAT.....	16
2.2.4	PRÁVA ZVÍŘAT V EU	17
3	ZVÍŘE V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY	19
3.1	POJEM ZVÍŘE V ZÁKONĚ Č. 40/1964 SB., OBČANSKÉM ZÁKONÍKU A VE VLÁDNÍM NÁVRHU NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	19
3.1.1	ZAHRAČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA POJETÍ ZVÍŘETE.....	20
3.2	POJETÍ ZVÍŘETE V PRÁVU SOUKROMÉM A VEŘEJNÉM.....	21
3.2.1	ŽIVOČICH A ZVÍŘE	22
3.3	PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY TÝKAJÍCÍ SE ZVÍŘETE V ČR	23
3.3.1	ZÁKON Č. 246/1992 SB., NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ.....	24
3.3.2	OSTATNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY	26
3.3.3	MEZINÁRODNÍ SMLOUVY	27
3.3.4	PRÁVNÍ ÚPRAVA NA POLI EVROPSKÉ UNIE.....	27
3.4	ZÁKON NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ	30
3.4.1	ÚČEL ZÁKONA A ZÁKLADNÍ DEFINICE POJMŮ	31
3.4.2	ZÁKAZ TÝRÁNÍ ZVÍŘAT A PROPAGACE TÝRÁNÍ ZVÍŘAT.....	35
3.4.3	PRÁVNÍ ÚPRAVA USMRCENÍ ZVÍŘETE	40
3.4.4	PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY ZVÍŘAT PŘI VEŘEJNÉM VYSTOUPENÍ.....	42
3.4.5	PRÁVNÍ ÚPRAVA PŘEPRAVY ZVÍŘAT.....	43
3.4.6	PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT	48
3.4.7	PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY ZVÍŘAT V ZÁJMOVÝCH CHOVECH.....	49
3.4.8	PRÁVNÍ ÚPRAVA POKUSŮ NA ZVÍŘATECH	50
3.4.9	PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY TOULAVÝCH A OPUŠTĚNÝCH ZVÍŘAT	53
3.4.10	PRÁVNÍ ÚPRAVA ZOOLOGICKÝCH ZAHRAD.....	58
3.5	PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ZVÍŘAT	59
3.5.1	OBEČNÁ OCHRANA VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ.....	60
3.5.2	ZVLÁŠTNÍ OCHRANA VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ.....	60
3.5.3	PRÁVNÍ ÚPRAVA V § 14 ZÁKONA NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ	62
3.5.4	PRÁVNÍ ÚPRAVA V § 14A ZÁKONA NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ	64
3.6	PRÁVNÍ ÚPRAVA PŘEVODU VLASTNICTVÍ KE ZVÍŘATŮM.....	65
3.6.1	OBCHODOVÁNÍ A CHOV ZVÍŘAT JAKO ŽIVNOST.....	66
3.6.2	OBCHODOVÁNÍ SE ZVÍŘATY NA POLI MEZINÁRODNÍM - CITES.....	68
3.7	ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU ZVÍŘETEM.....	71
3.7.1	PŘEDPOKLADY VZNIKU ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU ZVÍŘETEM	72
3.7.2	STŘET V PROVOZU SE ZVÍŘETEM.....	79

3.7.3	ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU DIVOKÝM ZVÍŘETEM	90
3.7.4	ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU VYBRANÝMI ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÝMI ŽIVOČICHY	92
3.8	SPRÁVNĚPRÁVNÍ A TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST.....	96
3.8.1	PŘESTUPKY.....	96
3.8.2	TRESTNÉ ČINY.....	96
3.8.3	TRESTNÝ ČIN PYTLÁCTVÍ	98
4	<u>ROZŠÍŘENÍ PRÁV ZVÍŘAT.....</u>	103
4.1	PRÁVO NETRPĚT A DRUHOVÁ NADŘÁZENOST	103
4.1.1	PĚT A JEDNA SVOBODA JOHNA WEBSTERA.....	105
4.1.2	SOUČASNÝ PŘÍSTUP K TEORII PRÁV ZVÍŘAT.....	106
4.1.3	PRÁVNÍ STATUS ZVÍŘETE	108
4.2	OBECNÁ DEKLARACE OSN O OCHRANĚ ZVÍŘAT	109
5	<u>ZÁVĚR.....</u>	112
6	<u>POUŽITÁ LITERATURA.....</u>	117
7	<u>PŘÍLOHY.....</u>	125
8	<u>ANIMAL AND ITS LEGAL POSITION - RESUMÉ.....</u>	130

1 ÚVOD

Sigmund Freud v roce 1917 napsal: „*V průběhu svého kulturního vývoje nabyt člověk dominantního postavení nad sobě blízkými tvory ze zvířecí říše. Nespokojil se však s touto nadvládou a začal vytvářet mezi svou a zvířecí přirozeností propast. Upřel zvířatům schopnost myšlení a sobě přisoudil nesmrtelnou duši a božský původ, které ho opravňovaly k přetrhání spojení mezi ním a zvířecí říší.*“¹

Zvířata byla a doufám, že vždy budou součástí naší planety. Jako je v moderní společnosti lidí nutné stanovit pravidla řádného fungování, je nutné stanovit pravidla fungování i ve vztazích mezi lidmi a zvířaty. Bohužel na ustanovování těchto pravidel se podílí pouze člověk, který nepovažuje zvířata za své „kolegy“ obývající s ním společně v míru a souznění planetu, ale doslova za „věci“, nad kterými má kontrolu, může je ovládat a využívat ke svým cílům a potřebám.

S první právní úpravou týkající se právního postavení zvířete se setkáváme již v období starověkého Říma. Tato úprava odráží poměry v tehdejší společnosti tak, že zvíře bylo spolu s otrokem považováno za věc. Toto pojetí bylo přejato do právních řádů mnoha států, a proto se s ním setkáváme dodnes. Naštěstí jsou i tací lidé, kteří jako zástupci zvířecí říše bojují za jejich práva. Právě i jejich zásluhou se pomalu začíná měnit všeobecný pohled a přístup člověka ke zvířeti. V souvislosti s tím se objevil i v České republice návrh na opuštění staré koncepce právního postavení zvířete jako věci a přidělení mu právního statusu živé bytosti schopné cítění. Dle mého názoru je téma právního postavení zvířete velmi aktuální jak v České republice, tak i v rámci EU, kde je přijímáno mnoho nařízení a směrnic ke zlepšení života zvířat a k jejich ochraně. Mimo jiné i tyto důvody mě vedly ke zvolení tématu rigorózní práce: **Zvíře a jeho právní postavení.**

Změna právního statusu zvířete z věci na status živé bytosti vede k zamyšlení, zda by zvířeti jako živé bytosti neměla být přidělena i práva. Má zvíře vůbec právo nějaká práva mít? A pokud má, tak jaká? V úvahu musíme vzít i to, že např. člověk a šimpanz se od sebe liší méně než člověk a žížala. Proto by se zajisté stejná práva nemohla vztahovat na všechna zvířata. Kde je ale ona hranice, kterým zvířatům práva

---

¹ FREUD, S. *A Difficulty in the Path of Psycho - Analysis*. 3. vyd. London: Hogarth Press, 1955. s. 140.

přiznat a kterým nikoliv? Mnoho lidí by zajisté uvítalo přiznání práv svým domácím mazlíčkům, přitom, ale např. prase chované ve velkochovu se svou biologickou stavbou těla i inteligencí přibližuje člověku mnohem více než pes či kočka. Zajisté by nebylo možné zvířatům zajistit právo na život, tak jak je to stanoveno v katalogu základních lidských práv, jelikož by to znamenalo konec chování zvířat za účelem potravy pro člověka a konec pokusů na zvířatech. Jestliže tedy zvíře nemá právo na život, mohlo by mu být alespoň zakotveno právo na jeho kvalitní prožití?

Cílem této práce je podat ucelenou koncepci různých přístupů člověka ke zvířeti a promítnutí těchto přístupů do právního postavení zvířete od počátku dějin až po současnost. V souvislosti s tím uvedení základních právních předpisů, jak vnitrostátních, tak mezinárodních, upravujících právní postavení zvířete a jeho právní ochranu. A v neposlední řadě navržení možného právního řešení ve vztahu člověka a zvířete.

Struktura práce je následující:

V druhé kapitole se budu věnovat historii. Zaměřím se na člověka a jeho vývoj jako dominujícího druhu na planetě Zemi, tak jak to vidí různé osobnosti. Budu hledat odpověď, proč se stal tímto dominujícím druhem právě člověk a ne třeba šimpanz. Poskytnu přehled vývoje pohledu člověka na zvíře v rámci několika etap našich dějin. Tato část bude velice důležitá pro snadnější pochopení vývoje právního postavení zvířete, kterým se budu zabývat v kapitolách následujících. Jelikož právo je vždy provázáno se zvyky, tradicemi a společnostmi, je třeba se podívat do historie na to, jak se vůbec přístup člověka a jeho nazírání na zvíře vyvíjelo. V další části této kapitoly se budu zabývat historií právního postavení zvířete. Podívám se do kolébky civilizace – starověkého Říma na právní postavení tamních zvířat. Pokusím se najít alespoň přibližné období, kdy vznikly první zákony na ochranu zvířat, a zjistit, jak se jejich ochrana vyvíjela dále v souvislosti se vznikem Evropské unie.

Třetí kapitolu, která bude stěžejní částí celé práce, věnuji právnímu postavení zvířete v jednotlivých předpisech našeho právního řádu. Zmíním navrhovanou právní úpravu postavení zvířete v návrhu nového občanského zákoníku a komparaci této navrhované úpravy s naší stávající právní úpravou. Podívám se na to, jak je právní postavení zvířete definováno v zahraničních právních řádech. Budu se také zabývat podrobným rozbořem našeho nejdůležitějšího předpisu na ochranu zvířat, a to zákona č.

246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů. Uvedu i právní úpravu upravující právní postavení a zejména ochranu volně žijících zvířat. V další části této kapitoly se zaměřím na právní úpravu přepravy zvířat i s praktickou ukázkou. Poté bude následovat část týkající se převodu vlastnictví ke zvířatům jak v rámci České republiky, tak i na poli mezinárodním. Podstatnou část třetí kapitoly věnuji problematice odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. A to definování obecných předpokladů odpovědnosti za škodu v souvislosti se škodou způsobenou zvířetem. Sřetu provozu se zvířetem s právním rozbořem judikatury a odpovědnosti za škodu způsobenou divokým zvířetem či zvláště chráněným živočichem. V poslední části této kapitoly se zaměřím na správněprávní a trestněprávní odpovědnost na úseku ochrany zvířat a v souvislosti s trestnými činy páchanými na zvířatech a na změnu v právní úpravě trestného činu pytláctví.

Ve čtvrté kapitole budu hledat odpovědi na to, zda má vůbec zvíře právo mít práva? Pokud ano, jaká práva to jsou? Je zvíře schopné něco cítit nebo dokonce i trpět? Co znamená pojem druhová nadřazenost? Budu se také zabývat současným přístupem člověka ke zvířeti. Několik stran věnuji tématu rozšíření základních práv na zvířata v právních systémech různých zemí světa a navrhované Obecné deklaraci OSN o ochraně zvířat.

V závěru práce uvádím dosažené cíle vytyčené v úvodu, hodnotím stávající právní úpravu, navrhuji možnost zlepšení právní úpravy právního postavení zvířete budoucí právní úpravou *de lege ferenda*. Jelikož právní úprava pochází od zákonodárského orgánu, kterým je v České republice parlament, uvádím přehled volebních programů stran pro volby do Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky, které se konaly na konci května roku 2010, tak jak se jednotlivé strany zabývají či nezabývají právním postavením zvířete.

Stanovených cílů rigorózní práce chci dosáhnout prostřednictvím metody analytické, deskriptivní, srovnávací (komparace stávajících právních předpisů s navrhovanou právní úpravou, komparace právní úpravy vnitrostátní se zahraniční). Tato práce je dokončena k právnímu stavu k 20.1.2011.

2 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

2.1 Historie přístupu člověka ke zvířeti

Na planetě Zemi se stal člověk dominantním druhem docela nedávno. Carl Sagan napsal, že kdybychom trvání vesmíru v délce patnácti miliard let stlačili do jednoho jediného roku, sluneční soustava by se vytvořila 9. září, Země by se zhustila z mezihvězdné hmoty 14. září a život by zde vznikl až 25. září. Dinosauři by se na planetě Zemi objevili na Štědrý večer a po čtyřech dnech vyhynuli. První savci by se objevili 26. prosince, první primáti 29. prosince a první hominidé 30. prosince. Homo sapiens by se objevil až na Silvestra v půl jedenácté večer a veškeré lidské dějiny by se odehrály až v posledních deseti sekundách roku.²

Podle Carla Sagana a Ann Druyanové lze naše postavení jako dominantního druhu charakterizovat prostřednictvím několika aspektů: „*Naše všudypřítomnost, to, že jsme si podrobili (zdvořile se tomu říká domestikace) mnoho zvířat, že jsme si přivlastnili značnou část primární fotosyntetické produkce planety, že měníme prostředí povrchu Země*“³. Ve své knize *Stíny zapomenutých předků* si kladou otázku, jak je možné, že si „*jeden druh primátů, nahý, malý a zranitelný, dokázal podrobit zbytek a učinit z tohoto světa a druhých tvorů své panství*“⁴. Mnoho dalších vědců se kloní k závěru, že ovládnutí země člověkem jakožto masožravým primátem nebylo příliš šťastné.⁵

K prudkému technologickému vývoji lidského druhu došlo podle Jareda Diamonda asi před 40 000 lety v době, kdy naši předci vynalezli pracovní nástroje, rozvinuli umělecké nadání a zárodky obchodu a kultury. „*Pokud existuje v dějinách chvíle, o které by se dalo říci, že jsme se v ní stali lidmi, tak je to právě tato doba.*“⁶ Protože však má naše genetická výbava velmi blízko k šimpanzům lze říci, že toto je dílem pouze několika lidských genů. Mnoho vědců společně s Diamondem se domnívá, že klíčovým faktorem byla schopnost používat verbální jazyk.

---

² SAGAN, C. *Draci z ráje – Úvahy o vývoji lidské inteligence*. 1. vyd. Praha: Eminent, 2000. s. 13 – 17.

³ SAGAN, C. - DRUYANOVÁ, A. *Stíny zapomenutých předků*. 1. vyd. Praha: Eminent, 1999. s. 215.

⁴ SAGAN, C. - DRUYANOVÁ, A. *Stíny zapomenutých předků*. 1. vyd. Praha: Eminent, 1999 s. 215.

⁵ PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003. s. 20.

⁶ DIAMOND, J. *Třetí šimpanz*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 87.

Jiní však tvrdí, že to, co z nás učinilo lidi, se odehrálo již před dvěma miliony let, kdy se naši předci rozšířili po světě a živilo se jako lovci a sběrači. Tento názor zastávají Allen Johnson a Timonthy Earle.⁷

Barbara Ehrenreichová se rovněž domnívá, že se naše „lidská přirozenost“ utvářela v oněch dvou milionech let, kdy jsme žili v malých tlupách a jedli nasbírané plody a ulovenou zvěř. Bylo však nutné potlačit traumatickou paměť na dlouhou dobu, kdy jsme nelovili, ale byli jsme loveni! Myslí si, že pozdější krvavé obřady, války a násilí „oslavují a hrůzně přehrávají lidský přechod z kořisti k predátorovi.“⁸

Proč se ale dominantním druhem na planetě Zemi stal člověk a ne třeba šimpanz? Diamond se ve své knize Třetí šimpanz domnívá, že to, co zabránilo ostatním primátům používat verbální jazyk, byla zřejmě struktura hrtanu, jazyka a dalších svalů, které jsou třeba k vydání jemných zvuků. Lidské hlasivky jsou složitější mechanismus, který závisí na přesné souhře několika svalů a tkání. Je pravděpodobné, že chybějící podstatou mohly být určité modifikace lidských hlasivek, které nám umožnily jemnější kontrolu a vytváření větší rozmanitosti zvuků.

Schopnost šimpanzů mluvit je omezena jen na několik zvuků, jelikož jejich ústa a hrdlo nejsou vytvořeny pro řeč stejným způsobem jako ty naše. Proto nepřítomnost mutací, které by vedly ke změnám anatomie jazyka a hrtanu, jež umožnily lidem mluvit, odsoudila šimpanze ke zneužívání v zoologických zahradách, k vystupování v nočních podnicích, vysílání do vesmíru a k lékařským experimentům.⁹ Carl Sagan položil trefnou otázku: „*Jak chytrý musí být šimpanz, než může být za jeho zabití někdo obžalován z vraždy?*“¹⁰

Postoj ke zvířatům, s kterým se v západní společnosti setkáváme, má své kořeny ve dvou tradicích: v judaismu a v řeckém starověku. Tyto kořeny spojilo křesťanství a díky němu v Evropě převládly. Teprve, když myslitelé začali zaujímat postoje nezávislé na církvi, objevuje se v našem postoji ke zvířatům osvícenější názor. V podstatě jsme se od těchto postojů, které byly bezvýhradně přijímány v Evropě až do osmnáctého století, ještě plně neodpoutali. Náš malý výlet do historie postavení zvířete si můžeme rozdělit

---

⁷ JOHNSON, A. – EARLE T. *The Evolution of Human Societies: From Foraging Group to Agrarian State*. 2. vyd. Stanford: Stanford University Press, 2001. s. 27.

⁸ EHRENRICHOVÁ, B. *Blood Rites: Origins and History of the Passions of War*. 1. Vyd. New York: Henry Holt and Company Incorporated, 1998. s. 22.

⁹ DIAMOND, J. *Třetí šimpanz*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 55.

¹⁰ SAGAN, C. *Draci z ráje – Úvahy o vývoji lidské inteligence*. 1. vyd. Praha: Eminent, 2000. s. 120.

do tří etap, tak jak je ve své knize *Osvobození zvířat* uvádí Peter Singer. Předkřesťanská, křesťanská a etapa osvícenství.

2.1.1 Předkřesťanská etapa

Biblický příběh stvoření určuje velice jasně povahu vztahů mezi člověkem a zvířetem. V Bibli je psáno, že Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, aby byl obrazem Božím. Požehnal pak lidem a řekl jim, aby naplnili a ovládli zemi a panovali nad vším živým, co se hýbe.¹¹ Philips Kapleau napsal, že někteří ekologové a historici se domnívají, že „*tato osudová slova bible určila destruktivní dráhu západní civilizace na 2000 let.*“¹²

Explicitně se zde prohlašuje, že Bůh dal lidem nadvládu nad ostatními živými bytostmi. Je pravda, že v ráji tato nadvláda neznamenal zabíjet zvířata na jídlo. Člověk vládl, ale v tomto pozemském ráji šlo o nadvládu velice dobrotivou. Biblický ráj byl rájem vegetariánským. Ovoce zde samo rostlo a padalo do rukou. Po pádu člověka (za který je dle Bible zodpovědná žena a zvíře), bylo zabíjení zvířat jasně přípustné. Bůh sám oblékl Adama a Evu, než je vyhnal z ráje, do kůží zvířat. Jejich syn Ábel choval ovce a používal je jako oběti Bohu. Poté přišla potopa, která všechna stvoření téměř vyhubila, aby potrestala člověka za jeho hříšnost. Když vody opadly, Noe poděkoval Bohu zápalnými obětmi zvířat.¹³

V přednášce ekologa a společenského kritika Iana McHarga na téma chování západního člověka k přírodě nalezneme následující slova: „*Chcete-li nalézt jeden text, který – pokud se mu doslovně věří nebo je přijímán v teologickém duchu – vysvětlí veškeré ničení a plenění, kterého se západní člověk dopouští přinejmenším v těchto 2000 letech, pak nemusíte hledat jinde než v tomto příšerném a zhoubném textu.*“¹⁴

Jiné krátké pasáže ve Starém zákoně doporučují jistou míru vlídnosti ke zvířatům, takže je možné se přit, zda byla svévolná krutost zakazována a zda „nadvláda“ pro člověka znamená spíše něco jako „funkci správce“, z níž by vyplývalo, že lidé jsou před Bohem zodpovědní za péči a blaho těch, kteří nám byli svěřeni.¹⁵

---

¹¹ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 203.

¹² KAPLEAU, P. *To Cherish All Life: A Buddhist Case for Becoming Vegetarian*. 2. vyd. Rechester NY: Zen Center, 1986. str. 11.

¹³ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 203.

¹⁴ KAPLEAU, P. *To Cherish All Life: A Buddhist Case for Becoming Vegetarian*. 2. vyd. Rechester NY: Zen Center, 1986. str. 21 – 23.

¹⁵ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 204.

Avšak pasáž v Genesis, v které je uvedena moc člověka nad jinými tvory, odráží politickou a společenskou realitu, jaká existovala v době, kdy byla Genesis napsána. Podle Milana Kundery byla Genese napsána z hlediska člověka.¹⁶

„Hned na počátku Genesis je psáno, že Bůh stvořil člověka, aby mu svěřil vládu nad ptactvem, rybami i živočichy. Ovšem Genesis sepsal člověk a nikoli kůň. Není žádná jistota, že Bůh svěřil opravdu člověku vládu nad jinými bytostmi. Spíš se zdá, že si člověk vymyslí Boha, aby z vlády, kterou si uzurpoval nad krávou a koněm, učinil svatou věc. Ano, právo zabít jelena či krávu je to jediné, na čem se celé lidstvo bratrsky shoduje i během těch nejkrvavějších válek.“¹⁷

Druhá myšlenková tradice západního myšlení sahá ke starověkému Řecku. Řecké myšlenkové tradice zde nebyly jednotné, ale dělily se do různých škol. Tyto školy spolu vzájemně soupeřily a každá z nich navazovala na myšlenkovou doktrínu svého zakladatele. Jedním ze zakladatelů byl Pythagoras. Stal se vegetariánem a podporoval své následovníky, aby jednali se zvířaty s úctou. Věřil totiž, že se do zvířat stěhují duše mrtvých lidí.

Nejdůležitější byla škola Platónova a jeho žáka Aristotela. Aristoteles zastával názor, že zvířata existují proto, aby sloužila lidem. Protože příroda netvoří nic bezúčelně a nadarmo. Říkal, že je nepochybně pravda, že všechna zvířata stvořila pro člověka. Aristoteles byl jedním z myslitelů klasického starověku, jehož texty vystavěly mezi člověkem a zvířetem tlustou zeď. Tvrdil například, že zvířatům chybí rozum, a proto spadají do stejné kategorie jako neživé předměty. Aristoteles zastával i názor, že nadvláda člověka se týká i otroků a žen. Tento názor odrážel tehdejší společnost, jelikož otroctví a podřízenost žen byla ve starověkém Řecku samozřejmostí. Aristoteles také věřil, že je povoleno zotročit lidi, kteří nemají rozum, stejně jako je možné zotročit zvířata.¹⁸

V prvním století před Kristem zastával římský filozof Cicero názor, že vše na světě bylo stvořeno k prospěchu někoho jiného. Říkal, že rostliny byly stvořeny pro zvířata a zvířata zase pro člověka, že lidé mohou využívat zvířata ke svým cílům, aniž by jim činili nespravedlnost.¹⁹

---

¹⁶ PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003. s. 30.

¹⁷ KUNDERA, M. *Nesnesitelná lehkost bytí*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 2006. s. 286.

¹⁸ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 204.

¹⁹ PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003. s. 31.

2.1.2 Křesťanská etapa

Křesťanství vzniklo a získalo moc v období rozmachu Říše římské. Ve Starověkém Římě byly velmi oblíbené římské hry. Muži i ženy se zde dívali na zabíjení jiných lidí a zvířat jako na běžnou formu zábavy a toto pokračovalo po staletí bez výraznějšího protestu. Křesťanství přineslo do římského světa myšlenku výjimečnosti lidského druhu. Velký význam přikládalo nesmrtelnosti lidské duše. Rozšířilo myšlenku, že každý lidský život - a jedině on - je posvátný. Tato doktrína byla v mnohých směrech sice pokroková, co se ovšem týká jiných živočišných druhů, sloužila jako potvrzení a další omezení již tak nízké pozice, kterou měla nelidská stvoření ve Starém zákoně. Bylo jen málo Římanů, kteří soucítili s jakýmkoliv utrpením či využíváním citlivých bytostí k pobavení lidí, ať už na gurmánově stole nebo v aréně. Mezi ně patřili: Ovidius, Seneca, Porfyrios.²⁰

Středověký teolog Tomáš Akvinský ve svých spisech dochází k názoru, který je později často opakován, že jediným důvodem proti krutosti na zvířatech je skutečnost, že tato krutost by mohla vést ke krutosti na lidech. Jinak ale prohlašoval, že je správné zvířata zabíjet, jelikož život pro ně samotné nemá smysl, má smysl pouze pro člověka.²¹

Poté přišlo období renesance. Hlavním rysem tohoto období byl důraz na hodnoty a důstojnost člověka a na jeho centrální pozici ve vesmíru. Renesanční humanisté stavěli člověka do kontrastu s omezenou povahou „nižších živočichů“.

Nejbolestnější výsledek křesťanské doktríny pro zvíře se objevil v první polovině sedmnáctého století ve filozofii Reného Descarta. Jeho stoupenci tvrdili, že zvířata nemají nesmrtelnou duši a ani nemají vědomí. Jsou to pouhé stroje. Necítí radost, bolest, ani cokoliv jiného. Jejich křik či svíjení jsou pouhé vnější reflexy nespojené s vnitřním cítěním. Zásluhou tohoto učení se v této době po Evropě velmi rozšířilo experimentování na zvířatech. Na jedné z pitev zvířata přibíli za tlapky k prknům a zaživa je pitvali a sledovali krevní oběh, který byl zajímavým námětem konverzace.²²

---

²⁰ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 205-208.

²¹ PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003. s. 32.

²² SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 214-216.

2.1.3 Etapa osvícenství

V době osvícenství se neodehrála žádná zásadní změna v přístupu člověka ke zvířeti, avšak spojilo se mnoho různých myšlenkových vlivů a postoje ke zvířatům se zlepšily. I když pořad jejich práva stála v zájmu lidí. Skotský filozof David Hume prohlásil, že jsme vázáni zákony lidskosti a měli bychom využívat zvířata ohleduplně. V učení Emmanuela Kanta se zase objevuje názor, že člověk ke zvířatům nemá žádné přímé povinnosti, jelikož zvířata jsou pouhým prostředkem konce.²³

V době, kdy Francouzi osvobodili svoje černé otroky, zatímco v britských koloniích se s nimi zacházelo stejně tak, jako my dnes zacházíme se zvířaty, dokončil Jeremy Bentham svoje dílo „Úvod k principům morálky a práva“. Zde jako první označil nadvládu člověka spíš za tyranii a napsal: *„Možná přijde den, kdy zbytek všech živých tvorů získá tato práva, která jim neměla být nikdy odepírána rukou tyranie. Francouzi již přišli na to, že černá barva kůže není důvodem, aby lidská bytost byla ponechána napospas vrtochům mučitele. Možná, že jednou přijde i den, kdy uznáme, že počet nohou, ochlupenost kůže nebo zakončení os sacrum nedostačují jako důvody k tomu, abychom nechali citlivou bytost propadnout stejnému osudu. Co jiného by mohlo vytyčit tuto nepřekonatelnou čáru? Je to snad schopnost rozumně myslet, nebo schopnost mluvit? Dospělý kůň nebo pes je ale nesrovnatelně rozumnější a jako zvíře společensky schopnější, než je třeba nemluvně den, týden nebo měsíc staré. Předpokládejme, že by tomu bylo naopak, jaký by to mělo smysl? Otázkou není, zda dokáže myslet, ani zda dokáže mluvit, ale zda jsou schopni trpět.“*²⁴

V roce 1871 přišel Charles Darwin s knihou O původu člověka, ve které svoji evoluční teorii podpořil vědeckými závěry, že rozdíly mezi člověkem a zvířaty nejsou zase tak velké, jak se předpokládalo. Charles Darwin napsal také: *„Neradi bychom učinili zvířata, z nichž jsme učinili otroky, za sobě rovná.“*²⁵

Zatímco se moderní pohled na naše postavení ve světě liší od všech výše zmíněných pohledů, v praxi se však naše chování ke zvířatům změnilo jen velmi málo. Zvířata už nejsou vně morální sféry, stále jsou však na jejím okraji. **Se zájmy zvířat se může počítat jedině tehdy, pokud nenaráží na zájmy lidí.** Jestliže ke střetu dojde,

²³ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 217-218.

²⁴ BENTHAM, J. *Úvod k principům morálky a práva*. In SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 22-23.

²⁵ DARWIN, CH. *O původu člověka*. In SAGAN, C. - DRUYANOVÁ, A. *Stíny zapomenutých předků*. 1. vyd. Praha: Eminent, 1999. s. 285.

dokonce i ke střetům mezi celoživotním utrpením zvířete a stravovacími návyky člověka, na zájmy zvířete se nebere ohled. Morální postoje z minulosti v nás jsou příliš zakořeněné.²⁶

2.2 Historie právního postavení zvířete

2.2.1 Řím

Za kolébku západoevropské civilizace je od pradávna považováno Starověké Řecko a Řím. Zde také nacházíme jednu z prvních úprav týkající se postavení zvířete. Zvíře bylo v právním smyslu považováno za věc, která nebyla vyloučena z právního obchodu, mohlo být tedy předmětem soukromého práva. Bylo věcí movitou a věcí nedělitelnou. Domácí zvířata dále patřila mezi taxativně vymezený okruh věcí mancipačních – *res mancipi*. *Res mancipi* zahrnovaly věci základního hospodářského významu pro římskou zemědělskou usedlost.

Druhou kategorii zvířat tvořila zvířata volně žijící. Volně žijící zvíře bylo považováno za věc ničí – *res nulis*, tj. věc, která dosud nikomu vlastnickým právem nepatří. Římané neznali právo lovu a myslivosti, bylo tedy možné zvířata lovit kdekoli, i na cizím pozemku. K lovu nebylo třeba ani výslovné oprávnění, lovit mohl kdokoli. Na druhou stranu vlastník nemusel výkon lovu snášet a nemusel vstup na svůj pozemek povolit. Za věc ničí bylo považováno i zvíře, které bylo dočasně ochočeno, avšak později uprchlo. To ale neplatilo o zvířatech domácích, ta se věcí ničí nestávala ani v případě uprchnutí.²⁷

Toto pojetí právního postavení zvířete jako věci bylo přejato do právních řádů mnoha zemí včetně našeho a dlouhou dobu se na něm nic neměnilo.

2.2.2 První zákon na ochranu zvířat

První bitvy za práva zvířat proběhly na začátku 19. století ve Velké Británii. Avšak nesetkaly se s velkou podporou veřejnosti. Prvním návrhem zákona, jenž měl zabránit zneužívání zvířat, byl zákaz „sportu“ štvání býka psy. V roce 1800 byl uveden v Dolní sněmovně parlamentu. Byl ale zamítnut. O 21 let později navrhl člen parlamentu Richard Martin zákon, který by zabránil špatnému zacházení s koňmi. Bohužel tento zákon opět neprošel. Zlom ale nastal v roce 1821, kdy byl přijat zákon,

---

²⁶ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 226.

²⁷ KINCL, J. – URFUS, V. – SKŘEJPEK, M.: *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck 1995 s. 85-179.

který postihoval „svévolné“ špatné zacházení s jistými domácími zvířaty za přestupek. Prvně tak bylo možno potrestat krutost páchanou na zvířatech. Zákon se týkal například oslů, psů a koček ne.

Zápornou stránkou bylo ale to, že Richard Martin, jenž zákon prosazoval, musel zákon podat tak, že spíše připomínal opatření týkající se ochrany soukromého majetku. Chránil tedy spíše majitele než zvířata samotná. Návrh zákona byl přijat, ale Richard Martin bojovat za práva zvířat nepřestal a spolu s dalšími významnými humanisty založili společnost, jejíž činností bylo shromažďování materiálů a zahajování soudních stíhání. Takto byla založena první organizace na ochranu zvířat, ze které se později stala Královská společnost pro prevenci krutosti na zvířatech.²⁸

2.2.3 Rozvoj organizací na ochranu zvířat

Hnutí na ochranu zvířat se více začala rozšiřovat až v a osmdesátých a devadesátých letech 20. století. Dynamiku hnutí za ochranu zvířat úspěšně zdokumentoval bibliograf Charles Magel. Od starověku do počátku sedmdesátých let 20. století jich našel 95. V následujících osmnácti letech se mu podařilo objevit 240 děl s tematikou ochrany zvířat, mnohé byly napsány filozofy vyučujícími na univerzitách.²⁹

V osmdesátých a devadesátých letech nastává velký rozmach organizací bojujících za práva zvířat. Díky narůstajícímu vlivu médií se podařilo dostat problémy do povědomí veřejnosti. Napomohla tomu i kniha amerického historika Charlese Pattersona *Věčná Treblinka* s podtitulem *Ve vztahu ke zvířatům jsme všichni nacisté*. Autor v ní přirovnává kruté zacházení se zvířaty k zacházení s lidmi v koncentračních táborech, ke genocidě a rasismu. Svůj postoj podporuje citáty mnoha významných osobností. Píše například, že Theodor Adorno řekl: „*Osvětim začíná všude tam, kde se někdo podívá na jatka a pomyslí si: vždyť to jsou jenom zvířata.*“³⁰ Poukazuje na to, že krutosti páchané na zvířatech jsou předzvěstí krutostí páchaných na lidech. Kniha nás vede k zamyšlení nad utrpením milionů bezbranných tvorů a přináší pozoruhodnou charakteristiku nacismu.

„Zvířata jsou nevinnými oběťmi světonázoru, podle kterého jsou některé životy hodnotnější než jiné a který tvrdí, že silným je povoleno využívat bezmocné a že slabé je

²⁸ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s.219-220.

²⁹ CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In *Bedrník časopis pro ekogramotnost* [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

³⁰ PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003. s. 59.

nutné obětovat pro dobro druhých. Jakmile jsem si uvědomil, že stejné názory se skrývají i za holocaustem, začal jsem chápat souvislosti, které jsou tématem této knihy.“³¹

Ještě před tím vyšly na najevo otřesné dokumenty o „lidském“ zacházení se zvířaty při pokusech. V roce 1991 byly publicistou Millym Schär-Monzolim a členem švýcarské kontrolní komise pro pokusy na zvířatech Maxem Kellerem tyto důkazy zveřejněny a okomentovány v knize Holocaust.

V Pensylvánii byly pokusy na zvířatech zakázány jenom díky útoku radikálního Hnutí za osvobození zvířat na tamější univerzitní laboratoř. Členové hnutí zde ukradli videozáznamy, které po zveřejnění donutily státního tajemníka zdravotnictví a sociálních služeb další pokusy na zvířatech zakázat.³²

2.2.4 Práva zvířat v EU

Zásadní změna nastala v roce 1997 v Evropské unii. Do té doby byla zvířata Římskou úmluvou klasifikována jako zboží či produkty. Po dlouhé kampani organizací na ochranu zvířat v roce 1997 podepsalo v Amsterdamu všech 15 členských států právně závazný dokument Protokol o zvýšené ochraně a respektování welfare (životní pohodě) zvířat, v kterém jsou zvířata uznána za „cítící bytosti“. To znamená, že v Evropské unii jsou nyní zvířata považována za bytosti, jež mohou trpět nebo cítit bolest. Protokol rovněž vyžaduje, aby Evropská unie v rámci vytváření své zemědělské politiky brala v úvahu welfare zvířat. Právní závazek, aby se welfare zvířat udělovala plná pozornost, je velice důležitý. V Evropské unii tak pro zvířata skončil středověk, zatímco všude jinde trvá, říká se v časopise Pro zvířata.³³

Další důležitý mezník ve vývoji ochrany zvířat je rok 2003. V březnu 2003 se konala v Manile mezinárodní konference o welfare zvířat. Konference se účastnilo 21 vládních delegací a přes 300 organizací na ochranu zvířat pocházejících z 80 zemí.

---

³¹ PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003. s. 268.

³² CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In Bedmík časopis pro ekogramotnost [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

³³ CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In Bedmík časopis pro ekogramotnost [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

„Bylo to poprvé, kdy se na takovéto úrovni hovořilo o důležitosti ochrany zvířat včetně důrazu na to, že všechny země světa musejí předcházet krutému zacházení se zvířaty a omezovat jejich utrpení.“³⁴

Byla schválena Deklarace o welfare zvířat (Declaration on Animal Welfare). Česká republika (jako jedna z mála zemí) zde hlasovala přímo prostřednictvím svého zástupce. Hlavním smyslem Deklarace je, aby otázka ochrany welfare zvířat byla uznána jako celosvětový úkol a později byla přijata Všeobecná deklarace welfare zvířat v rámci Organizace spojených národů. Deklarace stojí na mnoha zásadách. Státy by zejména měly podniknout všechny závažné kroky, jež by snížily utrpení zvířat. Měly by vypracovávat a rozvíjet další normy, které by v otázce životní pohody zvířat upravovaly zacházení jak s hospodářskými zvířaty, se zvířaty ve vědeckém výzkumu, i s volně žijícími zvířaty.³⁵

---

³⁴ CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In Bedmík časopis pro ekogramotnost [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

³⁵ CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In Bedmík časopis pro ekogramotnost [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

3 ZVÍŘE V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY

3.1 Pojem zvíře v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku a ve vládním návrhu nového občanského zákoníku

Zvíře v našem právním řádu prozatím nemá samostatné právní postavení. Při nakládání se zvířaty se přiměřeně použijí ustanovení týkající se věcí. Zvířata jsou tedy pro právní účely považovány za „věci“. To vyplývá ze současného zákona 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, kde úprava souvisí zejména s vlastnickým právem a odpovědností za škodu způsobenou zvířetem. Připouští se ale, že jde o živé tvory, kteří vyžadují specifický přístup.³⁶ Při aplikaci práva je toto nutno mít vždy na paměti.

V současnosti se v České republice připravuje nový občanský zákoník, který by měl nahradit ten současný z roku 1964 již mnohokrát novelizovaný. Současný občanský zákoník se výrazně odchyluje od právní kontinentální kultury i od tuzemských právních tradic, jež byly po státním převratu v roce 1948 odmítnuty. Návrh nového občanského zákoníku obecně sleduje celkový příklon k evropským kontinentálním konvencím. Jeho dalším cílem je obnovit pojetí občanského zákoníku jako obecného kodexu.³⁷

V návrhu nového občanského zákoníku se objevuje i ustanovení definující věc v právním smyslu, na rozdíl od platného občanského zákoníku, který definici věci neobsahuje. (Nicméně právní teorie pod tímto pojmem rozumí hmotné předměty, které jsou ovladatelné a slouží k potřebám lidí). Osnova návrhu nového občanského zákoníku volí široké pojetí věci v právním smyslu a v § 461 odstavce 2 stanovuje:

„Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“³⁸

Další „novinkou“ je ustanovení týkající se výslovného právního zakotvení postavení zvířete. Ve vládní verzi zveřejněné k 25. 2. 2010 je v § 466 stanoveno:

„Živé zvíře není věc. Ustanovení o věcech se na zvíře použijí přiměřeně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze živého tvora.“³⁹

³⁶ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 15.

³⁷ Vládní návrh občanského zákoníku. In *Nový občanský zákoník* [online]. [citováno 25.2.2010] Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

³⁸ Vládní návrh občanského zákoníku. In *Nový občanský zákoník* [online]. [citováno 25.2.2010] Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

Důvodová zpráva k § 466 uvádí:

*„Návrh ustanovení o živých zvířatech, která nemají být nadále považována za věci, se po vzoru dalších evropských úprav a jejich vývoje v posledních dvaceti letech, vymaňuje z dogmatu římského práva o „bučících nástrojích“ a z právního pojetí zvířat jako věcí v právním smyslu.“*⁴⁰

3.1.1 Zahraníční právní úprava pojetí zvířete

Podobnou právní úpravu obsahují právní řády mnoha zemí. Jako příklad můžeme uvést novelu rakouského občanského zákoníku z roku 1988 v § 285a, německého občanského zákoníku z roku 1990 v § 90a a novela občanského švýcarského zákoníku z roku 2002 v čl. 641a. V Polsku se ani nečekalo na rekodifikaci občanského práva a stejné ustanovení bylo v roce 1997 zakotveno přímo v čl. 1 odst. 1 zákona na ochranu zvířat. Tento postup je označován jako dereifikace zvířat a je veden zejména ekologickými hledisky a etikou ochrany zvířat. Úprava v občanském zákoníku sleduje stejné hodnotové východisko ve shodě se zákonem na ochranu zvířat. Danou problematiku ale řeší zejména ve vztahu k vlastnickému právu a jeho ochraně. Nebere tedy zřetel pouze na samotné zvíře, ale i na jeho pána a bere v potaz jejich vzájemný vztah a emoční vazbu.⁴¹

Výše uvedené právní úpravy stanovují pravidla, že zvířata nejsou věcmi, že jsou chráněny zvláštními zákony a že předpisy o věcech na ně lze aplikovat pouze v mezích a tam, kde neplatí zvláštní úprava. Ruský kodex dokonce zakazuje nakládat se zvířaty v rozporu se zásadami humanity. Osnova občanského zákoníku sleduje stejnou tendenci. Navrhuje stanovit, že živé zvíře není věcí, a stanovit podmínky, při nichž by se použila úprava týkající se movité věci. Bylo by např. v rozporu s povahou zvířete jako živého tvora použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli. Pes by byl tak předán cizí osobě a vystaven stresu.⁴²

---

³⁹ Vládní návrh občanského zákoníku. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 25.2.2010]
Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

⁴⁰ Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z:
<<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

⁴¹ Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z:
<<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

⁴² Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z:
<<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

3.2 Pojetí zvířete v právu soukromém a veřejném

Pojetí zvířete v občanském zákoníku je širší, na rozdíl od zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který omezuje pojem zvířete na živé obratlovce odlišné od člověka.⁴³ Toto zúžené pojetí nelze ale uplatnit v občanském právu. Ze soukromoprávního hlediska jsou zvířaty nejen obratlovci, ale i bezobratlí, jež jsou schopni pociťovat bolest a utrpení. Veřejné právo obsahuje pro své různé účely rozdělení zvířat na kategorie. Například zvířata domácí a zvířata chovaná v zájmovém chovu, zvířata hospodářská, chráněná, lovená, dobytek, zvířata nebezpečných druhů atd. (srov. zák. č. 246/1992 Sb., č. 114/1992 Sb., č. 449/2001 Sb., č. 162/2003 Sb. a další).⁴⁴

Soukromé právo má pro svoje účely také kategorizaci zvířat. Toto rozdělení sleduje účel ve vazbě na soukromoprávní instituty. Zejména vznik, změnu a zánik vlastnického práva ke zvířeti a poté povinností nahradit vzniklou škodu zvířetem způsobenou.

Základní a tradiční rozdělení je na zvířata domácí a divoká. Za divoká zvířata se z hlediska soukromého práva považují zvířata, která náležejí k nedomestikovanému druhu. To znamená, že celý druh žije převážně v přírodě, i když jeho jednotlivé kusy jsou chovány člověkem v zajetí.

Domácím druhem jsou zvířata, která žijí převážně s člověkem. Tudíž pštros žijící na pštrosí farmě je z hlediska soukromého práva pořád divoké zvíře. Naproti tomu zdivočelá kočka je stále zvíře domácí. U divokých zvířat se jako základní uplatní pravidlo, že nemají vlastníka. Označují se jako zvířata bez pána. Bez pána může ale být i zvíře náležející ke zvířatům domácím, pokud žije volně v přírodě, například pes nebo kočka. Člověkem mohou být v zajetí chována i divoká zvířata. Terminologie mnoha občanských zákoníků označuje divoká zvířata chovaná v zajetí za zajatá. Zajatým zvířatům se brání fyzickými překážkami v útěku. Jsou trvale chována v klecích, voliérách, ohradách. Divoká zvířata mohou být zkrocená. Za zkrocená zvířata se považují ta, kterým se nebrání ve volném pohybu. Zvířata jsou ale na svého pána tolik zvyklá, že se u něj samovolně zdržují nebo se opakovaně vrací. Podle tohoto hlediska je

---

⁴³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴ Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

zajatým divokým zvířetem např. sokol chovaný ve voliére a zkroceným divokým zvířetem sokol vycvičený k lovu.⁴⁵

Kategorie chovaných zvířat zahrnuje zvířata domácí, divoká nebo zkrocená, mající vlastníka nebo chovaná člověkem. Zvířata první skupiny jsou většinou chována pro potěšení, hospodářský účel tu chybí. Zvířata z druhé skupiny se chovají primárně a výlučně k hospodářskému účelu. Tím se rozumí jednak plody (vejce, mléko), u kožešinových zvířat kožešina, ale také práce (např. u koní). Zvláštní kategorii hospodářských zvířat tvoří dobytek. K dobytku patří sudokopytníci náležející k domácím zvířatům a chovaní jako hospodářská zvířata. Patří sem ale i jelenovití sudokopytníci, kteří se chovají v oborách. Ti spadají sice do kategorie hospodářských zvířat, ale za dobytek se nepovažují. Občanské zákoníky některých států (Francie, Itálie) mají zvláštní ustanovení o nabytí a pozbytí vlastnického práva k některým druhům domácích zvířat, jako jsou například králíci. Návrh nového občanského zákoníku přejímá pouze ustanovení týkající se roje včel, jež se objevuje v evropských úpravách ve větším počtu.⁴⁶

Základním pravidlem, které již dnes platí je, že **zvláštní zákony na ochranu zvířat a živočichů mají přednost před úpravou v občanském zákoníku**, jelikož jsou považovány za zvláštní právní úpravu.

3.2.1 Živočich a zvíře

Pojem živočich definuje v § 3 odst. 1 písm. d, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. „*Volně žijící živočich (dále jen „živočich“) je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje.*“⁴⁷

Zákon zde tedy zavádí legislativní zkratku živočich a sám se na volně žijící živočichy vztahuje. Naproti tomu zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání,

---

⁴⁵ Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

⁴⁶ Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

⁴⁷ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

ve znění pozdějších předpisů uvádí ve svém § 3 písm. a), že pro účely tohoto zákona se rozumí: „*zvířetem každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.*“⁴⁸

Pojem živočich je tedy širší, zahrnuje jak obratlovce, tak i bezobratlé živočichy. Většinou se používá, pokud se jedná o volně žijící zvířata. Zejména v případech spadajících pod právní úpravu ochrany přírody a krajiny. Pokud se podíváme na používání těchto pojmů s mezinárodní právní úpravou zjistíme, že našemu pojmu „živočich“ odpovídá anglický překlad „animal“. Pojem animal je většinou užíván v širším smyslu. V případě, kdy se úprava týká pouze obratlovců, používá se pojem „vertebrates“. Toto je třeba mít na paměti, pokud porovnáváme naši právní úpravu se zahraniční.⁴⁹

3.3 Prameny právní úpravy týkající se zvířete v ČR

Ochranou zvířat se u nás zabývá mnoho právních předpisů. Mezi ně patří jak zákonná úprava, tak podzákonné předpisy a řada nařízení a směrnic ES, která jsou pro nás závazná na základě čl. 10a Ústavy a příslušných mezinárodních smluv. Základním pramenem v České republice je ústavní pořádek ČR. Z hlediska ochrany zvířat jsou zde zastoupena pouze ustanovení týkající se ochrany přírody a přírodních zdrojů.

Čl. 7 Ústavy uvádí: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“⁵⁰

Listina základních práv a svobod je o něco podrobnější a v Čl. 35 odst. 1 uvádí: „*Každý má právo na včasné a úplné informace a stavu životního prostředí.*“⁵¹

Odst. 2: „*Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.*“⁵²

A odst. 3: „*Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.*“⁵³

---

⁴⁸ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 17.

⁵⁰ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, jak vyplývá ze změn provedených ústavními zákony

⁵¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

⁵² Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

⁵³ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

Zvířata můžeme zcela jistě považovat za přírodní zdroje a za součást druhového bohatství přírody. Ochrana zvířat proti týrání ani jejich welfare však ústavně zabezpečeny nejsou. Oblast ochrany zvířat spadá převážně do veřejného práva, opírajícího se o veřejný zájem. Většina předpisů patří do práva správního. Za základní úpravu lze považovat zákon na ochranu zvířat proti týrání. S ním pak související zákony a podzákonné právní předpisy a související nařízení ES. V širším smyslu lze do ochrany zvířat zahrnout i ochranu týkající se přírody a s ním související předpisy. I když převážná část úpravy spadá do práva veřejného, některé oblasti jsou upraveny i právem soukromým, zejména občanským zákoníkem. Jde o otázky týkající se vlastnictví či náhrady škody způsobené zvířetem. V případě zvlášť závažných deliktů, zajišťuje ochranu zvířat trestní zákoník. Co se týče procesního práva je hlavním předpisem správní řád a přestupkový zákon v případě spáchání přestupku. Při soudním přezkumu správních rozhodnutí se použije soudní řád správní. V oblasti soukromého práva platí občanský soudní řád.⁵⁴

3.3.1 Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Jak již jsem uvedla výše, základním právním předpisem upravujícím postavení zvířat, zejména jejich ochranu, je zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů. Zákon byl mnohokrát novelizován. Poslední změna proběhla zákonem č. 291/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., u zemědělství ve znění pozdějších předpisů, a další souvisejí zákony. Zákon rovněž transponuje řadu směrnic a nařízení ES.

Mezi směrnice patří:

- Směrnice Rady 1999/74/ES ze dne 19. 7. 1999, kterou se stanoví minimální požadavky na ochranu nosnic
- Směrnice Rady 98/58/ES ze dne 20. 7. 1998 o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely
- Směrnice Rady 93/119/ES ze dne 22.12.1993 o ochraně zvířat při porážení nebo usmrcování

---

⁵⁴ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 30.

- Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. 5. 1992 o ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
- Směrnice Rady 91/629/EHS ze dne 19. 11. 1991, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu telat
- Směrnice Rady 86/609/EHS ze dne 24. 11. 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států, týkajících se ochrany zvířat používaných pro pokusné a jiné vědecké účely
- Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. 4. 1979 o ochraně volně žijících ptáků

Nařízení:

- Nařízení Rady 1/2005 ES ze dne 22. 12. 2004 o ochraně zvířat během přepravy a související činnosti a o změně směrnic 64/432 EHS a 93/119 ES a nařízení (ES) č. 1255/97
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 854/2004/ES ze dne 29. 4. 2004, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 853/2004/ES ze dne 29. 4. 2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu

K zákonu na ochranu zvířat existuje také mnoho prováděcích předpisů:

- Vyhláška č. 207/2004 Sb., o ochraně, chovu a využití pokusných zvířat, ve znění vyhlášky č. 39/2009 Sb.
- Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění vyhlášky č. 425/2005 Sb. a vyhlášky č. 464/2009 Sb.
- Vyhláška č. 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování, ve znění vyhlášky č. 424/2005 Sb.
- Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat
- Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči
- Vyhláška č. 3/2009 Sb., o odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat proti týrání

- Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě
- Vyhláška č. 5/2009 Sb., o ochraně zvířat při veřejném vystoupení a při chovu

3.3.2 Ostatní právní předpisy

Kromě zákona na ochranu zvířat obsahuje náš právní řád i další právní předpisy související s postavením zvířat:

- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon)
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Nařízení Rady č. 338/97/ES ze dne 9. 12. 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi
- Nařízení Komise č. 865/2006/ES ze dne 4. 5. 2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi
- Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění zákona č. 444/2005 Sb.
- Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 386/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 123 a násl. – vlastnické právo, § 135 – věci ztracené či opuštěné)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (trestný čin týrání zvířat)

3.3.3 Mezinárodní smlouvy

Česká republika je také vázána řadou mezinárodních úmluv chránících zvířata:

- Evropská úmluva o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely vyhlášená sdělením MZV pod č. 21/2000 Sb. m. s. a Protokol o novelizaci této úmluvy
- Evropská úmluva o ochraně zvířat v zájmových chovech vyhlášená MZV pod sdělením č. 19/2000 Sb. m. s.
- Evropská úmluva o ochraně jatečných zvířat, vyhlášená MZV pod sdělením č. 114/2003 Sb. m. s.
- Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, vyhlášená MZV pod sdělením č. 118/2006 Sb. m. s. a protokol o její změně
- Evropská úmluva o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě vyhlášená MZV pod sdělením č. 20/2000 Sb. m. s.

V mnoha případech je členem úmluv přímo Evropské společenství. K úmluvám je vydávána řada doporučení v rámci Rady Evropy. Doporučení se týkají zejména chovu či ošetřování jednotlivých druhů nebo skupin zvířat.⁵⁵

3.3.4 Právní úprava na poli Evropské unie

Státy se v rámci Evropské unie začaly ochranou zvířat zabývat v letech 1991 – 1992, kdy byla ke Smlouvě zakládající společenství připojena deklarace při příležitosti mezinárodní konference o politické unii. Státy jsou od té doby při vytváření vlastní legislativy a implementaci legislativy Společenství povinny brát v potaz ochranu zvířat. K Amsterodamské smlouvě, která vstoupila v platnost 1. 5. 1999, byl také připojen Protokol o ochraně dobrých životních podmínkách zvířat. Na něj navazuje usnesení Evropského parlamentu o akčním plánu Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a o ochrany zvířat 2006 – 2010.

Cílem toho akčního plánu je upevnit dosažené výsledky v rámci ochrany zvířat a navrhnout nové strategie, jak zlepšit ochranu zvířat v následujících pěti letech. Plán se soustředí na pět hlavních oblastí. Jimi jsou: zlepšení minimálních standardů pro welfare zvířat, propagace alternativních forem pokusů bez použití zvířat, zavedení

---

⁵⁵ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 33.

standardizovaných ukazatelů úrovně ochrany zvířat, zvýšení informovanosti veřejnosti o této oblasti.⁵⁶

Za silné podpory mnoha mezinárodních organizací na ochranu zvířat a díky jejich kampaním je v rámci Evropské unie přijímána řada nařízení a směrnic, jejichž cílem je zlepšení právní ochrany zvířat.

Dne 20. 8. 2010 nabyl účinnosti **článek 3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady o obchodování s produkty z tuleňů**, který určuje podmínky pro uvedení výrobků z tuleňů na evropský trh. **Nařízení zakazuje uvádět na trh výrobky z tuleňů.** Současně však umožňuje několik výjimek a to pro zvířata ulovená tradičním lovem Inuitů a dalších domorodých komunit.⁵⁷ Lucie Moravcová z organizace Svoboda zvířat uvádí: *„Prosazení tohoto zákazu se povedlo také díky neúnavné práci ochránců zvířat po celém světě. Velkou zásluhu mají především naši zahraniční kolegové, kteří neustále přinášeli nové a nové záběry dokazující brutalitu komerčního lovu tuleňů v Kanadě a nedodržování základních pravidel lovu stanovených kanadskou vládou“*⁵⁸ I přes tento zákaz komerční lov tuleňů v menším měřítku pokračuje i nadále a to nejen v Kanadě. Organizace Svoboda Zvířat, která ochranu zvířat podporuje i v zahraničí, se do prosazování zákazu zapojila úspěšnou kampaní „Komerční lov tuleňů je evropské veřejnosti proti srsti“.

K nečekané události došlo již 19. 8. 2010, kdy zástupci Inuitů a lovců tuleňů podali proti nařízení stížnost u Soudního dvora EU s odůvodněním, že zákon by negativně ovlivnil jejich lov tuleňů. Je tomu z podivem, jelikož Nařízení Komise (EU) č. 737/2010 ze dne 10. srpna 2010, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů obsahuje ustanovení, kterým se povoluje uvádět na trh produkty z tuleňů získávané při tradičních lovech tuleňů pořádaných inuitskými a jinými původními společenstvími, které přispívají k jejich živobytí v případě, že jsou tyto lovy součástí kulturního dědictví společenství a produkty z tuleňů se alespoň zčásti používají, spotřebovávají či zpracovávají v rámci těchto společenství v souladu s jejich tradicemi. Proto lze mít

---

⁵⁶ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 33.

⁵⁷ ANONYMUS. Od pátku si v EU nekoupíte výrobek z tuleňů. In Proti srsti [online]. [citováno 13.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.protistrsti.cz>>

⁵⁸ ANONYMUS. Od pátku si v EU nekoupíte výrobek z tuleňů. In Proti srsti [online]. [citováno 13.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.protistrsti.cz>>

důvodně za to, že se nejedná o nekomerční lov tuleňů v rámci zachování tradic, jak kanadská vláda a Inuité vždy prohlašovali na obranu tohoto krutého zacházení s tuleni.⁵⁹ Dle vyjádření zástupců Evropské komise nařízení i přes tuto stížnost účinnosti nabylo, ovšem dočasně neplatilo pro ty, kteří stížnost k soudu podali. V říjnu Evropský soudní dvůr dočasné pozastavení zákazu obchodování s výrobky z tuleňů odvolal. Zákaz obchodování s tuleními výrobky v EU teď již definitivně platí.

Dne 1. 1. 2009 vstoupilo v účinnost **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1523/2007 ze dne 11. prosince 2007, kterým se zakazuje uvádět na trh, dovážet do Společenství a vyvážet z něj kočičí a psí kůže a výrobky obsahující tyto kůže**. Předpisem, který umožňuje kontrolu evropského zákazu v České republice, se stal zákon ze dne 23. července 2009, kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.⁶⁰ Ten vstoupil v účinnost až v září 2009, tedy skoro rok poté, co již byl evropský zákaz účinný. *„Vinou příslušného ministerstva byla novela veterinárního zákona předložena Poslanecké sněmovně v době, kdy už měl dávno platit, a schválena dlouho poté,“*⁶¹ uvádí JUDr. Jan Šťastný, odborník na právní ochranu zvířat. Evropské nařízení zakazující prodej psích a kočičích kožešin je přitom v platnosti již od roku 2007. Nařízení EU bylo schváleno hlavně na nátlak evropské veřejnosti, která s krutým obchodem psích a kočičích kůží zásadně nesouhlasí. Jeho smyslem je zakázat dovoz a prodej kožešin ze psů a koček, které pocházejí především z Číny a Asie, kde neplatí žádné zákony na ochranu zvířat a se zvířaty je zde zacházeno velmi krutě a jsou zabíjena bolestivě.⁶²

Je až neuvěřitelné, že i po dvou letech účinnosti zákazu lze na internetu zejména na serverech aukro či annoce bez problémů koupit např. kožich ze psa korejského. Podle mluvčího veterinářů Josefa Dubna se na takové případy evropské nařízení nevztahuje. Argumentuje tím, že se jedná o prodej soukromých osob soukromým osobám a dodává,

---

⁵⁹ ANONYMUS. Nečekaný vývoj zákazu obchodování s tuleními výrobky v EU. In Proti srsti [online]. [citováno 13.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.protistrsti.cz>>

⁶⁰ ANONYMUS. Sbírka zákonů. In Sagit [online] [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.sagit.cz>>

⁶¹ ŠŤASTNÝ, J. Tisková zpráva o. s. Svoboda zvířat, Plzeň 20. 1. 2010. In Svoboda zvířat organizace na ochranu zvířat [online] [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.svobodazvirat.cz>>

⁶² ANONYMUS. Tisková zpráva o. s. Svoboda zvířat, Plzeň 20. 1. 2010. In Svoboda zvířat organizace na ochranu zvířat [online] [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.svobodazvirat.cz>>

že smyslem evropského nařízení je především zákaz dovozu kožeshin a jejich uvádění do oběhu. O takových případech údajně informace nemá. Na to JUDr. Jan Šťastný, který se této problematice dlouhodobě věnuje, odpovídá, že se evropská norma vztahuje na všechny případy včetně soukromé inzerce. Podle doktora Šťastného je cílem tohoto nařízení zakázat uvádění na trh ve Společenství, dovoz do Společenství nebo vývoz z něho kočičích a psích kůží a výrobků obsahujících tyto kůže. 'Uváděním na trh' se v tomto případě rozumí držení kočičí nebo psí kůže nebo výrobku obsahující tyto kůže za účelem prodeje, včetně nabídky k prodeji, prodeje a distribuce. Osobě, která psí nebo kočičí kožešiny nabízí, hrozí pokuta až tři miliony korun.⁶³

3.4 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů, vychází ve své preambuli z toho, že *„zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zaslouhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.“*⁶⁴

Cílem zákona je zacházet se zvířaty šetrně, chránit je před týráním, poškozováním jejich zdraví nebo bezdůvodným usmrcováním na základě lidského jednání. Ochrana náleží jak zvířatům v lidské péči, tak zvířatům volně žijícím. U zvířat domestikovaných nebo jinak držených v lidské péči se jedná hlavně o to, aby měla příznivé životní podmínky (welfare), zajištěný přístup k vodě, potřebný dostatek krmiva a dostatečný prostor. Ochranu zvířat volně žijících v přírodě zákon zajišťuje jen dílčím způsobem. Stanovuje zakázané podmínky usmrcování a odchytu zvířat, zakázané činnosti s volně žijícími zvířaty a zajištění welfare pro odchycená handicapovaná zvířata. Další ochrana volně žijících zvířat je zajišťována dalšími předpisy na úseku ochrany přírody.⁶⁵

Zákon obsahuje jak obecná ustanovení, tak zvláštní úpravu věnovanou základním skupinám druhům zvířat dle jejich potřeb. Obecná ustanovení se dotýkají definice týrání zvířat, jeho zákazu a propagace týrání, usmrcování zvířat a přepravy zvířat. Zákon dále zvířata člení na:

- zvířata hospodářská

⁶³ BROCH P. Kabát ze psa? Brusel to zakázal, v Česku si ho koupíte. In *aktuálně.cz* [online] [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.aktualne.centrum.cz>>

⁶⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 35.

- zvířata v zájmových chovech
- volně žijící zvířata
- pokusná zvířata

Podle tohoto rozdělení je pro každou skupinu stanoven ochranný režim.

3.4.1 Účel zákona a základní definice pojmů

Účel zákona je stanoven hned v jeho prvním paragrafu: „*Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrčením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.*“⁶⁶

Zvířetem se podle definice v zákoně rozumí každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.⁶⁷ Tato definice se liší od definice živočicha podle zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Jednak tím, že se svého působení vylučuje bezobratlé živočichy, a dále tím, že se vztahuje pouze na živé jedince s vyloučením člověka a embryí.

Volně žijící zvíře je zvíře, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i když je chováno v zajetí.⁶⁸

Zvíře v lidské péči je zvíře přímo závislé na péči člověka.⁶⁹ V souvislosti s tím zákon definuje zvíře toulavé a opuštěné.

Toulavým zvířetem je zvíře v lidské péči, jež není pod trvalou kontrolou fyzické osoby nebo chovatele. Zvíře se pohybuje volně mimo své prostory (stáj, výběh) nebo mimo domácnost chovatele. A **opuštěným zvířetem** je zvíře původně v lidské péči. Nyní však není pod přímou kontrolou fyzické osoby nebo chovatele. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že chovatel zvíře opustil s úmyslem se ho zbavit nebo jej vyhnal.⁷⁰

Hospodářské zvíře je zvíře chované za účelem produkce živočišných produktů: vlny, kůže nebo kožešin, případně pro další hospodářské nebo podnikatelské účely. Těmito zvířaty jsou zejména: skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby. Do této skupiny spadají i zvířata produkovaná jako výsledek genetických modifikací nebo

⁶⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním ve znění pozdějších předpisů.

nových genetických kombinací.⁷¹ Další definice, jež souvisejí s hospodářskými zvířaty, jsou obsaženy v zákoně č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (veterinárním zákoně). Tento zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropských společenství požadavky veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty, práva a povinnosti fyzických a právnických osob a stanovuje působnost a pravomoc orgánů státní správy v této oblasti. Obsahuje definici chovatele, hospodářských zvířat, svodu zvířat, krmiv, porážky atd.⁷² Tyto definice jsou podstatné zejména pro potřebu veterinárního zákona. Pokud zákon na ochranu zvířat stanoví nějaké jiné definice, použijí se při jeho aplikaci jeho vlastní definice.

Zvíře v zájmovém chovu je zvíře, u něhož jeho hlavním účelem chovu není hospodářská produkce. Zvíře může být chováno v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti. Účelem jeho chovu je zájmová činnost člověka nebo je zvíře přímo jako společník člověka.⁷³

Druh zvířete vyžadující zvláštní péči je druh zvířete chovaný v zájmovém chovu, ale díky svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení atd.⁷⁴ Tento pojem zavádí zákon č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Nahradil dřívější pojem „**nebezpečný druh zvířete**“. Tento pojem nebyl příliš šťastný, jelikož docházelo k výkladu, který byl převážně ovlivněn podmínkou, že zvíře je způsobilé ohrozit člověka a podmínky ochrany chovu zvířete nebyly respektovány. Kritériem pro zařazení zvířete do této kategorie není tedy primárně jeho nebezpečnost pro člověka, ale především náročnost jeho chovu vyplývající z jeho biologické náročnosti a délky doby chovu v péči člověka. U většiny jedinců je tato doba velmi krátká, což zvyšuje náročnost na zajištění vhodných podmínek pro zájmový chov. Nutno dodat, že pokud

---

⁷¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁷² Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

není náročný chov náležitě zabezpečen, může být daný druh pro člověka nebezpečný a z obavy možných konfliktů pak může docházet k týrání.⁷⁵

Při chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči jsou zvýšeny nároky na zajištění bezpečnosti jak zvířete, tak chovatele. Příkladem může být možnost špatného odhadu chování zvířete (medvěd, jedovatý had), zvýšená agresivita z důvodu nedostatečného zaměstnání zvířete (gepardi, primáti), nebo z důvodu mohutnosti zvířete (sloni). Některá zvířata se mohou stát agresivní v době sexuální aktivity nebo při péči o mláďata, zejména při chovu v malém prostoru nebo bez partnera (primáti, velké sovy, samci slonů). Proto je zapotřebí správně zvolit zabezpečovací techniky, aby z důvodů obavy člověka před napadením zvířetem nedocházelo k jeho týrání. Chovatelem druhu vyžadující zvláštní péči může být pouze fyzická osoba starší 18 let nebo právnická osoba. Pokud je chovatelem právnická osoba, musí stanovit osobu starší 18 let, které bude zvíře svěřeno do péče. Právní úprava má především bránit před tzv. týráním chovem. Chrání zvířata před neodborným zacházením, nikoliv člověka před zvířaty.⁷⁶

V souladu se zmocněním uvedeným v § 29 odst. 1 zákona na ochranu zvířat, došlo k vydání prováděcího předpisu k tomuto zákonu, vyhláškou č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči. Vyhláška je určena k provedení § 13 odst. 11 zákona na ochranu zvířat. Týká se § 3 písm. g) a § 13 odst. 5 až 10 zákona na ochranu zvířat. Hlavním cílem úpravy je zvýšit úroveň ochrany zvířat, zlepšit péči zvířat vyžadujících zvláštní péči, snížit administrativu a zlepšit právní úpravu. Dalšími cíli jsou: vyjmenování pouze druhů zvířat, které odpovídají stanovenému pojmu a kritériím, snížení finanční zátěže chovatelů zúžením počtu druhů, stanovení povinnosti označit vybrané druhy zvířat vyžadujících zvláštní péči nezaměnitelným způsobem. Toto umožní snadnější identifikaci toulavých a opuštěných zvířat (jedovatých hadů) ze zájmových chovů. Prohloubí to tak jejich ochranu a zvýší právní odpovědnost za chované zvíře. Tato právní úprava respektuje požadavek stanovený v Evropské dohodě o ochraně zvířat v zájmových chovech č. 19/2000 Sb. m. s. Ta ve své preambuli uvádí,

---

⁷⁵ SPURNÁ, J. Výklad k vyhlášce č. 411/2008 Sb. In eA GRI Ochrana zvířat [online]. [citováno 22.2.2010]. Dostupný z: < <http://www.eagri.cz> >

⁷⁶ SPURNÁ, J. Výklad k vyhlášce č. 411/2008 Sb. In eA GRI Ochrana zvířat [online]. [citováno 22.2.2010]. Dostupný z: < <http://www.eagri.cz> >

že byla přijata s tím, že chov zvířat volně žijících a v zájmových chovech by neměl být podporován.⁷⁷

Handicapované zvíře je zvíře volně žijící, které v důsledku zranění nebo nemoci není schopné přežít dočasně či trvale ve volné přírodě.⁷⁸

Pokusné zvíře je definováno jako každé zvíře, jež má být použito k pokusům. Může se jednat i o zvíře volně žijící. „*Zvíře je schopné larvální formy nebo rozmnožování schopné larvální formy*“⁷⁹. Toto ustanovení o larvální formě zpřesňuje tento pojem na základě novely provedené zákonem č. 312/2008 Sb., jež zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství. Zde se jedná o právní úpravu obsaženou ve Směrnici Rady č. 86/609/EHS, ke sblížení právních předpisů členských států pro ochranu obratlovců využívaných pro pokusné a jiné vědecké účely, v platném znění. Před touto novelou bylo pokusné zvíře definováno pouze jako zvíře či volně žijící zvíře, jež má být použito k pokusům, definice tedy neobsahovala tu část týkající se larvální formy.⁸⁰

Laboratorní zvíře je zvíře odchované v chovném zařízení speciálně pro účely provádění pokusů.

Právní úprava stanovená zákonem na ochranu zvířat proti týrání se kromě § 14 zákona týká zvířat chovaných v lidské péči, jimž se má zajistit welfare. Pokud jde ale o volně žijící zvířata, musí být brány v úvahu zvláštní právní předpisy na úseku ochrany přírody (zejména zákon č. 114/1992 Sb.)

Zákon na ochranu zvířat obsahuje ve výčtu svých definic i definici chovatele. Ta je dána velmi široce. **Chovatelem** je každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová (dále jen „chová“) zvíře nebo zvířata dlouhodobě nebo dočasně, přemísťuje zvíře nebo se zvířaty obchoduje, provozuje jatka, útulky, záchrané stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, na zvířatech či zvířeti provádí pokusy nebo pořádá jejich veřejná vystoupení.⁸¹ Nejde tedy pouze o vlastníka zvířete, ale o každého, kdo má zvíře v držení.

---

⁷⁷ SPURNÁ, J. Výklad k vyhlášce č. 411/2008 Sb. In eA GRI Ochrana zvířat [online]. [citováno 22.2.2010]. Dostupný z: < <http://www.eagri.cz> >

⁷⁸ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

Tato široká definice zabezpečuje vhodné zacházení se zvířaty ze strany všech subjektů, které mají zvíře v držení, byť jen v dočasném.⁸² Povinnosti chovatele vymezuje úprava ve veterinárním zákoně v § 4 až § 5a veterinárního zákona. V § 4 odst. 1 písm. a, b zákona je stanoveno: „*Chovatel je povinen chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav, a předcházet poškození jejich zdraví.*“⁸³ „*Sledovat zdravotní stav zvířat, v odůvodněných případech jim včas poskytnou první pomoc a požádat odbornou veterinární pomoc.*“⁸⁴ V dalších písmenech uvedeného paragrafu jsou chovateli stanoveny povinnosti dle jednotlivých druhů zvířat. Jedná se v podstatě o vymezení welfare zvířat chovaných v zajetí. Nejčastějším dnešním měřítkem pro posouzení welfare zvířat je dnes tzv. pět svobod a navrhovaná svoboda šestá, které zformuloval John Webster, viz v textu níže.

3.4.2 Zákaz týrání zvířat a propagace týrání zvířat

Stěžejní ustanovení je obsaženo v § 2 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání: „**Zakazuje se týrání zvířat**“⁸⁵ a v odst. 2 zmíněného paragrafu: „**Zakazují se všechny formy propagace týrání zvířat.**“⁸⁶ Co všechno se považuje za týrání vyjmenovává § 4 odst. 1 zákona na ochranu zvířat. Za týrání se považuje:

- a) nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,
- b) podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,
- c) z jiných než zdravotních důvodů:
  1. omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak (§ 59 veterinárního zákona)
  2. podávat zvířeti potravu obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují,

---

⁸² PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 38.

⁸³ zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon).

⁸⁴ zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon).

⁸⁵ zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

3. omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete,
- d) vydat slabé, nevléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení,
- e) podávat zvířeti dopingové látky a jiné látky poškozující organismus s cílem změnit jeho výkon nebo vzhled,
- f) cvičit nebo zkoušet zvíře na jiném živém zvířeti, s výjimkou výcviku loveckého dravce (viz úprava v zákoně o myslivosti), používat jiných živých zvířat jako lákadel nebo nástrah, aniž by to vyžadoval lov, štvát zvířata proti sobě, aniž by to vyžadoval lov, výcvik nebo použití ovčáckého nebo pasteveckého psa, příprava zvířete k jeho vypuštění do volné přírody nebo k činnosti uvedené v § 14 odst. 8 zákona na ochranu zvířat, což je používání vycvičených dravců pro ochranu letišť, městských aglomerací nebo jiných objektů.

Novelou provedenou zákonem č. 312/2008 Sb., nebyl prosazen kontroverzní paragraf o kontaktním norování. Při kontaktním norování jde o výcvik loveckých psů, při kterém jsou na lišku uvězněnou v umělé noře opakovaně vpouštěni psi, a zvířata se mohou vzájemně zranit. Tento způsob výcviku považovala za týrání jak Organizace na ochranu zvířat tak veterináři. Dosavadní způsob výcviku je umožněn pouze v případě, že jsou od sebe zvířata oddělena mřížkou bránící jejich vzájemnému napadení. Na rozpor navrhovaného paragrafu s Evropskou dohodou o ochraně zvířat v zájmovém chovu, která má před naším zákonem přednost, upozornil bývalý ministr zemědělství Petr Gandalovič.⁸⁷

- g) provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, nejde-li o případy uvedené v § 7 odst. 3 a 4, zejména

---

⁸⁷ STEJSKAL, J. Hlasování ve sněmovně: Poslanci pro kontaktní norování. In Ekolist.cz [online] [citováno 23.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.ekolist.cz>>

1. kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat, anebo z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy
2. z jiných než zdravotních důvodů řezat paroží nebo jeho části ve vývojové fázi živé tkáně
3. poškozovat kosti, svaly nebo nervy křídel ptáků straších tří dnů tak, aby bylo zabráněno jejich létání

V § 3 písm. t) zákona na ochranu zvířat se kupírováním uší rozumí kosmetický zákrok, při kterém dochází v podobném tvaru ke ztrátě ušního boltce na obou stranách hlavy zvířete a tím ke změně vzhledu zvířete.⁸⁸ Novela provedená zákonem č. 312/2008 Sb., doplnila výčet o poškozování křídel ptáků, aby bylo zabráněno jejich létání. Zásahy do inervace úponů, šlach nebo svalů, případně odejmutí části kosterního podkladu křídel jsou nezvratné a závažně omezují přirozený život ptáků.⁸⁹

- h) používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevná poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat
- i) podávat zvířeti bez souhlasu veterinárního lékaře veterinární léčiva a přípravky s výjimkou těch, které jsou volně v prodeji, provádět krvavé zákroky, pokud nejsou prováděny osobou odborně způsobilou, za tyto zákroky se nepovažují paznehtářské a podkovářské úkony
- j) vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy
- k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení
- l) zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozuje zdraví matky i mláďete
- m) zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo je pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání

⁸⁸ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 42.

Dle § 3 písm. n) zákona na ochranu zvířat proti týrání se za nepřiměřenou bolest považuje bolest neodpovídající povaze potřebného zákona.

- n) používat k vázání nebo k jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují, anebo lze předpokládat, že budou způsobovat, poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví
- o) usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení,
- p) překrmovat nebo krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho života nebo zachování jeho zdraví
- q) používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný
- r) opustit zvíře s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat
- s) při manipulaci s živými rybami zbavovat ryby šupin nebo ploutví, vsouvat rybám prsty pod skřele a do žáber, vtlačovat prsty do očí, násilně vytlačovat jikry nebo mličky, pokud se nejedná o výzkum a umělý chov ryb a nejde-li o postup stanovený zákonem o rybářství a zákonem o ochraně přírody a krajiny 1 g)
- t) označovat zvíře vymrazováním s výjimkou ryb, označovat zvíře výže hem s výjimkou koní, stanoví-li tak zvláštní právní předpis,

Zvláštním právním předpisem je zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence, evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem.

- u) chovat zvíře způsobem nebo v prostorech, které jsou v rozporu se zvláštními právními předpisy

Například rozpor s vyhláškou č. 191/2002 Sb., o technických požadavcích pro stavby v zemědělství.

- v) používat elektrický proud k omezení pohybu končetin nebo těla zvířete mimo použití elektrických ohradníků nebo přístrojů pro elektrické omračování a usmrcování zvířat anebo odchyt ryb podle zvláštního právního předpisu

Například vyhláška č. 286/1999 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., (veterinárního zákona).

w) jiné jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete

Uvedený výčet § 4 odstavce 1 zákona na ochranu zvířat se nevztahuje na zákroky nebo činnosti, jež jsou spojené s naléhavou potřebou záchrany života lidí nebo zvířat při naléhavých situacích a záchranných prací, stanovených např. zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a na zákroky a činnosti prováděné dle schváleného projektu pokusů. Dále platí výjimka z § 4 odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat. Za týrání se nepovažuje výchova, výcvik a použití zvířete k plnění úkolů stanovených bezpečnostními složkami státu. Výchova a výcvik psů prováděnými chovatelskými sdruženími nebo organizacemi v rámci zájmové činnosti. Je tak umožněno provádět výchovu a výcvik všem kynologickým organizacím, které postupují v souladu s právními předpisy České republiky. Jimi prováděný výcvik a výchova musí být v souladu se schváleným řádem ochrany zvířat při veřejných vystoupeních.⁹⁰

Zákon na ochranu zvířat se snaží postihnout všechny případy týrání zvířat a poskytnout tak zvířatům maximální ochranu. Zda jde o týrání, budou vždy posuzovat příslušné veterinární orgány, které jsou zároveň orgány ochrany zvířat. Jednání se vždy posuzuje dle konkrétního případu.⁹¹ S pojmem týrání souvisí ještě pojem utýrání zvířete. Tím se dle zákona na ochranu zvířat rozumí přivození smrti zvířeti na základě trýzeň způsobujícího jednání člověka, které zvíře sice přežije. Ale má to za následek jeho utracení, jelikož trpí. Utýráním se rozumí i usmrcení zvířete zakázanými metodami.⁹²

Vedle týrání zvířat upravuje zákon na ochranu zvířat i propagaci týrání zvířat.

Za propagaci týrání se považuje zejména:

- a) vystavování, jiné demonstrace nebo předvádění zvířete, na kterém byl proveden chirurgický zákrok za účelem změny vzhledu definovaný v § 4 odst. 1 písm. g) zákona na ochranu zvířat, na veřejném vystoupení
- b) zveřejnění popisu nebo vyobrazení, které navrhuje k postupům, praktikám chovu nebo výcviku, odchytu nebo usmrcování, úpravám vzhledu zvířete a zásahům do jeho zdravotního stavu spojeným s týráním zvířete tak, jak je vymezeno zákonem na

⁹⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁹¹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 44.

⁹² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

ochranu zvířat, pokud v doprovodné informaci není uvedeno, nebo to jinak nevyplývá, že se jedná o činnosti zakázané zákonem na ochranu zvířat.⁹³

3.4.3 Právní úprava usmrcení zvířete

Základem úpravy je ustanovení, že **nikdo nesmí usmrtit zvíře bez důvodu**. Důvody pro usmrcení zákon stanovuje taxativním výčtem. Důvody pro usmrcení zvířete jsou následující:

- a) využití produktů hospodářského zvířete
- b) slabost, nevyléčitelná nemoc, těžké poranění, genetická nebo vrozená vada, celkové vyčerpání nebo stáří zvířete, jsou-li pro další přežívání spojeny s trvalým utrpením,
- c) bezprostřední ohrožení člověka zvířetem
- d) výkon práva myslivosti a rybářství podle mysliveckého nebo rybářského zákona
- e) nařízené mimořádné veterinární nebo hygienické opatření při ochraně před nákazami podle veterinárního zákona nebo podle zákona o ochraně veřejného zdraví
- f) ukončení pokusu na pokusném zvířeti, není-li v projektu pokusů stanoveno jinak
- g) regulování populace zvířat v lidské péči a volně žijících zvířat; tím nejsou dotčena ustanovení zvláštních právních předpisů, např. dle zákona o ochraně přírody
- h) deratizace a opatření v boji proti škodlivým organismům
- i) uložené zvláštní opatření v případě nemožnosti identifikovat zvíře podle plemenářského zákona.

V souvislosti s tím zákon na ochranu zvířat definuje usmrcení zvířete, porážku a utracení. Usmrcení je pojem nejobecnější. Je to jakýkoliv zákrok nebo jednání, které způsobí zvířeti smrt. Porážka a utracení jsou pak zvláštními způsoby usmrcení. Porážka je prováděna za účelem využití produktů hospodářské zvířete. Utracení je hlavním cílem usmrcení zvířete, například z důvodu jeho špatného zdravotního stavu. To může být provedeno pouze veterinární lékařem, osobou odborně způsobilou nebo zletilou osobou pod jejich dohledem. Tyto osoby provádějící usmrcení se musí vždy přesvědčit, zda je zvíře prokazatelně mrtvé.

Zákon na ochranu zvířat v § 5 odst. 8 vyjmenovává zakázané způsoby usmrcování zvířete. Usmrcení zvířete těmito metodami je trestným činem dle § 302

---

⁹³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona. Zákon stanovuje způsoby usmrcení a ochranu zvířete při usmrcování tím, že stanoví určité požadavky na provádění usmrcení tak, aby se co nejvíc zabránilo utrpení zvířete. Porážení jatečných zvířat vykrvením může být prováděno pouze po jejich omráčení, zaručující ztrátu citlivosti a vnímání po celou dobu vykrvování. Zakázáno je jatečné zpracování zvířete před jeho vykrvením. Ministerstvo zemědělství může v této souvislosti povolit výjimku pro potřeby církví a náboženských společností. Jedná se o rituální porážky zvířat. Ty musejí být prováděny na základě veterinárních podmínek stanovených orgánem veterinární správy pro jednotlivá zařízení. Porážku musí provádět osoba odborně způsobilá a musí dbát o minimální utrpení zvířete.⁹⁴

Tyto výjimky jsou v České republice z hlediska práva náboženské svobody udělovány Židovské obci a Ústředí muslimských obcí. Jedná se o muslimskou rituální porážku halal a židovský košer. Povolení pro košer porážky je uděleno 11 provozovnám a pro halal porážky také 11 provozovnám.⁹⁵ Stravovací předpisy židů a muslimů totiž zakazují konzumaci masa ze zvířete, které se před tím nehýbalo a nebylo v okamžiku porážky zdravé. Omráčení před podřiznutím je tedy nepřijatelné. Původní myšlenka byla zřejmě zákaz konzumace masa z nemocných zvířat a mršin.⁹⁶

Rituální porážky spočívají v prořezávání hrdla bez omráčení. Z hygienických důvodů nesmí zvíře přijít do kontaktu s krví jiného zvířete. To v praxi znamená, že se rituálně zabíjené zvíře přiváže železným řetězem za zadní nohu a je vyzdviženo do vzduchu. Jelikož kus dobytka váží něco mezi 450 – 900 kg dojde pod řetězem k roztržení kůže a často k vykloubení či fraktuře končetiny. Poté, co je vyzdviženo do vzduchu a pověšeno hlavou dolů za plného vědomí, putuje na pásový přepravník. To trvá 2 – 5 minut. Zvíře visí hlavou dolů, má vykloubené končetiny a zoufale se zmítá bolestí a hrůzou. Proto mu musí být někdy vrazena do nozder kovová spona, aby jej mohl řezník podřiznout jedním tahem, tak jak to předepisuje náboženství. Smrt zvířete následně nastává vykrvácením při jejich plném vědomí.⁹⁷ V České republice se takto se

---

⁹⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ KOVAŘÍKOVÁ, Z. Kampaň ohz „STOP rituálnímu zabíjení zvířat v ČR“. *Zpravodaj OHZ*, 2009, č. 28, s. 4.

⁹⁶ ANONYMUS. Halal – Tradice kontra humánnost. In *Animal rights* [online] [citováno 24.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

⁹⁷ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 165.

usmrcují tyto druhy zvířat: skot, ovce, kozy, krůty, kuřata, slepice kura domácího, kachny, husy, křepelky, holubi a bažanti.⁹⁸

Dne 16. března se slaví muslimský svátek Aid el-kebir. Věřícím je tak připomínána legenda o Abrahámovi, který na důkaz své víry měl obětovat Bohu svého syna Izáka. Jelikož Bůh viděl Abrahámovu odhodlání, změnil své přikázání na to, že se spokojí s ovci. Na počest této starozákonní události vznikl obyčej, kdy každý muslimský muž musí v tento den podříznout ovci zakoupenou ze svých vlastních peněžních prostředků. Tento obyčej se odehrává po celém světě. Nejčastěji někde na předměstí, dvorku či ve staré garáži. Francouzské ministerstvo vnitra odhaduje, že každý rok padne za oběť toho rituálu 150 000 zvířat. Zemědělský výbor zabývající se chovem ovcí odhaduje 400 000 – 600 000 kusů.⁹⁹ V České republice nejsou počty zvířat zabitých pro náboženské účely k dispozici, není totiž stanovena povinnost požadovat po církvích a náboženských společnostech hlášení a vedení evidence o rituálně porážených zvířatech.¹⁰⁰

Existuje ale i řada zemí, kde je košerování (rituální zabíjení) zakázáno. K těmto zemím se řadí Švédsko, Island a Lichtenštejnsko. Ve Švýcarsku je zakázáno košerování savců, pro drůbež je ale povoleno.¹⁰¹

3.4.4 Právní úpravy ochrany zvířat při veřejném vystoupení

Dle § 7a zákona na ochranu zvířat může veřejné vystoupení provádět fyzická nebo právnická osoba (dále jen „pořadatel“). Pořadatel musí vyhotovit řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení. Cílem řádu je zajistit ochranu zvířat, která jsou při veřejném vystoupení vystavena pro ně neobvyklým podmínkám. Tento řád podléhá schválení Ministerstva zemědělství a je jak pro pořadatele, tak pro účastníky veřejného vystoupení závazný. Obsahem řádu jsou především údaje umožňující identifikaci chovatele, cíl řádu, druh chovaných zvířat, biologickou charakteristiku zvířat, popis vybavení pro chov zvířat, zajištění zdraví a pohody zvířat a další.

Veřejným vystoupením se rozumí jednorázové nebo opakované činnosti se zvířetem nebo zvířaty chovatele, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím

⁹⁸ BECK P. Nová kampaň ohz: STOP rituálnímu zabíjení zvířat v ČR. *Zpravodaj OHZ*, 2008, č. 25, s. 4.

⁹⁹ ANONYMUS. Halal – Tradice kontra humánnost. In *Animal rights* [online] [citováno 24.2.2010].

Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

¹⁰⁰ KOVÁŘIKOVÁ Z. Kampaň ohz „STOP rituálnímu zabíjení zvířat v ČR“. *Zpravodaj OHZ*, 2009, č. 28, s. 4.

¹⁰¹ BECK P. Nová kampaň ohz: STOP rituálnímu zabíjení zvířat v ČR. *Zpravodaj OHZ*, 2008, č. 25, s. 4.

hromadných sdělovacích prostředků. Účelem veřejného vystoupení je vzdělání, reklama, soutěž nebo podnikání nebo činnost, při které zvíře obdrží doklad o vzhledu či vlohách. Za veřejné vystoupení je považován i svod zvířat. Pořadatel má povinnost zajistit, aby při veřejném vystoupení byla přítomna fyzická osoba, která je schopná rozpoznat příznaky zhoršení zdravotního stavu zvířete, určit, zda je prostředí vhodné k zachování zdraví a pohody zvířat, organizačně zabezpečit ochranu zvířat při veřejném vystoupení. Osoba by měla být dále schopna zjistit změny v chování zvířete a měla by s daným druhem umět bezpečně manipulovat.¹⁰²

Mezi další povinnosti pořadatele patří: při provádění veřejného vystoupení postupovat v souladu se schváleným řádem veřejného vystoupení, nejpozději 14 dní před konáním vystoupení oznámit příslušnému orgánu veterinární správy místo, datum konání, počet zvířat a vyžádat si souhlas s pořádáním od místně příslušné obce. Bez tohoto souhlasu není možné veřejné vystoupení pořádat. Dále musí poučit osoby zúčastňující se veřejného vystoupení, jak bezpečně manipulovat se zvířaty. Při pořádání veřejného vystoupení u sebe musí mít pořadatel schválený řád a na požádání jej předložit orgánu ochrany zvířat. V případě, že pořadatel zjistí porušení podmínek ochrany zvířat účastníkem veřejného vystoupení, je povinen toto oznámit orgánu ochrany zvířat. Pořadatel je také povinen umožnit orgánu ochrany zvířat vstup do prostor, kde jsou zvířata předváděna.¹⁰³

3.4.5 Právní úprava přepravy zvířat

Přeprava zvířat v zájmovém chovu

Přeprava zvířat v rámci území České republiky je na všech vnitrostátních spojkách upravena § 23 vyhlášky č. 175/2000 Sb. o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu. Zde je stanoveno, že se živá zvířata mohou přepravovat dle podmínek stanovených pro zavazadla, pokud tomu nebrání zvláštní předpis (např. veterinární zákon). Nebo není stanoveno jinak v přepravním řádu. To znamená, že dopravce si může v přepravním řádu sjednat další podmínky. Zvířata lze přepravovat jako zavazadlo pouze pod dohledem cestujícího. Ten musí zajistit, aby zvíře nepoškodilo či neznečistilo ostatní cestující nebo vozidlo. A také aby neohrozilo bezpečnost a zdraví ostatních cestujících osob. Do vozidla může cestující vzít pouze

---

¹⁰² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

drobná domácí a jiná malá zvířata, jsou-li uzavřena v přenosných klecích s nepropustným dnem. Schránka není povinná pro psa. V takovém případě musí být pes opatřen náhubkem, musí být držen na krátkém vodítku a nesmí být přepravován na sedadle.¹⁰⁴

Přesuny zvířat v zájmovém chovu mezi členskými státy nebo ze třetích zemí upravuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 998/2003., které stanovuje veterinární podmínky pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu a pravidla pro kontroly těchto přesunů.¹⁰⁵

Příloha I rozděluje zvířata v zájmovém chovu do tří částí. Do části A patří psi a kočky. Do části B fretky a část C zahrnuje bezobratlé s výjimkou včel a koryšů, okrasné tropické ryby, obojživelníky a plazy. Ptáky všech druhů kromě drůbeže, na kterou se vztahují směrnice Rady 90/539/EHS a 92/65/EHS. A v neposlední řadě hlodavce a králíky domácí. Tato zvířata doprovázejí svého majitele nebo fyzickou osobu, která za ně jménem majitele odpovídá, a nemají být prodána ani předána jinému majiteli. Tato směrnice se použije, aniž by bylo dotčeno nařízení (ES) č.338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.¹⁰⁶

Od 1. října 2004 dle výše zmíněného nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 998/2003 může pes, kočka nebo např. fretka (zvířata chovaná v zájmovém chovu) cestovat pouze s pasem.¹⁰⁷ Pasem se dle nařízení rozumí jakýkoliv doklad umožňující jasnou identifikaci zvířete v zájmovém chovu, obsahující údaje umožňující kontrolu statusu zvířete s ohledem na nařízení a jeho požadavky.¹⁰⁸ Pas zvířete obsahuje v první řadě údaje o majiteli zvířete. To znamená jméno, příjmení a adresu majitele včetně státu. V druhé části se nacházejí údaje umožňující popis zvířete, jako je jméno, druh, plemeno, pohlaví, datum narození, barva a typ srsti, fotografie zvířete není povinná. K identifikaci zvířete slouží třetí část pasu, kde jsou uvedeny údaje o typu označení zvířete. Číslo a datum umístění mikročipu nebo číslo a datum tetování.

---

¹⁰⁴ Vyhláška č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu.

¹⁰⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 998/2003/ES ze dne 26. května 2003 o veterinárních podmínkách pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu a o změně směrnice Rady 92/65/EHS.

¹⁰⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 998/2003/ES ze dne 26. května 2003 o veterinárních podmínkách pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu a o změně směrnice Rady 92/65/EHS.

¹⁰⁷ DUBEN, J. Tisková zpráva – Po EU chovatel OP, pes pas.... In Liga na ochranu zvířat Třebíč [online]. [citováno 18.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.loz-trebic.cz>>

¹⁰⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 998/2003/ES ze dne 26. května 2003 o veterinárních podmínkách pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu a o změně směrnice Rady 92/65/EHS.

Identifikace zvířete musí být ověřena před každým novým zápisem do pasu zvířete. Další části pasu uvádí záznamy o očkováních a klinických vyšetření. Na konci pasu je prostor pro úřední a jiné záznamy.¹⁰⁹

Jak už jsem uvedla výše jedním z údajů v pasu zvířete je jeho identifikace, která je zároveň jednou z podmínek pro vydání pasu. Je možná pomocí tetování nebo mikročipu. Tetování musí být čitelné a provádí jej poradce chovu nebo soukromý veterinární lékař. Čitelně tetované zvíře může cestovat v rámci EU (kromě států jako Velká Británie, Irsko, Malta a Švédsko) až do poloviny roku 2011, po tomto datu stanovuje nařízení k identifikaci zvířete pouze mikročip. Čipování provádí soukromý veterinární lékař. Podmínkou je použití mikročipů splňujících ISO normy pro mikročipy a čtecí zařízení - ISO 11784 a ISO 11785. Pro zvířata, jež nejsou zapsána v plemenných knihách, stanovuje nařízení jako typ označení pouze mikročip.¹¹⁰

Pas zvířete v zájmovém chovu je jednotným dokladem. Platí ve všech státech EU. Každý pas je označen kódem země, ze které zvíře pochází. Pro Českou republiku to jsou písmena CZ a pořadové číslo, které přiděluje Státní veterinární správa ČR. Pas potom vydává schválený soukromý veterinární lékař.¹¹¹

Další podmínkou je očkování zvířete proti vzteklině v souladu s legislativou EU. To znamená, že první očkování musí být u zvířete provedeno, jakmile dosáhne stáří tří měsíců. Očkování provádí soukromý veterinární lékař v souladu s vakcinačním schématem dané očkovací látky. Je možné využít i vakcínu s delší účinností než jeden rok. Je ale potřeba v pase zvířete uvést název použité vakcíny a dobu, kdy je zvíře v imunitě. Některé země požadují výsledky sérologického vyšetření na vzteklinu. To znamená určení hladiny protilátek v krvi zvířete. V tomto případě odebere schválený veterinární lékař vzorek krve zvířete a odešle jej do schválené laboratoře. V České republice je touto laboratoří Státní veterinární ústav v Praze. Jako minimální hodnota hladiny protilátek je stanovena 0,5 m.j./ml. Velká Británie, Malta a Irsko požadují absolvování tohoto vyšetření 6 měsíců před vstupem zvířete do země. V případě cestování do Švédska je potřeba provést vyšetření určující hladinu protilátek proti

---

¹⁰⁹ ANONYMUS. Cestování se psy, kočkami a fretkami. In Státní veterinární správa České republiky [online]. [citováno 19.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.svscr.cz>>

¹¹⁰ DUBEN, J. Tisková zpráva – Po EU chovatel OP, pes pas.... In Liga na ochranu zvířat Třebíč [online]. [citováno 18.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.loz-trebic.cz>>

¹¹¹ DUBEN, J. Tisková zpráva – Po EU chovatel OP, pes pas.... In Liga na ochranu zvířat Třebíč [online]. [citováno 18.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.loz-trebic.cz>>

vzteklíně minimálně 120 dní a maximálně 365 dní po očkování proti vzteklíně. Členské státy si mohou samy stanovit další požadavky pro vstup zvířete v zájmovém chovu do země. Jedná se například o ošetření proti echinokokóze, ošetření proti klíšťatům a dalším vnějším či vnitřním parazitům. Ošetření musí být provedeno a potvrzeno soukromým veterinárním lékařem. V pasu zvířete pak musí být zaznamenáno datum a hodina ošetření, název použitého přípravku a jeho výrobce. Výše zmíněné ošetření proti echinokokóze a proti klíšťatům požaduje Velká Británie, Malta, Irsko 24 až 48 hodin před vstupem zvířete. Finsko maximálně 30 dní před vstupem a Švédsko maximálně 10 dní před vstupem zvířete. Některé země jako například Velká Británie, Irsko, Malta, Švédsko, Francie, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Polsko či Španělsko mohou omezit vstup zvířat mladších 3 měsíců, která ještě nejsou proti vzteklíně očkována.¹¹²

Přeprava hospodářských zvířat

Základním pramen úpravy je nařízení Rady ES č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/ EHS a 93/119 ES a nařízení (ES) č. 1255/97 (dále jen „nařízení“) a na tuto úpravu navazující úprava v zákoně na ochranu zvířat v § 8a – 8l, který byl novelizován zákonem č. 312/2008 Sb., za účelem adaptace nařízení. Nařízení se vztahuje na živé obratlovce, což tedy souhlasí s vymezením zvířete v § 3 písm. a) zákona na ochranu zvířat. Vztahuje se pouze na přepravu hospodářských zvířat. Nařízení obsahuje celou řadu definic pojmů. Rozlišuje například chovatele a přepravce. V zákoně na ochranu zvířat pojem chovatele zahrnuje i přepravu zvířat, nařízení má však k národní úpravě přednost. V čl. 3 nařízení jsou upraveny základní zásady podmínky pro přepravu zvířat. Čl. 4 stanovuje povinnost přepravních dokladů a čl. 6 potom povinnosti při provádění přepravy. Součástí nařízení je šest příloh: příloha I. (technická pravidla), příloha II. (kniha jízd), příloha III. (formuláře), příloha IV. (školení), příloha V. (mezinárodní dohody), příloha VI. (mezinárodní normy pro kontejnery, boxy nebo státní pro leteckou přepravu živých zvířat). Úprava v zákoně na ochranu zvířat navazuje na nařízení, doplňuje úpravu o ustanovení týkající se přepravy zvířat pro jiné než hospodářské účely a stanovuje

---

¹¹² DUBEN, J. Tisková zpráva – Po EU chovatel OP, pes pas.... In Liga na ochranu zvířat Třebíč [online]. [citováno 18.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.loz-trebic.cz>>

podrobnosti, v nichž nařízení na národní úpravu odkazuje.¹¹³ Zákon stanovuje maximální dobu trvání přepravy na jatka při vnitrostátní přepravě 8 hodin.

Dle nařízení Rady (ES) č.1255/97 o kritériích Společenství pro místa zastávek a o změně plánu cesty uvedeného v příloze směrnice 91/682/ EHS, je po uplynutí této doby třeba zvířata vyložit, nakrmit, napojit a poskytnout jim dobu nejméně 24 hodinového odpočinku před další přepravou. Zákon na ochranu zvířat rovněž stanovuje obecné podmínky přepravy zvířat, technické požadavky na dopravní prostředky a vymezuje zvíře, jež je k přepravě způsobilé. Kontrolními orgány jsou zde kromě Ministerstva zemědělství i orgány krajské a státní veterinární správy. Orgány krajské veterinární správy vykonávají dozor nad povinnostmi fyzických a právnických osob vyplývající z nařízení a zákona na ochranu zvířat a oznamují ministerstvu případné porušení. Státní veterinární správa dále spolupracuje na úseku dozoru nad ochranou zvířat s orgány ochrany zvířat Rady Evropy, Evropského společenství a třetích zemí a na vyžádání jim poskytuje příslušné informace. V souladu s nařízením může přepravu zvířat určitým dopravcem či dopravním prostředkem zakázat.¹¹⁴

Ukázka z přepravy hospodářských zvířat v praxi

Po vstupu České republiky do EU, stejně jako Polska, Slovenska, Maďarska, Litvy, Rumunska a Bulharska, vznikl obrovský transevropský okruh táhnoucí se z jednoho konce EU na druhý, kde zmizely pohraniční kontroly „mezinárodních transportů zvířat“. Na území členských států vznikly orgány dozoru, jež mají za úkol kontrolovat náhodně vybrané transporty. Při malém počtu kontrol, jejich (ne)důslednosti, (ne)postihování přestupků a (ne)vymáhání pokut v západních zemích EU se přepravcům vyplácí porušovat vše, co se dá.¹¹⁵

Dne 21. 8. 2003 se někteří členové organizace Ochránci hospodářských zvířat vydali na pozorování kontrol přepravovaných zvířat prováděných veterinární stanicí v Zebrydowicích v Polsku. V 5: 30 hod. se do tichého areálu dostavuje první polský přepravce koní. Řidiči zůstávají v kabině a veterináři v kanceláři. V 5:40 kamion bez 24hodinové předepsané vykládky nebo kontroly stavu zvířat odjíždí. Během hodiny a půl přijíždí na stanici pět dalších transportů s koňmi a hovězím dobytkem. Na stanici již

¹¹³ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s.

¹¹⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁵ PŘEDSTAVENSTVO OHZ. Budoucnost transportů v Unii a ČR: výměna krátko zrakých kontrol za nevidomé. *Zpravodaj OHZ*, 2003, č. 11, s. 11.

začíná běžný pracovní den. Koně jsou neklidní, ozývají se rány kopyty a řehání. Hovězí dobytek bučí žízni a nervozitou. Řidiči popíjejí kávu. Nastává čas provedení kontroly. Tu provádí pouze jeden veterinář, i když mají být dva, jeden český a jeden polský. Kontrola proběhne přistavením žebříku ke kamionu a opatrným několikasekundovým nakouknutím do nitra a tím končí.¹¹⁶

3.4.6 Právní úprava ochrany hospodářských zvířat

Definice hospodářského zvířete se nachází v § 3 písm. d) zákona na ochranu zvířat:

*„Hospodářským zvířetem zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací“.*¹¹⁷

Jedná se tedy o zvířata chovaná pro hospodářský užitek. Tím může být mléko, maso, vejce nebo u tažných zvířat užitečná práce. Cílem právní úpravy je zajistit hospodářským zvířatům dobré životní podmínky a ochránit je před utrpením. Naši legislativou jsou mezi hospodářská zvířata zahrnována i tzv. kožešinová zvířata. Chov kožešinových zvířat pro ně samotné představuje velké utrpení. Celý život prožijí v klecích, aniž by byly naplněny jejich etologické předpoklady. Dochází k jejich onemocnění, zranění a poruchám chování. Momentálně funguje v České republice 5 větších farem s chovem šelem (lišek, norků, fítek) a 6 větších farem s činčilami. V roce 2009 byly uzavřeny farmy v Souměři na Tachovsku, v Příkazech (Olomouc) a farma Lejšovka.¹¹⁸

V řadě evropských zemí byl chov kožešinových zvířat zakázán nebo pro něj byly stanoveny velmi přísné podmínky. To platí v Rakousku, Nizozemsku, Velké Británii. Ve Švýcarsku je chov zcela znemožněn, jelikož kožešinová zvířata jsou považována za zvířata divoká a jejich chov je umožněn pouze v podmínkách

¹¹⁶ PŘEDSTAVENSTVO OHZ. Budoucnost transportů v Unii a ČR: výměna krátkých kontrol za nevidomé. *Zpravodaj OHZ*, 2003, č. 11, s. 11.

¹¹⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ ANONYMUS. Situace v ČR. In Svoboda zvířat – Proti srsti [online]. [citováno 1.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.protisrsti.cz>>

odpovídajících podmínkách v zoologických zahradách. Faremní chov zřízený dle těchto podmínek by byl ekonomicky zcela nevýhodný.¹¹⁹

Welfare hospodářských zvířat je zajišťováno především řadou povinností ze strany chovatele. Ten je povinen zajistit zvířatům dostatečné krmení, napájení, zdravotní péči atd. V intenzivních chovech je chovatel povinen zajistit nejméně jednou denně prohlídku zvířat. V § 12 odst. 1 zákona na ochranu zvířat je stanoveno následující: „*Chovatel je povinen zajistit s ohledem na druh hospodářského zvířete, stupeň jeho vývoje, adaptaci a domestikaci, životní podmínky odpovídající fyziologickým a etologickým potřebám hospodářských zvířat tak, aby jim nebylo působeno utrpení a byla zajištěna jejich pohoda v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky.*“¹²⁰

V § 9 zákona na ochranu zvířat je pak stanoveno, co je při chovu hospodářských zvířat zakázáno.

Hospodářská zvířata, která jsou do České republiky dovážena ze zemí, jež nejsou členy EU, musí být provázena osvědčením vystaveným úředním nebo státem pověřeným veterinárním lékařem země původu. V tomto osvědčení se stanovuje, že se zvířaty bylo zacházeno přinejmenším rovnocenným postupem, jaký je stanoven v České republice. Problematiku přepravy zvířat upravuje celá řada dalších právních předpisů. Na mezinárodní úrovni to jsou mezinárodní úmluvy a nařízení Rady ES. Na poli vnitrostátním poté další zákony a vyhlášky.

3.4.7 Právní úprava ochrany zvířat v zájmových chovech

Zvíře v zájmovém chovu je definováno v § 3 písm. e) zákona na ochranu zvířat jako: „*Zvířetem v zájmovém chovu zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených, nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník.*“¹²¹

Zvířetem může být jak zvíře domestikované, tak volně žijící. U zvířat volně žijících je jejich chov značně regulován, jelikož jsou chráněna zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. A § 14 odst. 7 zákona na

---

¹¹⁹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 69.

¹²⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

ochranu zvířat, kde je výslovně stanoven zákaz odchytu jedinců žijících ve volné přírodě za účelem zájmového chovu.

Další regulaci chovu volně žijících zvířat představují předpisy CITES, příslušná nařízení ES a zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy. Dle těchto předpisů musí být vždy přesně zdokumentovaný legální původ zvířete. V opačném případě hrozí zabavení a uložení pokuty za nelegální držení. Zákon na ochranu zvířat vymezuje ve svém § 13 odst. 1 – 3 základní povinnosti chovatele. Jedná se zejména o vytvoření vhodných podmínek zejména tak, aby u zvířete nedocházelo k utrpení a poškozování jeho zdraví. Je také povinen zabezpečit zvíře proti úniku. V případě, že sice jsou splněny všechny podmínky chovu, ale zvíře se na chov v zajetí nemůže adaptovat, nesmí být v zájmovém chovu chováno. Chovatel nese odpovědnost za zdraví zvířete a jeho dobrý stav. Zájmový chov zvířat je také regulován v § 7 písm. a) v souvislosti s veřejnými vystoupeními zvířat, a dále na to navazující vyhláškou č. 5/2009 sb., o ochraně zvířat při veřejném vystoupení a při chovu. Ta stanovuje zejména podmínky žádosti o schválení řádu veřejného vystoupení zvířat a náležitosti samotného řádu.

3.4.8 Právní úprava pokusů na zvířatech

Zvíře, na kterém se provádí pokusy – pokusné zvíře je v § 3 písm. j) zákona na ochranu zvířat definováno tak, že jím je každé zvíře, které má být použito k pokusům, včetně volně žijícího zvířete, samostatného života schopné larvální formy nebo rozmnožování schopné larvální formy.¹²² Obvyklými pokusnými zvířaty jsou laboratorní myši, laboratorní potkani, morčata domácí, křečci zlatí, králíci domácí, psi, ryby, obojživelníci, primáti a další. Z primátů jsou na pokusy využíváni hlavně pavíani, makakové, kosmani a šimpanzi. § 3 písm. u) pak obsahuje definici samotného pokusu. *„Pokusem je jakékoliv použití zvířete k pokusným nebo jiným vědeckým účelům, které u zvířete vyvolá nebo je způsobilé vyvolat bolest, úzkost nebo utrpení, anebo které může vést k trvalému poškození nebo ke ztížení přirozeného způsobu života zvířete, anebo které v důsledku provedených zákroků nebo provedených úkonů vede nebo může vést k tomu, aby se zvíře s takovýmto poškozením narodilo; za pokus se považují i případy, kdy bylo u zvířete vyloučeno utrpení nebo trvalé poškození úspěšným použitím prostředků*

---

¹²² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

*pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod. Veterinární léčebné, preventivní a diagnostické úkony, inseminace a přenos embryí, porážení zvířat nebo označování zvířat v chovu a činnosti podle § 15 odst. 8 zákona na ochranu zvířat nejsou pokusem podle zákona.*¹²³

Pokus je tedy definován velmi široce. Pokusy pro zvířata představují utrpení a stres, avšak v některých případech nejsou žádné alternativní metody, které by bylo možné využít. Proto § 4 zákona na ochranu zvířat, který obsahuje definici týrání ve svém druhém odstavci, zavádí výjimku z týrání v podobě činnosti prováděné podle schváleného projektu pokusů. V § 15 odst. 1 jsou vymezeny účely, za kterých lze na zvířatech pokusy provádět.

Jedná se o účely:

- a) Odvrácení nebo prevence nemocí, zdravotních poruch a jiných anomálií nebo jejich následků u člověka, zvířat nebo rostlin, včetně výroby a zkoušení jakosti, účinnosti a neškodnosti léčiv, látek nebo výrobků,
- b) provádění diagnostiky nebo léčby onemocnění, zdravotních poruch nebo jiných anomálií a jejich následků u člověka, zvířat nebo rostlin,
- c) zjišťování, vyhodnocování, řízení nebo modifikace fyziologických stavů u člověka, zvířat nebo rostlin,
- d) ochrany životního prostředí v zájmu zdraví nebo dobrých životních podmínek lidí anebo zvířat,
- e) provádění výuky, pokud účelu nelze dosáhnout jinak,
- f) zachování nebo rozmnožování živého materiálu pro vědecké účely,
- g) provádění vědeckého výzkumu,
- h) konání soudního řízení.¹²⁴

Provádění pokusů může být povoleno pouze za předpokladu, že při současném stavu nelze poznatky získat jinými metodami a předpokládaná bolest a utrpení zvířat jsou eticky zdůvodněny. Zakázáno je provádět pokusy na zvířatech za účelem vývoje či zkoušení zbraní, bojových látek, munice, kosmetických prostředků a jejich ingrediencí. Pokusy musejí být prováděny přednostně na zvířatech k těmto účelům chovaných. Je zakázáno provádět pokusy na toulavých a opuštěných zvířatech a na jedincích patřících

---

¹²³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů

¹²⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů

ke zvlášť chráněnému nebo ohroženému druhu. Zvířetem zvlášť chráněného druhu se rozumí volně žijící živočich ve smyslu § 48 zákona č. 112/1992 Sb. Zvíře patřící k ohroženému druhu je živočich jmenovaný v Úmluvě CITES. Zákon zde připouští dvě výjimky - a to v případě, že pokusy slouží zoologickému badatelskému výzkumu sledujícímu zachování tohoto zvlášť chráněného druhu nebo biomedicínskému badatelskému výzkumu za podmínky, že užití zvlášť chráněného druhu je předpokladem pro provedení daného výzkumu.¹²⁵ Nezbytným předpokladem pokusu je jeho schválení příslušnými státními orgány, kterými jsou ústřední orgány státní správy a Akademie věd České republiky. U zvířat volně žijících je nutné závazné stanovisko orgánu ochrany přírody.

Zásady při provádění pokusů na zvířatech

Již v roce 1959 byly formulovány zásady provádění pokusů na zvířatech. Tzv. zásady „Tří R“, které se snaží o co nejšetrnější nakládání se zvířaty. Jedná se o tři požadavky: reduction, replacement, refinement. Reduction znamená omezení pokusů a zvířat na co nejnutnější případy. Replacement se snaží v co nejvíce případech nahradit zvířata jinými postupy. Refinement je rozuměno co nejšetrnější postupy, které snižují bolest a utrpení zvířat. Tyto zásady jsou považovány za základ odpovědného přístupu v experimentální práci. Někdy se k těmto Třem R přidává čtvrté – responsibility – odpovědnost. Znamená odpovědný přístup k pokusným zvířatům a pokusům samotným a položení si etických otázek o nutnosti daného pokusu.¹²⁶ Prof. MVDr. Jaroslav Durynek, DrSc. však zastává názor, podle něhož se jedná o zastaralou pseudualternativní metodu, neboť pokusy na zvířatech se provádějí modifikovaně. Zastánci této metody pracují s buněčnými kulturami. Ty pak vyhodnocují a srovnávají je s výsledky pokusů na zvířatech. Jde o vytváření „referenčních center“ za účelem disponování s porovnávacími výchozími údaji. Tento způsob je propagován vysokými školami a často finančně podporován úřady.¹²⁷

Dne 23. března 1998 přijala Rada ES rozhodnutí 1999/575/ES o uzavření Evropské úmluvy o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely Společenstvím. Na základě tohoto rozhodnutí byla vydána směrnice Rady 86/609/EHS,

---

¹²⁵ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁶ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 114.

¹²⁷ SURYNEK, J. Pokusy na zvířatech z vědeckého hlediska. In *Animal rights* [online]. [citováno 2.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

kteřá je prováděcím aktem úmluvy. Na ni potom navázala Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/65 ES ze dne 22. 7. 2003, kterou se mění směrnice Rady 86/609/EHS o sbližování právních a správních předpisů členských států týkající se ochrany zvířat používaných pro pokusné a jiné vědecké účely. Tato úprava byla transponována do zákona na ochranu zvířat. Nyní se připravuje nová směrnice, která by měla zajistit pro zvířata příznivější právní úpravu. Její návrh zdůrazňuje, aby látky, které jsou testovány na zvířatech v jednom státě, nebyly již testovány na zvířatech ve státě jiném. Cílem je i snížení pokusů na zvířatech a požadavek používání pokusných zvířat jenom v případech, kdy není jiné cesty.

Evropská komise navrhuje zákaz pokusů na velkých opicích, jako jsou šimpanzi, gorily a orangutani.¹²⁸ Tito primáti jsou používáni na psychologické experimenty, výzkum mozku a zkoumání různých nemocí, jako např. AIDS, rakovina, malárie apod. Zkoušejí se na nich nové léky. V laboratořích členských států EU zemře každý rok více než 100 000 primátů (údaj je z roku 2007).¹²⁹ Existuje však celá řada příkladů, že utrpení pokusných zvířat nepřináší žádné očekávané plody. Co se týče léků, odhaduje se, že asi 30% léků vyvolává u lidí vedlejší účinky, v některých případech i úmrtí, i když škodlivost testováním na zvířatech nebyla prokázána. Důležité je, že zákonem stanovené testování bylo provedeno. Výrobci léků tak mají alibi a poškozený pacient má v podstatě smůlu. Případů, kdy lidem na rozdíl od zvířat lék způsobil vedlejší účinky, je mnoho.

Do dějin medicíny vešel případ známý pod názvem Contergan story. V letech 1959 – 1961 byl ženám v počátcích těhotenství podáván lék contergan jako sedativum. Ženy pak porodily děti s těžkými vývojovými poruchami končetin. Takto postižených dětí se narodilo asi 12 tisíc. Teratogenní účinky léku byly testovány na březích samicích myší, krys i fen. Výsledek testu u těchto zvířat neprokázal žádné vývojové zrudnosti.¹³⁰

3.4.9 Právní úprava ochrany toulavých a opuštěných zvířat

Toulavým zvířetem je: „Zvíře v lidské péči, které není pod trvalou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a které se pohybuje volně mimo své

---

¹²⁸ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 100.

¹²⁹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009 s. 115.

¹³⁰ SURYNEK, J. Pokusy na zvířatech z vědeckého hlediska. In *Animal rights* [online]. [citováno 2.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

ustájení, výběhové prostory nebo mimo domácnost svého chovatele.“¹³¹ Jedná se o zvíře, které je dočasně bez pána, protože mu uteklo. Když zvíře chovateli unikne, dojde k porušení chovatelovy povinnosti. Opuštěným zvířetem je: „*Zvíře původně v lidské péči, které není pod přímou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele, a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo ho vyhnal.*“¹³² Opuštění zvířete je porušením chovatelovy povinnosti a je jedním z uvedených druhů týrání, které je dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona trestné.

V případě toulavých a opuštěných zvířat je nutné se o ně postarat, jelikož mají zvířata právní status věci, použije se na zacházení s nimi právní úprava obsažená v § 135 obč. zákoníku. Z tohoto ustanovení vyplývá, že opuštěná či ztracená věc včetně zvířat patří do péče obce. Nálezce si tedy zvíře nemůže ponechat, ale musí jej odevzdat obci, na jejímž území k nálezu došlo. Obec má povinnost se o toulavá a opuštěná zvířata postarat, tudíž i nést náklady s tím spojené, zejména náklady spojené s péčí o zvířata v útulku. Obce pro tato zvířata mohou zřizovat útulky nebo uzavírat smlouvy o péči s útulky soukromými. Větší města mají většinou navíc smlouvu s odchytovou službou.

Pokud se majitel o zvíře nepřihlásí do 6 měsíců od jeho převzetí obcí, stává se zvíře majetkem obce. Po uplynutí této doby může obec převést vlastnické právo na další osoby. Obec může zvíře předat jiné osobě i před uplynutím šestiměsíční lhůty, ale v tomto případě nepůjde o převod vlastnictví. Na usmrcování toulavých a opuštěných zvířat se též vztahuje ustanovení § 5 zák. č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Pokud se majitel o zvíře přihlásí, je obec oprávněna požadovat náhradu vynaložených nákladů za péči o zvíře.¹³³ Zákon na ochranu zvířat poskytuje obcím určité pravomoci k upravení problematiky toulavých a opuštěných zvířat. V § 13 b) je stanoveno:

„Toulavá a opuštěná zvířata

(1) Obec může k regulaci populace toulavých a opuštěných zvířat provádět

a) informační, osvětové a jiné účelově cílené preventivní aktivity zaměřené na prohloubení odpovědného chování člověka k zvířatům, zejména k zvířatům v lidské péči,

¹³¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹³² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ PRCHALOVÁ, J. Toulavá, opuštěná a ztracená zvířata. In Nadace na ochranu zvířat [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

b) finanční nebo jiné zvýhodnění osob, které se ujaly péče o toulavé nebo opuštěné zvíře, zejména psa nebo kočku,

c) odchyt toulavých a opuštěných zvířat osobou odborně způsobilou k výkonu této odborné veterinární činnosti podle veterinárního zákona,

d) podporu činnosti k uskutečnění regulace populace omezováním nekontrolovaných zdrojů potravy a neplánovaného rozmnožování psů a koček podporováním jejich sterilizace.

(2) Obec může obecně závaznou vyhláškou stanovit chovatelům povinnost nechat trvale označit psy, kteří dosud označeni nejsou, osobou odborně způsobilou k výkonu této odborné veterinární činnosti podle veterinárního zákona, a to prostředky, které způsobují při aplikaci jen mírnou nebo přechodnou bolest, zejména tetováním nebo identifikací čipem. Obec může obecně závaznou vyhláškou stanovit povinnost přihlásit psy do evidence a upravit náležitosti a způsob vedení evidence označených psů a jejich chovatelů.

(3) Obec může nechat trvale označit osobou odborně způsobilou k výkonu této odborné veterinární činnosti podle veterinárního zákona toulavé a opuštěné psy v obci, kteří dosud označeni nejsou, a to prostředky, které způsobují při aplikaci jen mírnou nebo přechodnou bolest, zejména tetováním nebo identifikací čipem. Označení těchto psů hradí obec. Přihlásí-li se chovatel psa nebo zjistí-li jej obec, je povinen obci jí vynaložené náklady na označení toulavého psa nahradit.“¹³⁴

Nezaměnitelné označení psů je velmi významné, napomáhá ke snadnému zjištění majitele a toulavé zvíře tak nemusí být dáno do útulku. Jak je uvedeno přímo v zákoně, existují dva způsoby označení. Označit čipem je možné štěňata od 6 měsíců věku. V případě, že si majitel koupí již označeného psa, je třeba, aby ho na příslušném úřadě nechal do 30 dní registrovat. Současně jej ve stejné lhůtě musí starý majitel odhlásit. Čip se psům umísťuje pod kůži na levou stranu krku a aplikace trvá několik sekund. Značkovací čip je pasivní, to znamená, že sám nevysílá žádný signál. Není proto možné podle něj psa vyhledat například pomocí satelitu. Čip objeví až speciální čtečka přiložená k psově krku. V případě zaběhnutí psa proto stačí, aby se dostal na

---

¹³⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

policii, kde už o něm pomocí čtečky zjistí vše potřebné, aby se mohl vrátit zpátky ke svému majiteli. Druhým způsobem označení psa je tetování. Pro psa je tento způsob bolestivější. Vytetované číslo na vnitřní straně boltce ukazuje na chovatele, u něhož se pes narodil, nikoliv na současného majitele.¹³⁵

Útulky

Útulky se dělí na obecní, jejichž zřizovatelem je obec, a soukromé, s kterými často obce uzavírají smlouvy o péči o ztracená a opuštěná zvířata. V praxi se často stává, že obec soukromému útulku platí jen za ta zvířata, která jsou do něj předána policií či obcí. V případě, kdy je například zvíře nalezené přivázané u plotu, některé obce za něj odmítají útulku zaplatit vynaloženou péči. To je postup zcela nesprávný. Protože pokud je zvíře prokazatelně opuštěné a patří do působnosti dané obce, je obec povinna se o něj materiálně postarat. Nález opuštěného zvířete probíhá většinou tak, že je přivolána policie či odchytová služba a zvíře je předáno útulku. Útulek to musí neprodleně ohlásit příslušnému obecnímu úřadu. Za velmi významnou a prospěšnou činností útulku je nalézání nových majitelů opuštěným zvířatům. Často je k tomu využíván internet, výstavy či dobročinné akce.¹³⁶

Odchyt toulavých a opuštěných zvířat je upraven v § 42 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů. Provádí jej fyzická osoba, již byla povolena veterinární asanační činnost, konkrétně odchyt toulavých a opuštěných zvířat a jejich umístování do karantény a izolace. Tato osoba musí splňovat zákonem předepsané požadavky a získat osvědčení o způsobilosti k této činnosti. Odchyt pak provádí na žádost Policie ČR a obecní policie. Po odchycení zvířete jej osoba k tomu oprávněná vydá chovateli, v případě, že chovatel není znám nebo jej nelze chovateli vrátit, zvíře se nabídne občanskému sdružení, jež se podílí na plnění úkolů ochrany zvířat, nebo je zvíře umístěno do útulku. Veterinární správa může také rozhodnout o utracení zvířete z nálezových důvodů, vyžaduje-li to povaha nebezpečné nákazy. Náklady na utracení zvířete hradí stát.¹³⁷

---

¹³⁵ FOKT, M. Čipování psů povinností. In ireceptář.cz [online]. [citováno 29. 11. 2010]. Dostupný z: <<http://www.ireceptar.cz>>

¹³⁶ PRCHALOVÁ, J. Toulavá, opuštěná a ztracená zvířata. In Nadace na ochranu zvířat [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

¹³⁷ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů.

V této souvislosti rozhodl Nejvyšší soud v rozsudku č. j. 3563/2008 s názvem *Opuštění věci, pes jako věc opuštěná následovně: „Odevzdá-li vlastník psa do zařízení pečujícího o cizí psy a projeví-li současně vůli psa opustit, přechází vlastnické právo k opuštěnému psu na obec.“*¹³⁸

Jednalo se o spor mezi žalobkyní paní Eugenií Sychrovskou a žalovanou Českou republikou. Žalobkyně je provozovatelkou psího útulku v Buštěhradě u Kladna starajícího se o opuštěné a toulavé psy. Mezi ní a žalovanou byla zavedena dlouhodobá praxe, na základě které vznikaly mezi ní a žalovanou smlouvy o úschově psů a žalovaná vyplácela žalobkyni určitou částku stanovenou denní sazbou. Žalovaná ale v období od 1. 5. 2004 do 18. 9. 2004 přestala žalobkyni finanční částku vyplácet. Žalobkyně se tedy starala o psy na své vlastní náklady. Proto požaduje od žalované náhradu nákladů v částce 47.250,-Kč z titulu bezdůvodného obohacení.

Soud prvního stupně v rozsudku ze dne 12. prosince 2006, č. j. 6 C 377/2005 - 41 vyhověl žalobkyni a přikázal žalované vyplatit uvedenou částku. Vyšel ze skutkového zjištění, že žalobkyně převzala deset psů od jejich majitelů, kteří prohlásili, že se vzdávají svého vlastnictví a s odvoláním na ustanovení § 135 odst. 1 obč. zák. uvedl, že vlastníci uvedených psů tato zvířata opustili s úmyslem je již nadále ve svém vlastnictví nemít. Opuštěním uvedených psů nabyl vlastnické právo ke psům stát a jako vlastník byl povinen se o ně starat. Protože péči o tyto psy vykonávala žalobkyně, došlo na straně žalované k bezdůvodnému obohacení. Žalovaná strana však podala odvolání a odvolací soud rozsudkem ze dne 11. září 2007, č. j. 30 Co 309/2007 - 54, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu o zaplacení částky 47.250,- Kč zamítl.

Odvolací soud konstatoval, že dle právní teorie je opuštění věci (derelikce) jednostranný právní úkon, jímž vlastník věci projevuje úmysl se vzdát vlastnictví k určité věci. Protože se jedná o jednostranný právní úkon, nesmí být určen žádné určité osobě. Odevzdání psů do útulku však bylo učiněno dvoustranným právním úkonem uzavřeným mezi vlastníky psů a žalobkyní. Předání psů do péče žalobkyně nemělo povahu opuštění věci ve smyslu § 135 odst. 3 občanského zákoníku. Vlastnictví na žalovanou tudíž nepřešlo, ta nebyla povinna se o psy starat a k bezdůvodnému obohacení na straně žalované nedošlo. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Dovolací soud dospěl k závěru, že odvolací soud věc nesprávně

---

¹³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008.

právně posoudil, jak pokud jde o derelikci, tak i o výklad § 135 odst. 1 a odst. 3 občanského zákoníku. Nejvyšší soud rozsudek soudu odvolacího zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.¹³⁹

3.4.10 Právní úprava zoologických zahrad

Zoologická zahrada je definována v § 2 odst. 1 zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách) jako „*trvalé zařízení, v němž jsou chováni a po dobu nejméně 7 dnů v kalendářním roce vystavováni pro veřejnost volně žijící živočichové, popřípadě též zvířata domácí.*“¹⁴⁰

Posláním zoologické zahrady je v souladu s právem Evropských společenství přispět k zachování rozmanitosti volně žijících živočichů jejich chovem v lidské péči, dbát zvláštního zřetele ochrany ohrožených druhů a přispět výchovou veřejnosti k ochraně přírody. Zoologická zahrada může být provozována pouze na základě licence udělené Ministerstvem životního prostředí.¹⁴¹ Zákon o zoologických zahradách byl novelizován zákonem č. 141/2008 Sb., důvodem byla transpozice směrnice Rady č. 1999/22/ES ze dne 29. 3. 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Směrnice zdůrazňuje, že zoologické zahrady mají přispívat k zachování biologické rozmanitosti druhů formou „*ex situ*“ v souladu s čl. 19 Úmluvy o biologické rozmanitosti. V Úmluvě o biologické rozmanitosti je dán pro smluvní státy závazek přijímat opatření „*ex situ*“, to znamená záchranu a rozmnožování ohrožených druhů a poté jejich navrácení do volné přírody. Velký důraz je také kladen na mezinárodní spolupráci zoologických zahrad při záchraně ohrožených druhů.

Na provozování zoologických zahrad se vztahuje i zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat, zákon č. 166/1999 Sb. veterinární zákon, zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, právní předpisy o ochraně exemplářů CITES a další. V současnosti je v České republice 16 zoologických zahrad, z nichž mají mnohé dobré jméno i v zahraničí. A některé z nich jsou členy Unie českých a slovenských zoologických zahrad.

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008.

¹⁴⁰ Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴¹ Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3.5 Právní úprava ochrany volně žijících zvířat

Právní úpravu, která poskytuje ochranu volně žijícím zvířatům, nalezneme v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákoně č. 114/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, v právních předpisech CITES a v dalších předpisech. V rámci ochrany životního prostředí se jedná například o zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů a další zákony a vyhlášky. Na poli mezinárodním to jsou zejména nařízení Rady (ES) a nařízení Komise (ES). V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, došlo k transpozici směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. 4. 1979 o ochraně volně žijících ptáků do našeho právního řádu. Tím se zvýšila jejich ochrana. Tato ochrana se svým charakterem přibližuje ochraně zvláště chráněných živočišných druhů.¹⁴²

Volně žijící zvířata jsou chráněna v rámci ochrany přírody jako její nedílná součást. Protože právní úprava zahrnuje jak ochranu obratlovců, tak bezobratlých, jsou nazývány souhrnným pojmem živočichové. Tento termín je užíván ve všech předpisech na ochranu přírody. Jeho užší podmnožinou jsou pak zvířata. Ochrana živočichů v rámci ochrany přírody je odlišná od ochrany zvířat podle zákona o ochraně zvířat proti týrání. Ta se totiž zaměřuje na ochranu každého zvířecího jedince proti týrání a vyžaduje pro něj příznivé životní podmínky, nezáleží při tom, zda jde o zvíře domestikované, či volně žijící. Ochrana živočichů v rámci ochrany přírody se vztahuje pouze na druhy volně žijící (včetně chovu v zajetí), ne však na domestikované. Je neoddelitelná od ochrany jejich stanovišť, na kterých mohou žít ve svém přirozeném prostředí. V jejím rámci se rozlišuje druhová ochrana obecná a zvláštní. Obecná ochrana druhová chrání všechny druhy volně žijících živočichů, není zde chráněn jedinec, nýbrž druh. Do zvláštní druhové ochrany patří zákonem a na jeho základě vydané prováděcí vyhlášky vybraní živočichové, kteří jsou chráněni pro svou ohroženost nebo vzácnost, je chráněn každý jedinec toho druhu včetně svého vývojového stupně, části těla i těla mrtvého a jeho sídla – biotopu.¹⁴³

¹⁴² PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 175.

¹⁴³ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 175.

3.5.1 Obecná ochrana volně žijících živočichů

Podle zákona o ochraně přírody a krajiny je v § 3 ods.1 písm. d) definován volně žijící živočich takto:

„volně žijící živočich (dále jen „živočich“) je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje“¹⁴⁴

Naproti tomu definici volně žijícího zvířete nikoli živočicha obsahuje zákon na ochranu zvířat proti týrání, kdy za volně žijící zvíře je považováno zvíře patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí.¹⁴⁵

V rámci ochrany přírody jsou pak chráněny všechny druhy živočichů před zničením, poškozováním jejich sběrem či odchytem, který by mohl vést k jejich ohrožení, narušení jejich rozmnožování nebo k jejich degeneraci. Navíc jsou chráněny ekosystémy, jejichž jsou živočichové součástí. Z této ochrany jsou vyňaty případy hubení podle zvláštních předpisů (např. asanace a deratizace dle veterinárního zákona, jak bude uvedeno v textu níže). Právní úprava uvedená v zákoně o ochraně přírody a krajiny a v zákoně na ochranu zvířat proti týrání platí současně.¹⁴⁶

Zákon o ochraně přírody a krajiny ukládá všem fyzickým a právnickým osobám povinnost při provádění zemědělských, lesnických a stavebních prací, při vodohospodářských úpravách, v dopravě a energetice postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a zraňování či úhynu živočichů anebo ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky. Neučiní-li tak povinná osoba, uloží zajištění či použití takovýchto prostředků orgán ochrany přírody.¹⁴⁷

3.5.2 Zvláštní ochrana volně žijících živočichů

Zvláštní druhová ochrana se vztahuje na kategorii zvlášť chráněných rostlin a zvlášť chráněných živočichů a je vymezena zejména v § 48 – 57 zákona o ochraně

¹⁴⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁵ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁶ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s.181.

¹⁴⁷ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

přírody a krajiny. Tyto zvláště chráněné druhy se dále dělí dle přílohy III. vyhlášky č. 395/1992 Sb. na:

- kriticky ohrožené
- silně ohrožené
- ohrožené

Tato ochrana v sobě zahrnuje i tzv. ptačí směrnici – směrnici Rady 79/409/EHS ze dne 2. 4. 1979 o ochraně volně žijících ptáků a tzv. habitatovou směrnici – směrnici Rady 92/43/EHS ze dne 21. 5. 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.¹⁴⁸

V případě zvláště chráněného druhu je chráněn každý jednotlivý jedinec toho druhu, a to živý, mrtvý, jeho část i výrobek z něho. K ochraně těchto druhů stanovuje zákon zákazy v podobě zákazu zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, jejich chytání, zraňování, rušení, chov v zajetí, prodávání, vyměňování, usmrcování a další.

Výjimečně může dojít k prolomení těchto zákazů. K tomu je nutné udělení souhlasu orgánu ochrany přírody podle § 56 zákona o ochraně přírody a krajiny. Výjimku je možné udělit pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody. Výjimku lze navíc povolit pouze v taxativně stanovených případech uvedených v odst. 2 § 56 zákona o ochraně přírody a krajiny, neexistuje-li jiné uspokojivé řešení a povolovaná činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany.¹⁴⁹

Zákon na ochranu zvířat proti týrání vymezuje ve svém § 14 přímo nazvaném *Ochrana volně žijících zvířat* způsoby zakázaného odchycování a usmrcování volně žijících zvířat v našem právním řádu. Tyto zákazy mají svůj původ v Úmluvě o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť, tzv. Bernské úmluvě (publikované pod. č. 107/2001 Sb.m.s.). Z ní byly převzaty do dvou základních směrnic ES v oblasti ochrany přírody. Jedná se o směrnici Rady 92/43/EHS ze dne 21. 5. 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. A o směrnici Rady 79/409/EHS ze dne 2. 4. 1979 o ochraně volně žijících ptáků. A i když se tato právní úprava týká volně žijících zvířat, není zakotvena

---

¹⁴⁸ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s.187.

¹⁴⁹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

v předpisech na ochranu přírody, ale právě v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. A do jeho § 14 jsou příslušné části směrnice transponovány.¹⁵⁰

3.5.3 Právní úprava v § 14 zákona na ochranu zvířat proti týrání

V § 14 odst. 1 zákon na ochranu zvířat jsou vyjmenovány způsoby zakázaného odchycování a usmrcování volně žijících zvířat. Tyto zákazy však neplatí vždy. Jak Bernská úmluva, tak směrnice připouští v konkrétně vymezených případech odchylky od těchto zákazů, z toho pak vychází i úprava v našem právním řádu a v následujících odstavcích § 14 jsou vymezeny výjimky nebo upřesnění, kdy zákazy neplatí. Jedná se o výjimky z lovu a usmrcování ryb podle zákona o rybářství. Některé způsoby usmrcování zvěře, kdy o povolení rozhodne orgán státní správy myslivosti podle zákona o myslivosti. Zvláštními právními předpisy se pak řídí deratizace, odchyt a usmrcování volně žijících zvířat patřících mezi škodlivé organismy. Těmito předpisy jsou veterinární zákon a vyhláška č. 299/2003 Sb., o předcházení nemocem přenosným ze zvířat na člověka, ve znění pozdějších předpisů, dále zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2002 Sb., o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.¹⁵¹ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů dělí deratizaci na běžnou a zvláštní. Běžnou deratizaci vykonává každá osoba dle potřeb. Zvláštní každá podnikající osoba ve své provozovně podle potřeb a to pouze prostřednictvím odborně způsobilé osoby. Výkon této deratizace může rozhodnutím nařídit orgán ochrany veřejného zdraví (příslušná hygienická stanice). Při výkonu deratizace se smějí používat jen povolené přípravky a v jen nezbytné míře. Jak jsem zmínila výše, deratizaci upravuje i veterinární zákon. Ten ji ve svém § 39 zahrnuje mezi veterinární asanační činnosti. K provádění deratizace musí mít osoba, jež ji chce vykonávat, povolení příslušného orgánu veterinární správy. A je povinna vykonávat ji tak, aby nedocházelo k ohrožení zdraví lidí a zvířat, k týrání zvířat nebo k poškození životního prostředí.¹⁵²

Zákon na ochranu zvířat ve výčtu výjimek z § 14 odst. 1 dále stanovuje povinnost provozovatele odchytových zařízení je provozovat tak, aby odchycená zvířata

---

¹⁵⁰ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 93.

¹⁵¹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 93.

¹⁵² Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

nebyla týrána. Zákaz odchyty do sítí stanovený v § 14 odst. 1 písm. a) zákona na ochranu zvířat se nevztahuje na odchyt savců nebo ptáků za účelem zazvěřování honiteb podle zákona o myslivosti, za účelem jejich návratu do přirozeného prostředí, ptáků a netopýrů za účelem výzkumu a na odchyt zvířete drženého v zajetí anebo na odchyt toulavého nebo opuštěného zvířete. Zákaz se dále nevztahuje na odchyt ryb v rybářských revírech, který provádí uživatel revíru. Dále zákaz neplatí pro účely ornitologického výzkumu odchyty ptáků do sítí za použití zvuku magnetofonu nebo podobného zařízení. Zákaz odchyty do sítí a smyček se nevztahuje na odchyt handicapovaných zvířat za účelem jejich přijetí do záchranné stanice.¹⁵³

Významné je ustanovení uvedené v odstavci 7 § 14 zákona na ochranu zvířat, které stanovuje, že *je zakázán odchyt jedinců druhů původních volně žijících na území České republiky pro chov ve farmovém chovu, zájmovém chovu nebo chovu, jehož cílem je domestikace, včetně drezúry*.¹⁵⁴ Ovšem i ten neplatí absolutně. Výjimky jsou stanoveny pro odchyt a chov loveckých dravců provedený v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny a zákonem o obchodování s ohroženými druhy. I když je zde udělená výjimka neznamená ještě to, že odchyt dravců ve volné přírodě je dovolen. Podle § 5a odst. 1 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny je zakázáno úmyslné usmrcování ptáků nebo odchyt jakýmkoliv způsobem. V případě, kdy neexistuje jiné uspokojivé řešení a je-li to potřebné v zájmu veřejného zdraví nebo veřejné bezpečnosti, v zájmu bezpečnosti leteckého provozu, při prevenci závažných škod na úrodě, domácích zvířatech, lesích, rybářství a vodním hospodářství nebo za účelem ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, může orgán ochrany přírody stanovit postup odchylný od postupu uvedeného v § 5a odst. 1 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny.¹⁵⁵ Pokud by byl dravec zvláště chráněným živočichem, byla by k jeho odchyty nutná výjimka ze zákazu, který je uveden v § 50 zákona o ochraně přírody a krajiny udělená podle § 56 zákona o ochraně přírody a krajiny nebo osvědčení o vzetí do evidence podle § 54 odst. 4 cit. zákona. U zvláště chráněných živočichů musí jejich držitel na požádání orgánu ochrany přírody prokázat jejich zákonný původ. Mnoho dravců je také zařazeno do přílohy A nařízení č. 338/97 CITES. Zde platí rovněž řada zákazů, např. zákaz používání zvířat ke komerčním účelům. U zvěře platí ještě zvláštní

¹⁵³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

úprava stanovená v zákoně o myslivosti.¹⁵⁶ U zvláště chráněných živočichů je podle § 48 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny chráněn nejen živý jedinec, ale i mrtvý jedinec tohoto druhu, jeho části nebo výrobek z něho, u něhož je patrné z průvodního dokumentu, obalu, značky, etikety nebo z jiných okolností, že je vyroben z částí takového živočicha.¹⁵⁷ V neposlední řadě zákon na ochranu zvířat proti týrání uvádí, že pro ochranu letišť, městských aglomerací nebo jiných objektů je povoleno použít loveckých vycvičených dravců, je-li to v souladu se zvláštním právním předpisem (zákonem na ochranu přírody a krajiny a předpisy CITES).¹⁵⁸

3.5.4 Právní úprava v § 14a zákona na ochranu zvířat proti týrání

V § 14a cit. zákona jsou uvedeny činnosti, které jsou s volně žijícími zvířaty zakázány.

S volně žijícími zvířaty je zakázáno:

- a) provozovat mobilní zařízení typů pojízdných zvěřinců, exotarií, terárií a akvárií, v nichž jsou jedinci volně žijících druhů umístěni převážně v prostoru dopravního prostředku, s výjimkou zvířat, se kterými je pracováno v cirkusové manéži,
- b) u nově narozených primátů, ploutvonožců, kytovců, vyjma delfinovitých, nosorožců, hrochů nebo žiraf provádět zvláštní způsob výcviku pro přípravu a provedení triků nebo výkonu v cirkuse, divadelním a varietním představení, filmu, televizním programu nebo podobném veřejném představení, s výjimkou cílených pohybových aktivit zvířat, v zoologických zahradách (dále jen "drezúra") a k těmto účelům s nimi vstupovat na území státu.¹⁵⁹

Jedná se většinou i o exempláře, které jsou uvedeny v příloze A nařízení č. 338/97 CITES. Proto pro ně platí zákaz všech komerčních aktivit včetně jejich vystupování za úplatu. Novela, která toto do zákona na ochranu zvířat začlenila, byla provedena zákonem č. 77/2004 Sb., a nabyla účinnosti k 1.3.2004, proto se tento zákaz vztahuje na zvířata nově narozená po tomto datu.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 101.

¹⁵⁷ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁸ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁰ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 102.

Handicapovaná zvířata

Zákon na ochranu zvířat proti týrání se nově zmiňuje o tzv. handicapovaných zvířatech, jsou jimi volně žijící zvířata neschopná v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností sama ve volné přírodě přežít. Ať již dočasně nebo trvale.¹⁶¹ Každý kdo se rozhodne starat o handicapované zvíře, bere na sebe závazek zajistit mu péči. A to buď osobně, nebo může zvíře předat do záchranné stanice, nebo oznámit místo jeho nálezu záchranné stanici. Zákon upravuje povinnosti chovatele, který poskytuje soustavnou nezbytnou péči handicapovaným zvířatům a provozovatele záchranné stanice. U chovatele se jedná především o zajištění podmínek pro zachování jejich fyziologických funkcí a biologických potřeb, opatření proti úniku, dodržování podmínek chovu handicapovaných zvířat. Chovatel musí navíc mít osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči a handicapovaná zvířata. Provozovatel záchranné stanice musí kromě dalších podmínek stanovených zákonem vést a na vyžádání poskytnout pracovníkům orgánů ochrany zvířat, provádějícím dozor nad dodržováním právních předpisů na úseku ochrany zvířat, tyto informace a doklady:

- a) provozní řád zabezpečující ochranu pohody zvířat a organizaci práce a pracovních postupů stanovených pracovněprávními předpisy,
- b) seznam přijatých zvířat s uvedením počtu, druhu, popisu včetně identifikačních znaků, hmotnosti, data a místa nálezu zvířat nebo uvedení jejich původních chovatelů,
- c) seznam vydaných zvířat a jejich nových chovatelů, včetně data předání, adresy, kde budou zvířata chována, nebo míst, kde byla zvířata opětně vypuštěna do původního prostředí,
- d) evidenci úniků zvířat z útulku,
- e) doklad o odborné způsobilosti.¹⁶²

Dále je povinen spolupracovat s dozorem ze strany orgánů ochrany zvířat a poskytnout jim součinnost podle § 25 odst. 2 zákona na ochranu zvířat. Tato právní úprava je provázána s úpravou v zákoně o ochraně přírody a krajiny.

3.6 Právní úprava převodu vlastnictví ke zvířatům

Dle § 13 odst. 4 zákona na ochranu zvířat nesmí být zvíře v zájmovém chovu prodáno nebo darováno osobě mladší 15 let bez souhlasu rodičů, osobě, která byla

¹⁶¹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 102.

¹⁶² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

pravomocným rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům, osobě, jejíž způsobilost k právním úkonům byla pravomocným rozhodnutím soudu omezena bez souhlasu jejího opatrovníka.¹⁶³

3.6.1 Obchodování a chov zvířat jako živnost

Obchod se zvířaty určenými pro zájmové chovy je živností, a proto podléhá právní úpravě přílohy 2 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský řád), ve znění pozdějších předpisů.¹⁶⁴

Zde nalezneme dva různé druhy živností, které souvisejí s chovem a prodejem zvířat. První z nich je **obchod se zvířaty** určenými pro zájmové chovy, jeho cílem je nákup za účelem dalšího prodeje a prodej zvířat, která jsou určena pro zájmové chovy. Jedná se zejména o malé hlodavce, ptáky, zajíce, psy, kočky, plazy a ostatní obojživelníky či bezobratlé živočichy. Do tohoto typu živnosti patří i prodej vlastních odchovaných zvířat, prodej krmiv a dalších chovatelských zařízení a pomůcek určených pro zvířata v zájmovém chovu.¹⁶⁵

Druhým typem živnosti je **chov zvířat**. Může se jednat o zvířata domácí, zoologická či poskytování služeb. Tento chov zahrnuje chov psů, koček a dalších drobných domácích zvířat, zoologických a laboratorních zvířat. Výcvik psů a případně jiných drobných domácích zvířat pro jiné účely, než jsou artistická vystoupení. Dále pak chov koní bez jejich vlastnictví nebo nájmu zemědělské půdy. A výcvik jezdeckých koní, případně výcvik koní pro jiné účely, než jsou artistická vystoupení. Mezi poskytování služeb patří provozování hotelů, útulků a jiných obdobných zařízení pečujících o zvířata. Poskytování kadeřnických a jiných kosmetických úprav drobných domácích a jiných zvířat a další činnosti související s chovem domácích a zoologických zvířat.¹⁶⁶

Obě živnosti jsou živnostmi ohlašovacími. Mohou být obchodníkem či chovatelem provozovány pouze na základě ohlášení a při splnění předem zákonem stanovených podmínek. Provozovatel musí splnit všeobecné podmínky pro provozování živnosti jako je dosažení 18 let, trestní bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům za současného

¹⁶³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ ANONYMUS. Obchod se zvířaty jako výkon živnosti. In epravo [online].[citováno 16.12.2010].

Dostupný z: <<http://www.epravo.cz>>

¹⁶⁶ ANONYMUS. Obchod se zvířaty jako výkon živnosti. In epravo [online].[citováno 16.12.2010].

Dostupný z: <<http://www.epravo.cz>>

předložení dokladů, že tato fyzická osoba nemá vůči finančním orgánům státu žádné daňové nedoplatky. U chovu zvířat není potřeba prokázání žádné odborné způsobilosti či specializace, jedná se o ohlašovací živnost volnou, proto pro její provozování stačí splnění výše zmíněných všeobecných podmínek a ohlášení místně příslušnému živnostenskému úřadu. Rozdíl, ale nastane u obchodu se zvířaty, který spadá do živností vázaných, pro jejichž provozování je nutné splnění dalších tzv. zvláštních podmínek, kterými jsou zejména předložení dokladů prokazujících odbornou nebo jinou způsobilost, která je živnostenskými předpisy vyžadována.¹⁶⁷ Jedná se doklady prokazující:

1. „Vysokoškolské vzdělání ve studijním programu a studijním oboru zaměřeném na chovatelství zvířat, zootechniku nebo veterinární lékařství a 1 rok praxe v oboru, nebo
2. vyšší odborné vzdělání v oboru vzdělání zaměřeném na chovatelství zvířat, zootechniku nebo veterinářství a 2 roky praxe v oboru, nebo
3. střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru vzdělání zaměřeném na chovatelství zvířat, zootechniku nebo veterinářství a 2 roky praxe v oboru, nebo
4. střední vzdělání s výučním listem v oboru vzdělání zaměřeném na chovatelství zvířat nebo zootechniku a 3 roky praxe v oboru, nebo
5. osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, a 4 roky praxe v oboru, nebo
6. doklady podle § 7 odst. 5 písm. j), k), l) nebo m) živnostenského zákona.“¹⁶⁸

Podmínku odborné způsobilosti musí splňovat i zaměstnanci, kteří budou činnost fakticky provádět. Kromě těchto dokladů není k ohlášení živnosti potřeba už ověření

---

¹⁶⁷ ANONYMUS. Obchod se zvířaty jako výkon živnosti. In epravo [online].[citováno 16.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.epravo.cz>>

¹⁶⁸ ANONYMUS. Obchod se zvířaty určenými pro zájmové chovy - živnostenské oprávnění krok za krokem. In BusinessInfo [online].[citováno 16.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz>>

žádných jiných skutečností. A při splnění výše zmíněných náležitostí je možné začít poskytovat službu.¹⁶⁹

Provozovatel živnosti musí tuto skutečnost oznámit krajské veterinární správě. Ta v případě závažného a opětovného porušení zákona na ochranu zvířat může živnostenskému úřadu navrhnout pozastavení provozování živnosti.¹⁷⁰ Současně je povinen vést evidenci o prodaných a nakoupených zvířatech pod dobu tří let. U druhů CITES platí při jejich prodávání ještě právní úprava stanovená v § 23 odst. 9 zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění zákona č. 444/2005 Sb.

3.6.2 Obchodování se zvířaty na poli mezinárodním - CITES

Základní regulaci v rámci mezinárodního obchodu se zvířaty obsahuje Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Úmluva CITES - Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Byla podepsána dne 3. 3. 1973 ve Washingtonu v rámci Programu OSN pro životní prostředí. V účinnost vstoupila v roce 1975.

CITES je globální mezinárodní dohoda a je jedním z velice významných nástrojů světové organizace ochrany přírody. Jedná se o vládní dohodu, která je ale i silně podporována významnými mezinárodními ochranářskými a odborovými organizacemi, např. WWF – Světový fond na ochranu přírody, WCMC – Světové monitorovací centrum ochrany přírody atd. Významná je spolupráce s Interpolem a to při odhalování nelegálního obchodu s ohroženými druhy.¹⁷¹

Účelem úmluvy je zastavit mezinárodní obchod volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami za přispění všech zemí světa s cílem ochrany ohrožených druhů fauny a flóry před úplným vyhubením díky jejich získávání pro obchodní účely. Úmluva omezuje zejména obchod s živými jedinci patřícími do skupiny ohrožených druhů získaných z volné přírody, obchod s mrtvými exempláři, jejich orgány a také

---

¹⁶⁹ ANONYMUS. Obchod se zvířaty určenými pro zájmové chovy - živnostenské oprávnění krok za krokem. In BusinessInfo [online]. [citováno 16.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz>>

¹⁷⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷¹ VILÍMKOVÁ, V. – STEJSKAL, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související – Komentář*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2005. s. 19.

výrobky z nich. Nevztahuje se na většinu domestikovaných zvířat a kulturních rostlin. Preambule Úmluvy CITES obsahuje zásady, které jsou nyní označovány jako princip předběžné ochrany a princip trvale udržitelnosti. Smluvní státy zde konstatovaly, že volně žijící živočichové a planě rostoucí rostliny jsou ve svých unikátních formách nenahraditelnou součástí přírodních systémů země a musí být chráněny jak pro současné, tak pro budoucí generace. Významnou roli při ochraně fauny a flóry na svém vlastním území má stát, na poli mezinárodním je pak nezbytná mezinárodní spolupráce.¹⁷²

CITES tedy není smlouvou obchodní ani ekonomickou, ale úmluvou na ochranu přírody. Obchodní úmluvou by byla v případě, kdyby jejím cílem bylo buď zachovat stav určitého druhu s ohledem na jeho hospodářskou využitelnost, nebo by se musel zaměřovat na pouhé organizační otázky mezinárodního obchodu. Úmluva CITES je však primárně právním instrumentem mezinárodní ochrany biodiverzity a nemá sloužit k usnadnění mezinárodního obchodu. Obchodem se však zabývá, jelikož ten je právě jednou z příčin ohrožení biologické rozmanitosti. Stanoveným cílem úmluvy je záchrana určitých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin před jejich nadměrným využitím mezinárodním obchodem a nutnost přijmout opatření k realizaci mezinárodní spolupráce k jejich záchraně. CITES proto využívá běžné ekonomické nástroje regulace obchodu, jako např. certifikát zboží či stanovené kvóty na vývoz.¹⁷³

Ohrožené druhy fauny a flóry jsou úmluvou rozděleny do tří skupin a uvedeny v jejích přílohách. Příloha I zahrnuje všechny druhy ohrožené před vyhubením, které mohou být obchodem nepříznivě dotčeny. Obchod s nimi může být povolen jen za výjimečných okolností, je proto předmětem zvlášť přísných opatření, aby dále neohrožoval jejich přežití. Naprosto je pak zakázán mezinárodní obchod za účelem komerčního využívání a zisku. Do přílohy II patří druhy, které nejsou bezprostředně ohroženy vyhubením, ale mohly by být v případě, že by mezinárodní obchod s nimi nebyl podřízen přísným opatřením. Tato opatření zabraňují jejich využívání, které by mohlo vést k jejich vyhubení ve volné přírodě. Úmluva je stavěna na principu předběžné opatrnosti. Chrání toliko i organismy, které nyní nejsou bezprostředně

---

¹⁷² VILÍMKOVÁ, V. – STEJSKAL, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související – Komentář*. 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2005. s. 20.

¹⁷³ VILÍMKOVÁ, V. – STEJSKAL, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související – Komentář*. 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2005. s. 20.

ohroženy. Obchod s těmito druhy je regulován na základě vývozních povolení. Přílohu III tvoří na základě žádosti jednotlivých států druhy, jež se přirozeně vyskytují na území toho určitého státu a jsou chráněny jeho legislativou. Obchod s těmito druhy se uskutečňuje pouze s přednostním vývozním povolením země původu exempláře.¹⁷⁴

V současnosti probíhají na mezinárodní úrovni jednání o budoucím způsobu naplňování cílů úmluvy. Dochází zde k střetům mezi dvěma přístupy zabývajícími se tím, jak mezinárodní obchod s organismy a výrobky z nich regulovat. Zastánci prvního přístupu prosazují protekcionářskou koncepci, a to chránit co nejvíce rostlinných a živočišných druhů. Druhy, které jsou nyní v příloze zahrnuty, by zde měly zůstat, i když v současné době díky jejich početnosti a rozšíření by zde zahrnuty být nemusely. Zastánci tohoto přístupu se obávají, že pokud by tomu bylo jinak, otevírala by se tak cesta k ilegálnímu obchodu s těmito druhy. Motivem je také etická otázka humánnosti lovu a zabíjení zvířat a jejich týrání během transportu. Příznivci druhého názoru naopak zastávají otevřenost obchodu pro komerční účely u druhů, které nepatří mezi bezprostředně ohrožené. Prosazují myšlenku udržitelného využívání populace rostlinných a živočišných druhů pocházejících z volné přírody. Je třeba vzít v úvahu fakt, že pro některé rozvojové země má obchod s exempláři CITES značný ekonomický význam. Je otázkou, jakým směrem se bude naplňování účelu úmluvy CITES ubírat dál, nyní má větší podporu koncepce protekcionářská.¹⁷⁵

Česká republika k CITES přistoupila 25. 8. 1992 ještě jako ČSFR. Před vstupem naší republiky do Evropské unie byla součástí zákona č. 144/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Po našem vstupu do EU se postupuje dle předpisů Evropského společenství, které jsou do naší legislativy zaváděny prostřednictvím zákona č. 100/2004 Sb. o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, regulováním obchodu s nimi a řadou dalších opatření k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva je v jednotlivých členských zemích prováděna prostřednictvím výkonných, vědeckých a kontrolních orgánů. V České republice je vrcholným

---

¹⁷⁴ VILÍMKOVÁ, V. – STEJSKAL, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související – Komentář*. 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2005. s. 21.

¹⁷⁵ VILÍMKOVÁ, V. – STEJSKAL, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související – Komentář*. 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2005. s. 22.

výkonným orgánem Ministerstvo životního prostředí ČR. Účelem úmluvy je kontrola a regulace obchodování s mezinárodně ohroženými druhy. V současnosti zahrnuje 5000 druhů živočichů a 28 000 druhů rostlin. Má tři přílohy, do nichž jsou jednotlivé druhy rozděleny dle ohrožení. V praxi CITES funguje tak, že ohrožené druhy nemohou být převáženy přes hranice bez speciálního povolení. Toto povolení vydávají výkonné orgány země vývozu i země dovozu. V České republice platí povinnost registrace chovaných druhů, které jsou zařazeny do seznamu CITES. Tuto registraci provádějí krajské úřady, správy CHKO (Chráněné krajinné oblasti) a NP (Národní parky).¹⁷⁶

Závěrem je důležité zopakovat, že cílem Úmluvy CITES je dostat mezinárodní obchod s exempláři CITES pod společnou kontrolu, zabezpečit dodržování a respektování zákonných zákazů za účelem ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, nikoliv však klást překážky obchodu s „domácími mazlíčky“. Obchod s exempláři CITES je tedy možný, ale v rámci respektování určitých pravidel a ne za každou cenu. Kdo by toto nerespektoval, nebo by pravidla porušoval, měl by být potrestán. V souvislosti s tím by každý stát měl přijmout do svého právního řádu odpovídající právní úpravy k zajištění výše zmíněných cílů.

3.7 Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem

Základní právní regulaci obsahuje Listina základních práv a svobod ve svém čl. 11 odst. 3, kde se nachází ustanovení, že vlastnictví zavazuje. Proto jednou ze základních povinností vlastníka je vykonávat toto vlastnické právo tak, aby jeho výkonem nezasahoval do práv a oprávněných zájmů ostatních.

Obecná úprava odpovědnosti za škodu se nachází v § 415 zákona 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Zde je stanoveno: „*Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí*“¹⁷⁷. Jedná se o prevenční povinnost v duchu zásady „neminem leadere“, která každému ukládá zachovávat určitý stupeň opatrnosti, bedlivosti, předvídatelnosti. Počínat si podle okolností konkrétního případu natolik opatrně a pozorně, aby subjekt nezpůsobil svým jednáním, tzn. jak konáním, tak opomenutím, škodu. Škoda může být způsobena na zdraví, majetku, přírodě, či na životním prostředí.

---

¹⁷⁶ JOUDALOVÁ, R. Mezinárodní obchod s volně žijícími druhy – CITES. In BOTANY.cz [online]. [citováno 4.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.botany.cz>>

¹⁷⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Tato povinnost vzniká přímo ze zákona a adresátem je každý subjekt občanskoprávních vztahů.¹⁷⁸ V případě, že se subjekt, kterým může být fyzická i právnická osoba, nechová natolik opatrně a pozorně, dochází již tímto k naplnění jednoho z předpokladů občanskoprávní odpovědnosti za škodu. Jelikož již samotné porušení obecné prevenční povinnosti zakládá protiprávnost – jeden z předpokladů vzniku obecné odpovědnosti za škodu tak, jak je stanoveno v § 420 občanského zákoníku.

Předpoklady pro vznik odpovědnosti za škodu tedy jsou: protiprávní úkon, škoda, příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním škůdce a vznikem škody a zpravidla zavinění. V občanském zákoníku je obecná odpovědnost za škodu vybudována na subjektivním principu. To znamená, že ke vzniku obecné odpovědnosti za škodu je vyžadováno zavinění. To se presumuje (je tedy na škůdci, aby prokázal, že škodu nezavinil). Presumpce zavinění se vztahuje jen na nedbalost. Úmysl musí být prokázán.¹⁷⁹ Současná tendence ve vývoji deliktního práva směřuje k většímu uplatňování principu objektivní odpovědnosti.

3.7.1 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem

V předchozích kapitolách jsem se věnovala vymezení pojmu zvíře, tak jak jej uvádí náš právní řád. To znamená vymezení pojmu zvíře nejvýznamnějším veřejnoprávním předpisem upravujícím právní postavení a zejména ochranu zvířat, a to zákonem na ochranu zvířat proti týrání. Tento předpis pojem zvíře vymezuje jako každého živého obratlovce s výjimkou člověka, nikoliv plod ani embryo.

Nicméně v případě porušení prevenční povinnosti stanovené v § 415 občanského zákoníku, se bude odpovědnost za škodu vztahovat na škodu způsobenou kterýmkoliv zvířetem. Proto v rámci odpovědnosti za škodu nemá vymezení pojmu zvíře zvláštní význam.¹⁸⁰

Subjekt odpovědnosti za škodu

Subjekt náleží mezi základní předpoklady každé odpovědnosti za škodu. V rámci odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem je nejčastějším subjektem chovatel zvířete, který o zvíře pečuje, živí jej a vykonává nad ním dohled. Většinou se

---

¹⁷⁸ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 348.

¹⁷⁹ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 348.

¹⁸⁰ BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In *PravniRadce.ihned* [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniRadce.ihned.cz>>

jedná o vlastníka zvířete, ale subjekty mohou být i osoby od vlastníka odlišné. V souvislosti s § 415 občanského zákoníku bude subjektem také ten, kdo nakládá se zvířetem takovým způsobem, že vznikne škoda. Nezáleží na tom, zda mu bylo zvíře svěřeno chovatelem, vlastníkem, či se jej zmocnil svévolně, nebo i protiprávně. Subjektem odpovědnosti může být také dítě. V tomto případě se aplikuje § 422 občanského zákoníku upravující odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání. *„Nezletilý odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, společně a nerozdílně s ním odpovídá, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.“*¹⁸¹

Konkrétní případy budou záviset na tom, zda je u nezletilého dána deliktní způsobilost. V případě její absence bude rodič nebo kdokoliv jiný, kdo měl nad nezletilým vykonávat dohled, odpovídat za škodu výlučně sám. V dalším případě může ten, kdo měl vykonávat dohled odpovídat s nezletilým společně a nerozdílně. V případech, kdy se budou nezletilí blížit věkem zletilosti, budou nositeli způsobilosti k právním úkonům, a tudíž i způsobilosti deliktní při odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, půjde-li o běžné nakládání s chovanými zvířaty.¹⁸²

Protiprávní úkon

Protiprávní úkon patří do kategorie právních skutečností a to podobně jako právní úkon do skutečností subjektivních, jejichž podstatou je volní lidské chování. A to chování takové, které právo nedovoluje, reprobuje, a proto na něj váže právní následky, které nastupují nezávisle na vůli subjektu. Protiprávní může být jen chování lidské. Nelze hovořit o protiprávním chování zvířete. V případě způsobení škody zvířetem nese za něj odpovědnost ten, komu zvíře patří, nebo ten, jemuž je zvíře v této době svěřeno.¹⁸³ Jelikož vlastník zvířete poruší prevenční povinnost, která je stanovena § 415 občanského zákoníku. *„Porušení této povinnosti je dáno již tím, že nedostatky v zabezpečení zvířete a dozoru nad ním jsou takového charakteru, že nebezpečí vzniku škody za daného stavu věci lze rozumně považovat za možné a reálné.“*¹⁸⁴ Jedná se například o jakýkoliv nekontrolovatelný pohyb zvířete v místech zvýšeného výskytu a

¹⁸¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸² BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In PravníRadce.ihned [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniradce.ihned.cz>>

¹⁸³ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 350.

¹⁸⁴ BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In PravníRadce.ihned [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniradce.ihned.cz>>

pohybu osob. Nejvyšší soud k tomu porušení prevenční povinnosti judikoval: „*Chovatel psa splní prevenční povinnost podle § 415 občán. zák. pouze tehdy, pokud na místě výskytu většího množství osob dbá s ohledem na možné chování psa zvýšené opatrnosti a obezřetnosti.*“¹⁸⁵ „*V místě zvýšeného výskytu a pohybu osob je chovatel povinen (§ 415 občán. zák.) zajistit svého psa takovým způsobem, aby zabezpečil ochranu okolí a aby minimalizoval riziko kontaktu psa s další osobu, a to i v případě, že útok psa byl reakcí na počínání kolemjdoucího dítěte.*“¹⁸⁶

Nejvyšší soud toto judikoval na základě dovolání podaného žalobkyní, která se neztotožnila s rozsudkem odvolacího soudu, který potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a její žalobu zamítl.

Žalobkyně si dne 15. 8. 1998 se svojí matkou a babičkou hrála na louce, zde se svým obličejem přiblížila k psovi, ležícímu na dece vedle svého majitele - žalovaného. Pes, který se zřejmě lek, poranil žalobkyni ve tváři svými zuby, i když uposlechl pokyn žalovaného „stůj“. Na travnaté ploše a pláži, kde k poranění došlo, bylo v té době hodně lidí, kteří za teplého odpoledne leželi na dekách. Pes neměl náhubek a nebylo prokázáno, zda byl na vodítku. Soud prvního stupně toto považoval za nerozhodné, neboť pes ležel na dece vedle žalovaného. Žalobkyně byla ihned po zranění převezena k ošetření do nemocnice. Výpověď matky žalobkyně, že pes její dceru napadl, když se skláněla k zemi v jeho blízkosti, hodnotil soud prvního stupně jako nevěrohodnou vzhledem k tomu, že byla vzdálena šest metrů od místa střetu a netvrdila, že by se na dceru (žalobkyni) dívala a viděla tak přesný průběh děje. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný svým jednáním ani opomenutím neporušil § 415 občán. zák. Žalobkyně se přiblížila k psovi, který ležel v klidu na dece vedle svého majitele (žalovaného), který jej povel zastavil v jeho dalším jednání. Z jeho strany tak nedošlo k porušení právní povinnosti, tudíž neodpovídá za škodu podle § 420 občán. zák.

Obvodní soud tak rozsudkem ze dne 26. 7. 2004, č. j. 19 C 177/2000-195, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 2. 2006, č. j. 19 C 177/2000-252, rozhodl, že základ nároku žalobkyně není opodstatněný a žalobu zamítl.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

¹⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

¹⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

K odvolání obžalované městský soud rozsudkem ze dne 18. května 2005, č. j. 62 Co 125/2005-222, ve znění opravného usnesení ze dne 30. 5. 2006, č. j. 62 Co 125/2005-277, rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil ve znění, že se žaloba zamítá. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením.¹⁸⁸ „*Zdůraznil, že na odpovědnost majitele psa, který způsobil zranění malému dítěti, se vztahují stejné zákonné podmínky jako na jakoukoliv jinou škodu, a nejedná se o nějakou škodu svého druhu. Pokud jde o prevenční povinnost ve smyslu § 415 občán. zák., žalovanému nelze v jeho jednání nic vytknout; naopak tuto povinnost porušila matka žalobkyně, která dceru dostatečně nepoučila o tom, jak se má chovat k cizím psům.*“¹⁸⁹

Naopak Nejvyšší soud k výkladu § 415 občán. zák. uvedl toto: „*Každý je povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti (pozornosti), který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který - objektivně posuzováno - je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku. Nepočíná-li si někdo v souladu s takto obecně stanovenou právní povinností, chová se protiprávně a postihuje ho za to - za splnění dalších předpokladů - občanskoprávní odpovědnost za škodu podle § 420 občán. zák. Odpovědnost chovatele za škodu způsobenou domácím zvířetem se posuzuje podle ustanovení § 415 a § 420 občán. zák., a to z hlediska potřebného dozoru nad chovaným zvířetem. I zde platí všeobecně předpokládané (presumované) zavinění s možností vyvinění se ve smyslu § 420 odst. 3 občán. zák., když žalovaný prokáže, že škodu nezavinil, že si ji způsobil sám poškozený nebo třetí osoba, anebo že vznikla náhodou, k níž sám nevytvořil podmínky.*“¹⁹⁰

Vlastník, případně ten, komu je pes svěřen, je povinen zajistit zabezpečit ochranu okolí a zejména osob. Pokud však neprovede potřebná opatření, kterými by mohl předejít či minimalizovat negativní následky nevhodného chování psa. Lze říci, že nezabezpečil ochranu ostatních osob, ačkoliv mohl předpokládat, že vlivem konkrétních okolností může pes změnit svoje chování a být agresivní. Nejvyšší soud dále judikoval, že „*obsah prevenční povinnosti přitom úzce souvisí také s místem, kde se chovatel se zvířetem nachází, neboť odlišné povinnosti budou chovatele stíhat při jejich pobytu na*

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

¹⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

*místě, na němž přímo nehrozí vznik škody na zdraví či na majetku třetích osob s ohledem na všechny předvídatelné okolnosti, oproti místu, kde například zvýšený výskyt a pohyb osob možnost vzniku škody podstatně zvyšuje, a proto je nezbytné psa zabezpečit i za pomoci prostředků, jež by jinak situace nevyžadovala.*¹⁹¹ Proto uvedl, že není správný závěr odvolacího soudu a i soudu prvního stupně, že žalovaný svým jednáním vůbec neporušil § 415 občán. zák. a že tudíž nebyly naplněny předpoklady jeho odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 občán. zák. Nejvyšší soud se s rozsudkem odvolacího soudu ztotožňuje pouze v tom, že matka poškozené – žalobkyně spolupůsobila škodu tím, že zanedbala řádný dohled nad dcerou.

Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, v jakém je dovolání žalobkyně přípustné, zrušil a, neboť důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí spolu s usnesením soudu prvního stupně ze dne 6. 10. 2005, č. j. 19 C 177/2000-233, i usnesením odvolacího soudu ze dne 9. 1. 2006, č. j. 62 Co 457/2005-242, jimiž bylo rozhodnuto o konečné výši nákladů řízení, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.¹⁹²

Škoda

Škoda je dalším nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu. Rozumí se jí majetková újma, kterou lze objektivně vyjádřit v penězích. Pokud se jedná o imateriální újmu, např. bolest či snížení společenského uplatnění, nahrazuje se dle § 444 občán. zákoníku a nespočívá na principu ekvivalence. Poškozenému se poskytují materiální požitky, které mohou do určité míry vyvážit způsobenou újmu. Povinnost poskytnout poškozenému náhradu za bolesti či snížení společenského uplatnění je nejen spravedlivá vůči poškozenému, ale působí zároveň jako sankce subjektu, jež takovou škodu způsobil. Z hlediska rozsahu náhradu škody se hradí skutečná škoda (damnum emergens) spočívající ve zmenšení majetku poškozeného a ušlý zisk (lucrum cessans) ten spočívá v tom, že v důsledku škody nedošlo k rozmnožení majetku poškozeného, které by bylo možná za normálního chodu věcí očekávat.¹⁹³ Z hlediska způsobu náhrady škody, vychází občanský zákoník z principu peněžité náhrady. Tak jak uvádí § 442

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

¹⁹³ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 354.

odst. 2 obč. zákoníku. Pouze pokud poškozený požádá a je-li to možné a účelné (obě podmínky musejí být splněny kumulativně), hradí se škoda uvedením v předešlý stav (naturální restituce). Právo výběru mezi oběma druhy náhrady škody dává obč. zákoník poškozenému, podmiňuje jej však možností naturální restituce. Stejně tak vznik a výši škody musí prokázat poškozený.¹⁹⁴

Příčinná souvislost

Příčinná souvislost – kauzální nexus - je vztah příčiny a následku mezi protiprávním jednáním a vznikem škody. Protiprávní jednání subjektu je příčinou a škoda pak následkem. Příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem žalovaného a vznikem škody musí být prokázána, nestačí jen pravděpodobnost, obecná pravidelnost vzniku určitého následku z určité příčiny anebo dokonce pouhá časová následnost.¹⁹⁵ Existenci příčinné souvislosti je vždy nutné posuzovat z konkrétních okolností daného případu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. dne 25 Cdo 936/2006). Důkazní břemeno v soudním řízení nese poškozený. Za příčinu nelze považovat skutečnost, která je již sama následkem původní škodné události (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 6. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2692/2006). Vznik škody jako protiprávního jednání škůdce musí být také objektivně předvídatelný. Současná právní úprava vychází z teorie adekvátní příčinné souvislosti. V případě uplatňování odpovědnosti za škodu musí být škoda adekvátním následkem protiprávního úkonu dle obvyklého běhu věcí a obecné zkušenosti. Škůdce tedy mohl za daných okolností a daného postavení (obojí je třeba chápat objektivně) vznik škody jako důsledku protiprávního jednání předpokládat, tak jak by jej předpokládala každá rozumně se chovající osoba, jež by byla v dané situaci v postavení škůdce. V souvislosti se škodou způsobenou zvířetem bude tedy muset poškozený prokazovat, že ke škodě došlo v důsledku nedostatečného dozoru chovatele nad jeho zvířetem.¹⁹⁶

Zavinění

Zavinění je pouze pravidelným subjektivním předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu. V případech, kde je stanovena odpovědnost bez zřetele na

---

¹⁹⁴ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 361.

¹⁹⁵ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 354.

¹⁹⁶ BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In *PravniRadce.ihned* [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniradce.ihned.cz>>

zavinění, není existence tohoto právního předpokladu právně relevantní. Občanský zákoník pojem zavinění sám nedefinuje. Při jeho vymezení musíme vycházet z pojmu zavinění, tak jak je uveden v § 15 a § 16 zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, trestním zákoníku. Právní naukou bývá zavinění definováno jako vnitřní psychický stav škůdce k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a výsledku tohoto jednání. Zavinění se skládá z dvou psychických prvků, z prvku poznání a prvku vůle. Na základě různých kombinací těchto dvou prvků jsou pak založeny různé formy a stupně zavinění. Můžeme rozlišovat:

1. **Úmysl.** Může se jednat o úmysl přímý nebo nepřímý. V případě úmyslu přímého škůdce věděl, že škodu způsobí, a chtěl ji způsobit. U nepřímého úmyslu škůdce věděl, že škodu může způsobit, a pro případ, že nastane, byl s tím srozuměn.
2. **Nedbalost.** Rozlišujeme vědomou a nevědomou. Vědomá nedbalost znamená, že škůdce věděl, že škodu, může způsobit, nechtěl ji však způsobit, a bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že ji nezpůsobí. U nevědomé nedbalosti, škůdce nechtěl škodu způsobit, ani nevěděl, že ji může způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl.¹⁹⁷

V případě odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem postačí pouhé zavinění z nedbalosti, jak už bylo uvedeno výše. Odpovědnost vzniká při splnění stanovených předpokladů tím spíše, pokud je škoda způsobena poštváním či drážděním zvířete tak, aby na poškozeného zaútočilo anebo úmyslným vytvořením podmínek, za kterých zvíře zaútočí.¹⁹⁸ Takovéto jednání by bylo právně kvalifikováno jako týrání zvířete, viz § 4 odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání, jak jsem uvedla v předchozích kapitolách. Úmyslná forma zavinění má význam při stanovení promlčecí doby, která je při škodě způsobené úmyslně desetiletá a počíná běžet ode dne, kdy ke škodné události došlo. V případě škody na zdraví se z důvodu ochrany poškozeného uplatní doba subjektivní.¹⁹⁹

Při uplatnění odpovědnosti za škodu postačí zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. Odpovědnost nastane, když škůdce nevěděl, že může způsobit škodu na

¹⁹⁷ FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993. s. 355.

¹⁹⁸ BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In *PravniRadce.ihned* [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniRadce.ihned.cz>>

¹⁹⁹ BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In *PravniRadce.ihned* [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniRadce.ihned.cz>>

zdraví nebo majetku jiného, i když vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům to vědět měl a mohl. Může se jednat jak o konání, nebo o opomenutí. Jde například o situaci, kdy majitel svého psa neopatří náhubkem a ten pak pokouše člověka nebo jiného psa. Nebo případ, kdy pes není připoutaný na vodítko, vběhne do vozovky a způsobí tak dopravní nehodu. „*Chovatel zvířete musí v každé situaci předvídat, že může dojít k neočekávanému a nebezpečnému chování zvířete, a být na takovou situaci připraven tak, aby ji spolehlivě zvládl.*“²⁰⁰ Protože pokud se chovatel rozhodne k chovu zvířete, má se seznámit se vším, co chov obnáší tak, aby mohl předejít vzniku nebezpečí a potencionální škodě.²⁰¹

Důkazní břemeno v případném soudním řízení ponese škůdce, který bude muset prokázat, že škodu nezavinil. Aby došlo k jeho vyvinění, bude muset dokázat, že škoda vznikla náhodou bez jeho zavinění, anebo že ji způsobil sám poškozený, tak jak je stanoveno v § 441 obč. zákoníku, či třetí osoba.²⁰² Ke zproštění odpovědnosti přitom nebude stačit, pokud se škůdci podaří dokázat, že k zabránění vzniku škody učinil vše, čeho byl podle svých subjektivních schopností a znalostí schopen. Posouzení, zda škůdce dle svých osobních schopností a dovedností o možnosti způsobení škody vědět měl a mohl, je totiž objektivní povahy. Po každém je vyžadován určitý minimální stupeň ostražitosti, opatrnosti a předvídavosti. Toto objektivní kritérium se uplatňuje s ohledem na konkrétní situaci, při které ke škodě došlo, a s přihlédnutím ke zkušenostem a postavení odpovědné osoby. Chovatel, který se bude chtít vyvinut, bude muset v soudním řízení prokázat, že nad chovaným zvířetem učinil taková opatření, která jsou z pohledu každé rozumně usuzující osoby z objektivního hlediska způsobilá k zabránění škody zvířetem. Tato opatření se budou lišit dle konkrétních případů, proto ani nejsou vymezena žádným konkrétním právním předpisem (např. vymezení výšky a materiálu plotu, za kterým je chován pes určitého plemene).

3.7.2 Střet v provozu se zvířetem

Jeden z dalších případů, které se mohou v praxi naskytnout, je problematika střetu volně pobíhajícího zvířete s motorovým vozidlem. Je samozřejmé, že zvíře, až na jisté výjimky (policejní kůň), do provozu nepatří. Jelikož jeho nepředvídatelné chování

---

²⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

²⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008.

²⁰² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

zvyšuje riziko, které je v samotném provozu dopravních prostředků již tak vysoké. V případě, že ke střetu zvířetem s vozidlem dojde, je nutné se zabývat hned několika potenciálními subjekty nesoucími odpovědnost za vzniklou škodu. Jednak chovatelem zvířete a jeho zanedbáním povinnosti dohledu nad volně pobíhajícím zvířetem a tím porušení § 415 obč. zákoníku v souvislosti s § 420 obč. zákoníku. Jednak porušení právních povinností vyplývajících z provozu na pozemních komunikacích řidičem motorového vozidla, které může vést k uplatnění § 441 obč. zákoníku, které vymezuje spoluzavinění, až výlučné zavinění poškozeným. Nebo dokonce může dojít k založení odpovědnosti za škodu (např. usmrcení zvířete) provozovatele dopravního prostředku dle § 427 obč. zákoníku vyvolanou zvláštní povahou provozu.

Touto problematikou se zabýval Nejvyšší soud ČR v judikátu ze dne 28. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001. Skutkový stav byl následující: Žalovaný jel na své kobyle po polní cestě, zde se setkal s dvěma jezdčyněmi na hřebcích. Z toho jeden hřebec na kobylu zaútočil. Žalovaný z ní proto sesedl. Hřebec žalovaného nakopl a po několika dalších útocích hřebce na kobylu se kobyla žalovanému vytrhla a utíkala přes pole a vzápětí vběhla na silnici do jízdní dráhy motorového vozidla, které řídil žalobce. Osobní motorové vozidlo se s kobyloou střetlo. Došlo k jeho zdemolování a k poranění kobyly, v důsledku čehož musela být utracena. Soud prvního stupně s poukazem na ust. § 420 obč. zák. dovodil, že žalobce neprokázal porušení povinnosti ze strany žalovaného vyplývající ze zák. ČNR č. 12/1997 Sb. a z § 60 odst. 5 vyhl. č. 99/1989 Sb., o pravidlech silničního provozu, ve znění pozdějších předpisů, ani že žalovaný neučinil vše potřebné k tomu, aby své kobyle zabránil v pobíhání bez dohledu po veřejné komunikaci. Podle jeho názoru totiž žalovaný za stavu, kdy splašení jeho kobyly zavinili další koně, takovou situaci nemohl předpokládat, navíc, když o koních huculech je obecně známo, že jde o koně snadno ovladatelné. Kromě toho lze přepokládat - a to i za stavu, kdy Policie ČR nezjistila vinu řidiče (žalobce) auta, jak z obsahu přestupkového spisu vyplývá - že i on dopravní nehodu spoluzavinil, protože nepřizpůsobil jízdu stavu a povaze vozovky a nezastavil automobil na vzdálenost, na níž měl rozhled.²⁰³ „*Okresní soud dospěl k závěru, že ke škodě došlo ze zvláštních příčin*

---

²⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

*bez zavinění žalovaného, který učinil vše proto to, aby svého koně udržel a uklidnil“.*²⁰⁴

Na základě odvolání podaného žalobcem Krajský soud rozhodnutí soudu prvního stupně změnil a uložil žalovanému povinnost nahradit žalobci škodu vzniklou na vozidle. Soud vycházel z ustanovení § 415 a § 420 obč. zákoníku, podle kterých je třeba odpovědnost chovatele za škodu způsobenou zvířetem posuzovat. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný porušil prevenční povinnost stanovenou v § 415 obč. zákoníku, jelikož umožnil své kobyle se pohybovat bez dozoru a v důsledku toho došlo ke střetu zvířete s vozidlem ke a škodě na tomto osobním automobilu. Žalovanému se nepodařilo prokázat, že škodu nezavinil na základě § 420 odst. 3 obč. zákoníku. Dle názoru Krajského soudu žalovaný měl a mohl předpokládat, že pokud dojde ke kontaktu jeho kobyly a dvou uvedených hřebců, které znal a o nichž věděl, že nejsou kastrování, může dojít k nepřiměřenému chování zvířat. A měl být na takovou situaci teoreticky i prakticky připraven tak, aby ji zvládl. Pokud se totiž někdo rozhodne k chovu zvířete, měl by být se seznámit se vším, co s chovem souvisí, tak aby zamezil případným škodám zvířetem způsobeným a plnil tak svoji prevenční povinnost stanovenou zákonem (§ 415 obč. zákoníku). V daném případě si žalovaný počínal nedbale, spoléhal na to, že k útoku na jeho kobylu nedojde. Na straně žalobce žádné spoluzavinění krajský soud neshledal, žalobce – řidič motorového vozidla - neporušil žádné předpisy a stěží po něm lze požadovat, aby se při náhlém vyběhnutí dvou koní ze zatáčky na silnici zachoval při řízení tak, aby ke škodě nedošlo.²⁰⁵

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání k Nejvyššímu soudu ČR. Žalovaný uvedl, že nesouhlasí s tvrzením odvolacího soudu, že nehodu nezavinil žalobce jako řidič osobního vozidla, nýbrž žalovaný jako chovatel koně. Poukazoval na zjištění soudu prvního stupně, ze kterých vyplývá, že se nejednalo o náhlé vběhnutí koně do vozovky a že řidič měl dostat času správně zareagovat a škodě tak předejít. V souvislosti s tím řidič porušil povinnosti stanovené v § 5, § 7 a § 16 vyhl. č. 99/1989 Sb., o pravidlech silničního provozu. Jel nepřiměřenou rychlostí a vozidlo nezastavil na vzdálenost, na kterou měl rozhled. Naproti tomu žalovaný bere za prokázané, že prevenční povinnost neporušil a nezanedbal patřičný dohled nad

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

zvířetem. Jeho kobyly se z jeho dozoru vymanila náhodou za situace, kterou nemohl předvídat. Postupoval proto tak, že nezavdal příčinu vzniku škody, proto za ní neodpovídá. Mimo jiné odvolací soud neprokázal příčinnou souvislost mezi zaviněným porušením právní povinnosti ze strany žalovaného a vznikem škody na osobním vozidle na straně žalobce.²⁰⁶

Dovolací soud se ztotožnil se závěrem odvolacího soudu, že v daném případě jsou splněny předpoklady vzniku škody na osobním automobilu žalobce ve smyslu § 415 a § 420 odst. 1 obč. zák. A že bylo prokázáno, že kůň žalobce pobíhal volně bez dozoru po silnici a žalovaný tudíž prevenční povinnost zakotvenou v ust. § 415 obč. zák. porušil.²⁰⁷ Dovolací soud dále uvedl, že žalovaný jako „majitel koně si nepočínal tak, aby se kůň nezaběhl na silnici a aby chováním jeho zvířete nedošlo ke škodě na zdraví a majetku jiného; již tím je z občanskoprávního hlediska dáno protiprávní jednání (opomenutí) žalovaného podle ustan. § 420 odst. 1 obč. zák. Forma prevenčního opatření směřujícího k tomu, aby žalovaný měl náležitý dozor nad svým koněm, záležela jen na žalovaném jako jeho chovateli s tím, že měl předpokládat a předvídat i reakci zvířete v kritické situaci.“²⁰⁸ Správné je i tvrzení odvolacího soudu, že mezi porušením právní povinnosti žalovaného a škodou vzniklou na vozidle žalobce existuje příčinná souvislost. Neboť hlavní a bezprostřední příčinou škody bylo protiprávní jednání (opomenutí) žalovaného, které spočívalo v jeho nedostatečném dozoru nad chovanou kobyloou, která v uvedenou dobu pobíhala volně po vozovce a v důsledku toho se střetla s jedoucím osobním automobilem, a došlo ke škodě. Dovolací se soud se ztotožňuje i se závěrem soudu odvolacího v tom, že žalovaný neunesl důkazní břemeno ani ohledně tvrzení, že škodu nezavinil on nýbrž žalobce jako řidič vozidla. Tato tvrzení nebyla žalovaným prokázána žádným z uvedených důkazů. Jen ze samotné okolnosti, že se nejednalo o náhlé vběhnutí do vozovky nelze dovozovat porušení povinností uvedených ve vyhl. č. 99/1989 Sb., o pravidlech silničního provozu, ve znění pozdějších předpisů, ze strany řidiče automobilu.²⁰⁹

Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ust. § 237 odst. 1 o.s.ř. nebo jinou vadou řízení, která by měla za

---

²⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

²⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle § 243b odst. 1 o.s.ř. zamítl.²¹⁰

V jiném případě, kdy se opět jednalo o střet zvířete – koně s jedoucím vozidlem, kdy se kůň z neznámých důvodů splašil, shodil jezdkyni, vběhl na hlavní silnici a došlo k jeho střetu s jedoucím vozidlem, Nejvyšší soud ČR dne 24. 4. 2010 ve svém rozsudku 25 Cdo 5030/2007 judikoval: „*Jestliže nejde o neodvratitelnou náhodu (vis maior), nelze otázku zavinění chovatele na vzniku škody způsobené neovladatelným (splašeným) zvířetem zužovat jen na zavinění na vzniku konkrétní situace, jež mohla změnu v chování zvířete vyvolat.*“²¹¹

Splašení neznamená výjimečnou či nepředvídatelnou náhodou, ale typicky právě u koní zcela známý projev chování v určitých situacích. Podnětem ke splašení při tom může být cokoli (např. pohyb plaza v trávě). Možnost takové změny chování zvířete nelze a priori vyloučit, naopak s ohledem na povahu konkrétního zvířete a jeho dosavadní chování lze jeho změnu v chování v určitých situacích předvídat. Okolnost, že žalovaná neměla možnost chování koně ovlivnit poté, co ji shodil a vymkl se její kontrole, neznamená, že splnila vše, co lze od ní jako jezdkyň v rámci prevenční povinnosti požadovat. Chovatel se musí seznámit se vším, co s péčí o zvíře souvisí, a měl by předpokládat, že vlivem určitých okolností může zvíře změnit své chování a může být pro své okolí dokonce nebezpečné. Proto by na takovou situaci měl být připraven tak, aby ji zvládl. Pokud tomu tak není, porušuje prevenční povinnost už jen tím, že se zvířetem pohybuje na místech, kde by ke škodě na zdraví či majetku mohlo dojít.²¹²

V jiném případě, kdy rozhodoval Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 972/2003. se jednalo o situaci, kdy žalobce - řidič automobilu - požadoval náhradu škodu v souvislosti se vzniklou škodou na automobilu vzniklou střetem s volně pobíhajícím psem žalovaného po silnici. Soud prvního stupně přisvědčil tvrzení žalovaného, že s ohledem na velikost psa, jeho stáří a druh plemene učinil dostatečná opatření proti jeho úniku. Zvíře choval na oploceném pozemku v kotci s podezdívkou, na kterém bylo umístěno pletivo sahající do výše 160 cm. Jelikož se zvíře nikdy nesnažilo utéct a bylo povahově mírné a hodné, nelze po žalovaném požadovat,

---

²¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

²¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2010, sp. zn. 25 Cdo 5030/2007.

²¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2010, sp. zn. 25 Cdo 5030/2007.

že měl prokousání a podhrabání kotce psem předpokládat. Navíc neexistuje žádný právní předpis, který by určoval sílu pletiva, kterým má být psí kotec obehnan, ani jak má být kotec vybudován a zajištěn.²¹³

Soud prvního stupně tedy žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že žalovaný za vznik škody na vozidle žalobce neodpovídá, jelikož povinnost dozoru nad chovaným zvířetem neporušil. Dle názoru soudu neunesl důkazní břemeno žalobce, a to ohledně prokázání protiprávního jednání žalovaného a existence příčinné souvislosti. Se skutkovými závěry okresního soudu se ztotožnil i soud odvolací a za správné považoval i jeho právní posouzení věci.

Nato Nejvyšší soud ČR judikoval, že závěr krajského soudu, který vycházel z názoru, že žalovaný neporušil prevenční povinnost stanovenou v § 415 občán. zákoníku je nesprávný.²¹⁴ „Jestliže v řízení bylo prokázáno, že pes žalovaného volně pobíhal bez dozoru po veřejné komunikaci a způsobil dopravní nehodu, při níž byl poškozen automobil žalobce, je zřejmé, že žalovaný kritického dne nevykonával nad svým chovaným zvířetem náležitý dozor a že jako jeho majitel si nepočínal tak, aby se pes nezaběhl na silnici, a neučinil tedy vše, aby zabránil vzniku škody; již tím je z občanskoprávního hlediska dáno protiprávní jednání (opomenutí) žalovaného podle § 420 odst. 1 občán. zák., přičemž zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se předpokládá.“²¹⁵

Jestliže žádný právní předpis neurčuje, jak má být pes v kotci zajištěn ani neurčuje sílu drátěného pletiva, je tedy na chovateli, aby učinil všechna potřebná opatření k zabránění vzniku škody. Není proto rozhodující, jak byl kotec vybudován, ale to, že z něj pes toho dne unikl, pohyboval se volně po veřejné komunikaci, došlo ke střetu s automobilem žalobce a ke škodě na vozidle.²¹⁶

Trestněprávní rovina

Porušení prevenční povinnosti chovatele může mít jednak za důsledek vznik odpovědnosti chovatele za škodu zvířetem způsobenou v rovině občanskoprávní úpravy. Ale také v rovině trestněprávní, popř. správněprávní.

---

²¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

²¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

²¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

Trestní praxí jsou řešeny případy ublížení na zdraví dle § 146 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku a případy těžkého ublížení na zdraví dle § 145 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Obě skutkové podstaty počítají s tím, že k ublížení na zdraví či způsobení těžké újmy na zdraví došlo mimo jiné porušením důležité povinnosti uložené pachateli podle zákona. Tím může být povinnost stanovená v § 415 obč. zákoníku.

V souvislosti s touto povinností byl Nejvyšším soudem ČR řešen typický případ, kdy obžalovaná venčila svého psa bez připoutání na vodítko a bez náhubku, ten napadl jiného psa. Majitelka tohoto psa ve snaze jej uchránit ho vzala do náruče, čímž jí útočící pes způsobil několik tržných ran. Zde žádný ze soudů neměl pochybnosti o zavinění obžalované zvláště v důsledku toho, že obžalovaná již dříve měla problémy se zvládnutím psa.²¹⁷ *„Jestliže obviněný věděl, že se psem, kterého venčil, byly již v minulosti problémy, a přesto neučinil nic, aby ke škodě na zdraví či majetku nedošlo (nechal psa bez náhubku, nepřipoutaného vodítkem), porušil důležitou povinnost uloženou mu podle zákona.“*²¹⁸

V případě usnesení Nejvyššího soudu ČR dne 14. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 257/2007 došlo dokonce i k usmrcení poškozeného v důsledku mnohačetných tržných ran na krku a obličeji, poté co byl napaden třemi psy amerického pitbulla, kteří utekli z pozemku, jež nebyl dostatečně zajištěn.²¹⁹

*„Pachatel naplní a to i po subjektivní stránce (ve formě vědomé nedbalosti) znaky skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. (nyní §146 odst. 1 zákona č.40/2009 Sb. trestního zákoníku) , jestliže jeho psi volně pobíhali bez dozoru mimo prostory objektu, v němž byli umístěni, a při jejich úniku napadli poškozeného, jemuž způsobili smrt. Pachatel kritického dne nevykonával nad svými psy náležitý dozor a jako jejich majitel si nepočínal tak, aby se psi nedostali z objektu, a neučinil tedy vše, aby zabránil smrti poškozeného, když jako chovatel psů byl povinen ve smyslu § 415 obč. zák., učinit vše proto, aby zabránil nebezpečí útoků těchto psů na druhou osobu, a neučinil tak. Jeho povinností nepochybně bylo zajistit dostatečné zabezpečení před jejich možným útekem.“*²²⁰

---

²¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.8.2002, sp. zn. 7 Tdo 382/2002.

²¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.8.2002, sp. zn. 7 Tdo 382/2002.

²¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 257/2007.

²²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne dne 14. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 257/2007.

Vědomá nedbalost je budována na vědomí možnosti vzniku následku, tím se rozumí schopnost pachatele rozpoznat okolnosti, které vytvářejí předpoklady k ohrožení právem chráněného zájmu. V konkrétním případě soud vychází z toho, že obviněný jako spolumajitel psů věděl, že psi jsou způsobili bez dostatečného dozoru způsobit jinému újmu na zdraví či smrt. V daném případě ani nebylo nutné zkoumat, zda jím chovaná plemena jsou více nebezpečná než psi jiných plemen, protože v případě pokousání i plemenem méně nebezpečného psa může dojít k vážnému ublížení na zdraví či ke smrti.²²¹

K trestněprávní odpovědnosti majitele psa při dopravní nehodě se vyjadřoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 5. 8. 2010 sp. zn. III. 2278/07. Skutkový a právní základ tohoto případu byl následující.

Stěžovatelka byla dle rozsudku Okresního soudu v Teplicích dne 30. 8. 2006 č. j. 1 T 9/2006-163 uznána vinnou ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví dle § 224 odst. 1 tr. zákona. Tohoto činu se dopustila tím, že na procházce v obci uvolnila z vodítka svého psa - pudla, který vběhl do vozovky a střetl se projíždějícím motocyklistou Ing. J.Š. Ten při střetu utrpěl zlomeniny hrudních obratlů, poranění hrudní míchy s dobou léčení několik měsíců a trvalým následkem ochrnutí. Okresní soud vzal za pravdivou výpověď stěžovatelky, kterou hodnotil jako doznání trestného činu. Stěžovatelka vypověděla, že pudla takto uvolňovala pokaždé, cca 50 m před bytem. Pudl šel vedle její nohy. Do vozovky vběhl ve chvíli, kdy stěžovatelka uslyšela zvuk projíždějícího motocyklu. Ze znaleckého posudku bylo jednoznačně prokázáno, že poškozený Ing. J. Š. jel na motocyklu v obci rychlostí 90 km/hod. Znalec také uvedl, že pokud by řidič dodržel zákonem stanovenou rychlost 50 km/hod byl by schopen střetu s pudlem zabránit. Dle něj by zastavil zhruba 4,6 metru před místem, kde došlo ke střetu. Stěžovatelka byla za uvedené jednání odsouzena podle § 224 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen se zkušební dobou v délce trvání jednoho roku. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození Ing. Š., společnost BBC - Šoun, s. r. o., (vlastník motocyklu) a VZP ČR odkázáni s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.²²²

Proti tomuto rozsudku Okresního soudu v Teplicích podala jak stěžovatelka, tak poškozený Ing. J.Š. dovolání. Krajský soud v Ústí nad Labem tato odvolání usnesením

²²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 257/2007.

²²² Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

jako nedůvodná zamítl. Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka dovolání k Nejvyššímu soudu. Podle Nejvyššího soudu při posouzení jednání stěžovatelky mělo významnou roli ustanovení § 415 obč. zák., kde je vyjádřena závazná právní povinnost každého dodržovat nejen povinnosti uložené právními předpisy, ale - i bez konkrétně stanoveného pravidla chování si počínat natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda jemu samému ani jiným. Jeho nedodržení proto představuje protiprávní jednání. Stěžovatelka mohla a měla vědět, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem. Jednala proto zaviněně a to ve formě nevědomé nedbalosti podle § 5 písm. b) tr. zákona. Nemůže ji vyvinut ani to, že poškozený sám porušil zákon. ***"Jednání pachatele má povahu příčiny i tehdy, když kromě něj k následku vedlo jednání další osoby, poněvadž příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a následkem se nepřerušuje, jestliže k jednání pachatele přistoupí další skutečnosti, jež spolupůsobí při vzniku následku, avšak jednání pachatele zůstává takovou skutečností, bez níž by k následku nebylo došlo. Příčinná souvislost je totiž dána i tehdy, když vedle příčiny, která bezprostředně způsobila následek (např. těžkou újmu na zdraví jiného u trestného činu podle § 224 tr. zák.), působila i další příčina. Jednání pachatele, i když je jen jedním článkem řetězu příčin, které způsobily následek, je příčinou následku i tehdy, pokud by následek nenastal bez dalšího jednání třetí osoby."***²²³ Nejvyšší soud dále zdůraznil, že každé jednání, bez kterého by následek nebyl nastal, není ale stejně důležitou příčinou následku. Jedná se o zásadu gradace příčinné souvislosti. Významné také je, aby jednání pachatele bylo z hlediska způsobení následku dostatečně významnou příčinou. Jednání stěžovatelky bylo v tomto případě okolností natolik významnou pro vznik škodlivého následku, že ani překročení maximální povolené rychlosti jízdy v obci, kterého se dopustil poškozený Ing. J.Š., nezpůsobilo přerušení příčinného vztahu mezi jejím jednáním a vzniklým následkem v podobě těžké újmy na zdraví poškozeného Ing. J.Š.²²⁴

K tomuto posuzovanému případu Ústavní soud uvádí. „Ústavní soud ***chápe trestní právo jako právo ultima ratio, tedy právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné. Z jeho judikatury plyne jednak zákaz neúměrného***

²²³ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

²²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

rozšiřování trestní represe, jednak závěr, podle něhož samotná skutečnost, že u poškozeného nastala újma na zdraví, nemůže bez dalšího založit naplnění skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák.“²²⁵

K výkladu základního práva, podle čl. 39 Listiny, v kterém je uvedeno, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku lze za jeho spáchání uložit²²⁶, ústavní soud dovedl, že vina pachatele musí být ze strany soudů uvedena jen ohledně toho jednání, o kterém mohl pachatel v době, kdy se ho dopouštěl, důvodně předpokládat, že je trestné. Proto závěr, který se zakládá na porušení obecného ustanovení § 415 občán. zákoníku o generální prevenci předcházení škodám nutno pečlivě zkoumat, zda v uvedeném případě šlo o nedbalostní jednání stěžovatelky. Dle české právní doktríny nemůže být jednání kvalifikováno jako protiprávní jen proto, že způsobí škodu, ale až proto, že se přičií ustanovení zákona, zvyklostem nebo okolnostem. Stěžovatelka porušila povinnost pro ni plynoucí z ustanovení § 415 občán. zákoníku tím, že psa nevedla na vodítku. Nelze ovšem zapomenout na to, že porušení právní povinnosti musí být v rozumném vztahu ke škodnému následku. Tato teze je v české právní teorii a praxi ilustrována jednak teoriemi příčinné souvislosti a jednak samotným pojmem nevědomé nedbalosti. Jak teorie příčinné souvislosti, tak též výklad pojmu nevědomé nedbalosti značně přispívají k redukci kriminalizace každodenního lidského jednání, čímž naplňují také ústavní kautely vyplývající z čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky jako demokratického právního státu, kde je použití trestního práva až krajní variantou řešení společenských vztahů.²²⁷

V případě, že všechny znaky skutkové podstaty jsou naplněny a rozhodujícím znakem se stává zavinění. Všechna tíže posouzení, zda je pachatel trestně odpovědný, závisí na tom, zda soud dospěje k závěru, že pachatel jednal alespoň z nevědomé nedbalosti. Soudy musí vzít v potaz veškeré relevantní okolnosti případu a o to víc v situaci, kdy je základem zavinění porušení obecné prevenční povinnosti podle ust. § 415 občán. zák. V posuzovaném případě těmto nárokům soudy nedostály. Všechny tři soudy neposuzovaly okolnost, že k střetu zvířete s motocyklistou došlo v obci, nezabývaly se

---

²²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

²²⁶ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

²²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

tím, zda šlo o rušnou či poklidnou městskou část, zda šlo o přehledný úsek silniční komunikace, jak častý byl v daném místě obvykle provoz. Všechna tato uvedená stanoviska mají zásadní význam pro posouzení, zda stěžovatelka mohla při puštění psa z vodítka předvídat jeho střet s dopravním prostředkem. Závěr obecných soudů, že stěžovatelka kolizi psa s motocyklistou zavinila, i když poškozený Ing. J. Š. by v případě dodržování dopravní rychlosti zastavil dle znaleckého posudku 4,6 metru před psem, znamená v podstatě požadavek, že stěžovatelka měla předvídat ne toliko účastníky provozu zákon dodržující, ale též účastníky provozu zákon hrubě porušující.²²⁸ „Takovýto závěr, podle něhož občan měl a mohl předvídat též protiprávní jednání účastníka silničního provozu, staví protiústavní nároky na občany a protiústavně extenduje oblast trestní represe do těch oblastí lidského života a na ta jednání, kam trestní represe zcela evidentně nepatří.“²²⁹

„Přístup, jaký k věci zaujaly obecné soudy, vede de facto k tomu, že se osobě z hlediska trestního práva přičtou veškeré následky jejího protiprávního jednání, byť jakkoli triviálního. To má za důsledek rozvolnění souvislosti mezi zaviněním na straně jedné a trestní odpovědností a trestem na straně druhé. Uvedené rozvolnění je ovšem v rozporu s ústavním pořádkem, který vyžaduje, aby použití prostředků trestní represe bylo ospravedlněno zaviněním pachatele, a to vzhledem ke konkrétnímu následku či účinku.“²³⁰

S ohledem na to, že došlo k porušení základních práv stěžovatele plynoucích z čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR a čl. 39 Listiny, Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

V souvislosti s odpovědností majitele za škodu způsobenou jeho zvířetem se nabízí otázka, jak by byl právně posouzen případ, kdyby došlo k útoku psa na zloděje, který by překonal oplocený pozemek, za kterým by byl pes chován. Má v takovém případě právní důsledek, zda je plot označen cedulí s informací, že za ním je chován pes? A nesl by i v tomto případě odpovědnost za škodu způsobenou psem jeho majitel?

Označení plotu cedulí s informací o chování psa je podle mého názoru nevýznamné, jelikož žádný právní předpis neukládá vlastníkům psů ani jiných zvířat

---

²²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

²²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

²³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07.

povinnost ploty tímto způsobem značit. Právní předpis ovšem důrazně ukládá chovatelům povinnost zajistit si svá zvířata tak, aby jimi nedošlo ke škodě na majetku či zdraví jiných osob. To v tomto případě splněno bylo, pes byl majitel umístěn za plotem. Odpověď na druhou otázku nalezneme v ustanoveních občanského zákoníku. Podle § 420 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. To znamená, že v případě vloupání právní povinnost porušil zloděj. Klíčovým ustanovením podle mého názoru je § 441 obč. zák., který obsahuje ustanovení o zavinění poškozeného, a v případě, že byla škoda způsobena výlučně jeho zaviněním, nese ji sám. Tudíž v daném případě by při aplikaci tohoto ustanovení za škodu způsobenou psem neodpovídal majitel psa, ale sám zloděj, který je jako poškozený, ale škodu sám zavinil.

Chování zvířete je často nepředvídatelné a i když si chovatel v některých případech může být skoro jistý reakcí svého zvířete, je nutné věnovat maximální snahu k minimalizování a zabránění možnému vzniku škody způsobené zvířetem. I proto, že současná právní úprava dává chovateli velmi málo možností vyhnout se plné náhradě škody. Jednou z možností, jak výši škody minimalizovat, je sjednání pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem.

3.7.3 Odpovědnost za škodu způsobenou divokým zvířetem

Na předchozích stránkách jsem se věnovala řešení případů odpovědnosti za škodu v případě, že je tato škoda způsobena zvířetem. Zaměřila jsem se však pouze na jednu z několika skupin zvířat, jež mohou škodu způsobit. A to na skupinu zvířat laicky řečeno domácích nebo, jak uvádí zákon na ochranu zvířat proti týrání, zvířat chovaných v zájmovém chovu. Proto bych na následujících stránkách chtěla osvětlit právní problém odpovědnosti za škodu způsobenou volně žijícími zvířaty.

Nejprve je třeba si uvědomit, že zvířata, která žijí volně (v lese, na poli, ve vodních tocích), nejsou ve vlastnictví nikoho. Takovéto zvíře je právně kvalifikováno jako věc ničí – res nulis. Stát pouze propůjčuje určitým subjektům právo zvěř lovit na základě právních předpisů, kterými jsou zákon č. 449/2001 Sb. o myslivosti, zákon č. 99/2004 Sb. o rybníkářství. Vlastnictví ke zvěři pak může originárně nabýt dle těchto zákonů subjekt k tomu oprávněný (myslivec, rybář) a to okamžikem ulovení. Tato právní úprava sebou však přináší nedostatek obecné odpovědnosti konkrétní osoby za

škodu těmito zvířaty způsobenou.²³¹ Určitou úpravu odpovědnosti za škodu divokými zvířaty způsobenou nalezneme v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje odpovědnost uživatelů honiteb za škodu způsobenou zvířaty. Honitbou se dle uvedeného zákona rozumí soubor souvislých honebních pozemků jednoho nebo více vlastníků vymezený v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti, v němž lze provádět právo myslivosti podle výše zmíněného zákona.²³² Tato odpovědnost je do značené míry limitována.²³³ A to následovně:

„Uživatel honitby je povinen hradit

a) škodu, která byla v honitbě způsobena při provozování myslivosti na honebních pozemcích nebo na polních plodinách dosud nesklizených, vinné révě nebo lesních porostech,

b) škodu, kterou v honitbě na honebních pozemcích nebo na polních plodinách dosud nesklizených, vinné révě, ovocných kulturách nebo na lesních porostech způsobila zvíře.

(2) Vykonává-li právo myslivosti sdružení, ručí jeho členové za závazek k náhradě škody společně a nerozdílně.

(3) Škody způsobené zvířeti, která unikla z obory, je povinen hradit uživatel obory.

Uživatel obory se zproští odpovědnosti tehdy, prokáže-li, že uniknutí zvíře bylo umožněno poškozením ohrazení obory neodvratitelnou událostí nebo osobou, za niž neodpovídá.”²³⁴

Tuto odpovědnost můžeme rozdělit do dvou skupin. Na obecnou odpovědnost způsobenou těmito zvířaty a odpovědnost za škodu způsobenou těmito zvířaty uniklými z obory. V rámci prvního případu, tedy odpovědnosti za škodu způsobenou zvířaty mimo oboru, odpovídá uživatel honitby pouze za škodu vzniklou v honitbě, na honebních pozemcích, nebo porostech a rostlinách. Jedná se tedy o odpovědnost na zákonem přesně specifikovaných věcech a ne na jiných. Pokud by například došlo ke střetu automobilu s takovým zvířetem, uživatel honitby za takto vzniklou škodu neodpovídá, a proto nelze proti němu nárok na náhradu škody uplatňovat. Náhradu

---

²³¹ ANONYMUS. Autonehoda s kanci. In Právní poradna pro každého. [online] [citováno 2.10.2010].

Dostupný z: <<http://www.pravniporadna.propravo.cz>>

²³² Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

²³³ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁴ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

škody nese sám vlastník automobilu. Druhým případem se rozumí škoda, kterou způsobí zvěř uniklá z obory. Není ovšem zcela jasné, zda i v tomto případě měl zákonodárce na mysli jakoukoliv škodu či škodu zmíněnou právě v odst. 1 § 52 zákona o myslivosti. Při použití systematického výkladu lze dovodit, že se jedná o škodu uvedenou právě v odst. 1 § 52 zákona o myslivosti. V tomto případě je tedy rozsah odpovědnosti stejný jako v případě prvním.²³⁵

3.7.4 Odpovědnost za škodu způsobenou vybranými zvláště chráněnými živočichy

Zvláštní kategorii zvířat v rámci odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, tvoří zvířata, která zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů kategorizuje jako zvlášť chráněné živočichy. Tento zákon upravuje poskytování náhrad škod způsobených zvláště chráněnými živočichy. Při splnění tímto zákonem stanovených podmínek je pak náhrada škody způsobená těmito živočichy poskytnuta státem²³⁶ Důvodem vzniku toho zákona bylo, aby částečně zmírnil konfliktní situaci mezi zájmy ochrany přírody na jedné straně a mezi vlastníky pozemků, rybníků a domestikovaných zvířat na straně druhé tím, že jim stát škodu způsobenou těmito zvířaty kompenzuje.²³⁷ Zákon tak přispívá k zachování těchto ohrožených druhů v přírodě.

Dle zákona jsou vybranými zvlášť chráněnými živočichy:

- bobr evropský (*Castor fiber* L.)
- vydra říční (*Lutra lutra* L.)
- medvěd hnědý (*Ursus arctos* L.)
- rys ostrovid (*Lynx lynx* L.)
- vlk (*Canis lupus* L.)

Předmětem náhrady škody, je škoda způsobená jedním z výše zmíněných živočichů na :

- životě nebo zdraví fyzické osoby
- vymezených domestikovaných zvířatech

---

²³⁵ ANONYMUS. Autonehoda s kanci. In Právní poradna pro každého. [online] [citováno 2.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniporadna.propravo.cz>.>

²³⁶ Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁷ ANONYMUS. Celkový přehled poskytnutých náhrad škod dle zákona č. 115/2000 Sb. In Kraj Vysočina. [online] [citováno 19.9.2010]. Dostupný z: <<http://www.kr-vysocina.cz>.>

- psech sloužících k hlídání vybraných domestikovaných zvířat
- rybách
- včelstvech a včelařském zařízení
- nesklizených polních plodinách
- trvalých porostech
- uzavřených objektech nebo movitých věcech za předpokladu splnění podmínek zákonem o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy stanovených²³⁸

Jednou z podmínek pro uplatnění náhrady škody způsobené na vybraných domestikovaných zvířatech je to, aby měl majitel tato zvířata zabezpečená způsobem, který zákon předepisuje. U drůbeže a kožesinových zvířat je nutné mít zvířata v době vzniku škody umístěná v uzavřeném objektu. Koně, osli, ovce, prasata, kozy a skot musí být v době vzniku škody umístěny buď v uzavřeném objektu, nebo v elektrickém ohradníku, v případě vzniku škody v jiných prostorách musí být zvířata pod přímým dohledem fyzické osoby nebo pasteveckého psa. Náhradu škody na rybách stát poskytne v případě, že byla škoda způsobena kormoránem velkým nebo vydrou říční, pokud se v době škody na místě prokazatelně zdržovala. Byla – li škoda způsobena v sádkách, líhních, klecových odchovech, hradí se pouze v případě, že tyto byly v době vzniku škody oploceny a na případném přítoku a odtoku vody opatřeny mřížkami bránícími vniknutí vydry. Zákon dále negativně vymezuje případy neposkytnutí náhrady škody způsobené na polních plodinách v případě, že tyto nebyly sklizeny v obvyklých agrotechnických lhůtách pro dané území. Zároveň připouští výjimku poskytnutí náhrady škody v případě, že k nesklizení došlo z důvodu hodného zřetele, např. z důvodu ochrany přírody. Náhrady škody způsobené na uzavřených objektech se lze domáhat i v případě, že škoda nebyla způsobená přímo vybraným živočichem, ale zvířetem domestikovaným a to z důvodu napadení tohoto zvířete právě živočichem zvláště chráněným. V dalších ustanoveních zákon pak upravuje rozsah náhrady škody a stanovuje podmínky pro uplatnění tohoto nároku. Poškozený je povinen ohlásit vzniklou škodu do 48 hodin od jejího zjištění příslušnému orgánu ochrany přírody určeného dle místa jejího vzniku a v zákoně vymezených lhůtách požádat o její

---

²³⁸ ANONYMUS. Celkový přehled poskytnutých náhrad škod dle zákona č. 115/2000 Sb. In Kraj Vysočina. [online] [citováno 19.9.2010]. Dostupný z: <<http://www.kr-vysocina.cz>>

náhradu příslušený krajský úřad podle místa, kde ke škodě došlo, nebo Magistrát hlavního města Prahy, došlo-li ke škodě na území hlavního města Prahy.²³⁹ Náhrad škod dle tohoto zákona se lze domáhat pouze u škod vzniklých po nabytí jeho účinnosti, tj. od 10. 5. 2000. U škod vzniklých před jeho účinností se postupuje dle dnes již neúčinného § 34 odst. 3 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti.

K tomuto Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003 judikoval toto: „*Ztráta dosud neulovených ryb žijících v tekoucích vodách nepředstavuje skutečnou škodu na straně oprávněného subjektu rybářského práva. U škod způsobených zvěří, jejíž početní stavy nelze lovem snižovat, v období před 10. 5. 2000 podle § 34 odst. 3 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti, stát odpovídá subjektu rybářského práva za ušlý zisk spočívající v nedosažení předpokládaného hospodářského prospěchu z lovu ryb.*“²⁴⁰

Jednalo se o spor, kdy se žalobce jako vykonavatel rybářského práva domáhal náhrady škody způsobené mu vydrou říční, která mu na jím chovaných rybách v rybářských revírech tekoucích vod způsobila škodu tím, že značné množství ryb zkonsumovala. Je třeba upozornit, že ke škodě došlo před účinností zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Proto soudy daný případ posuzovali dle v té době účinného § 34 odst. 3 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti, který stanovoval, že v případě způsobení škody zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, je povinen k náhradě škody stát. Rozsah a způsob náhrady škody měl pak stanovit prováděcí předpis, ten však po celou dobu účinnosti § 34 odst. 3 zákona o myslivosti nebyl vydán. To však nemohlo být k tíži žalobce, proto bylo třeba danou situaci posuzovat dle obecného ustanovení, podle něž za škodu způsobenou vydrou říční odpovídá stát bez ohledu na to, zda škoda vznikla v plodinách nebo na zvěři. V důsledku toho, že neexistoval žádný prováděcí předpis, který by určoval výši a podmínky odškodnění, určil okresní soud výši škody podle znaleckého posudku znalce, který stanovil počet průměrných jedinců vydry říční na žalobcem určených tocích a spotřebu jednoho průměrného jedince vydry říční a za předmětné období a dospěl k částce 310.500,-Kč představující hodnotu vydrou zkonsumovaných ryb. K odvolání žalované strany pak odvolací soud shrnul, že nárok

---

²³⁹ Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003.

na zaplacení výše zmíněné částky byl žalobcem uplatněn po právu a vyplývá z ustanovení § 34 odst. 3 zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti, které stanovuje obecnou odpovědnost státu za škodu způsobenou mj. vydrou říční. Toto ustanovení nevylučuje, aby byl určen rozsah náhrady škody a způsob jejího odškodnění, přestože předpokládaný prováděcí náhradový předpis nebyl od roku 1962 do roku 2000 vydán. Proto je nutné při stanovení výše škody použít obecná ustanovení § 442 a násl. o náhradě škody zakotvená v občanském zákoníku. A dále pak odvolací soud potvrdil, že soud prvního stupně při stanovení výše škody vycházel správně ze znaleckého posudku, jehož závěry a výpočty jsou logické.²⁴¹

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, v kterém vytýkala soudům obou stupňů, že se nezabývaly otázkou vlastnictví volně žijících ryb ve vodních tocích. Při tom tato otázka je pro posouzení rozsahu náhrady škody velmi významná. Podle právní úpravy stanovené zákonem č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění zák. č. 146/1971 Sb., č. 49/1982 Sb., č. 367/1990 Sb., č. 425/1990 Sb., č. 229/1991 Sb., č. 283/1992 Sb. a č. 4/1993 Sb., tj. ve znění účinném do 31. 12. 1999, patří rybářské právo státu, který jeho výkon v rybářských revírech bezplatně svěřuje jiným subjektům. Zákon o rybářství ani žádný jiný právní předpis při tom neupravuje vlastnictví volně žijících ryb, stanovuje pouze to, že je oprávněný subjekt rybářského práva nabude do svého vlastnictví ulovením, tedy originárním způsobem nabytí vlastnického práva. Rozhodovací praxe soudů a právnická literatura dospívají ke stejnému závěru, že na rozdíl od ryb v rybnících není vlastnictví k rybám žijícím ve vodních tocích možné a že dosud neulovené ryby tam žijící se pokládají za věc ničí.²⁴² „Je proto zřejmé, že **ztráta dosud neulovených ryb žijících ve vodních tocích tím, že je zkonsumovala vydra, nemůže představovat snížení majetkového stavu žalobce (oprávněný subjekt rybářského práva), který ryby k okamžiku jejich ztráty nevlastnil (jejich hodnota netvořila jeho majetkový stav), neboť je ulovením nenabyl do svého vlastnictví.**“²⁴³ Odvolací soud se nezabýval rozlišením skutečné škody a ušlého zisku. Při stanovování výše škody vycházel ze znaleckého posudku, který se zakládal na průměrném počtu jedinců vydry říční v daných tocích a jejich předpokládané spotřebě ryb (skutečné škodě) za dané období. Nezohlednil však okolnosti, jež mohly ovlivnit nedosažený zisk,

²⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003.

²⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003.

²⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003.

kterého by bylo možno dosáhnout, kdyby ke škodné události nedošlo s ohledem na pravidelný běh věcí. Výši ušlého zisku je třeba stanovit tak, aby byla vyčíslena předpokládaná hodnota z výtěžku lovu po odečtení nákladů, které by při normálním běhu věcí musely být vynaloženy. V mezích možností znalce proto musí být stanoveno, zda a v jaké výši by v daném případě při pravidelném běhu věcí nastal kladný hospodářský výsledek. Na náhradě škody však byla přiznána částka odpovídající hodnotě ryb, které vydry zkonsumovaly. Z těchto důvodů vyplývá, že odvolací soud provedl nesprávné právní posouzení věci a Nejvyšší soud ČR proto jeho rozsudek jakožto i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.²⁴⁴

3.8 Správněprávní a trestněprávní odpovědnost

3.8.1 Přestupky

„Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.“²⁴⁵ K odpovědnosti za přestupek postačuje zavinění z nedbalosti, pokud zákon výslovně nestanoví, že je třeba úmyslného zavinění.²⁴⁶ Zákon na ochranu zvířat proti týrání v § 27 uvádí výčet přestupků spáchaných fyzickou osobou. Jedná se např. o týrání, propagaci týrání či utýrání zvířete. Za tyto přestupky může být fyzické osobě udělena peněžitá sankce do 500 000,-Kč a zákaz činnosti. V § 27 písm. a) zákona na ochranu zvířat je uveden výčet správních deliktů spáchaných právnickou osobou, podnikající fyzickou osobou, církví nebo náboženskou společností. Za uvedené správní delikty je opět možno uložit pokutu do výše 500 000,-Kč a zákaz činnosti.²⁴⁷

3.8.2 Trestné činy

V § 302 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů je stanovena skutková podstata trestného činu týrání zvířat. „*Kdo týrá zvíře zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo surovým nebo trýznivým způsobem*

---

²⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003.

²⁴⁵ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁶ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

*veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, bude potrestán odnětím svobody na 2 léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*²⁴⁸

Trestem odnětí svobody na šest měsíců až tři roky nebo zákazem činnosti může být pachatel potrestán, byl-li za čin uvedený v odst. 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, nebo způsobil-li uvedeným činem zvířeti trvalé následky nebo smrt. Spáchá-li výše uvedený čin pachatel na větším počtu zvířat, může být potrestán trestem odnětí svobody na jeden rok až pět let. Nově je upraveno v § 303 odst. 1 trestního zákona i zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. *„Kdo z hrubé nedbalosti zanedbá potřebnou péči o zvíře, které vlastní nebo o něž je povinen se z jiného důvodu starat, a způsobí mu tím trvalé následky na zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*²⁴⁹ Způsobí-li pachatel činem zvířeti smrt či se ho dopustí na větším počtu zvířat, bude potrestán trestem odnětí svobody až na dvě léta.²⁵⁰

Zda se v případě naplnění skutkové podstaty týrání zvířete bude jednat o trestný či bude jednání kvalifikováno jako přestupek, se dle staré právní úpravy obsažené v zákoně č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, určovalo dle míry společenské nebezpečnosti. V souvislosti s novým trestním zákoníkem a vypuštěním materiální stránky skutkové podstaty trestného činu je právní kvalifikace otázkou.

Zvláštní opatření

Orgán ochrany přírody, jímž je obecní úřad obce s rozšířenou působností, je oprávněn vydat na základě návrhu příslušné krajské a veterinární správy správní rozhodnutí. V tomto rozhodnutí může nařídít a zajistit umístění týraného zvířete do náhradní péče v případě, že to vyžaduje stav zvířete nebo je zvíře opakovaně týráno. Dále nařídít chovateli snížení počtu hospodářských zvířat nebo nařídít chovateli pozastavení činnosti, při které dochází k týrání zvířat do doby, než chovatel tento závadný stav odstraní. Proti tomu rozhodnutí je možné podat odvolání, které nemá odkladný účinek. Náklady s umístěním zvířete do náhradní péče hradí ta osoba, již bylo

---

²⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

zvíře odebráno. Náklady na léčení týraného zvířete hradí osoba, která tento stav způsobila.²⁵¹

V případě uložení tohoto zvláštního opatření nezaniká vlastnické právo majiteli zvířete. Vlastník pouze ztrácí možnost se sám o zvíře starat. Dochází k omezení vlastnického práva, které je v souladu s ustanovením § 123 občanského zákoníku. Zde je stanoveno: „*Vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním*“²⁵² Dochází-li však k týrání zvířete, překračuje to meze zákona na ochranu zvířat, a proto je možné stanovit omezení vlastnického práva tak, aby se dalšímu týrání zvířete zabránilo.

3.8.3 Trestný čin pytláctví

Jevy jako pytláctví nejsou v naší společnosti ničím novým a z dochovaných pramenů víme, že i dříve se takovéto jednání postihovalo. Výrazný nárůst byl zaznamenán na začátku devadesátých let minulého století, proto zákonodárce toto jednání prohlásil za trestné a trestný čin pytláctví se objevil v zákoně č. 140/1961 Sb., trestním zákoně ve znění pozdějších předpisů v hlavě III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných v § 178 a to s účinností od 1. 1. 1994.²⁵³

Nyní je skutková podstata trestného činu pytláctví upravena v § 304 nového trestního zákoníku, který nabyl účinnosti 1. ledna 2009 a je zařazena mezi trestné činy proti životnímu prostředí. Tato změna zařazení však nemá žádný praktický význam. V souvislosti s rekodifikací trestního zákona došlo v právní úpravě trestného činu pytláctví k mnoha změnám.

Podle předchozí trestněprávní úpravy obsažené v odst. 1 § 178a trestního zákona byla skutková podstata pytláctví kvalifikována následovně:

*„Kdo neoprávněně **loví zvíř nebo ryby**, nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede, nebo přechovává zvíř nebo ryby neoprávněně ulovené, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“*²⁵⁴

²⁵¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů.

²⁵² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

²⁵³ ANONYMUS. Některé otázky související s trestným činem pytláctví. In epravo.cz [online] [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.epravo.cz>>

²⁵⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

K naplnění skutkové podstaty trestného činu pytláctví stačilo samotné jednání, tedy lov a nebylo proto nutné, aby zvěř či ryby pytlák přímo ulovil. Skutková podstata neobsahovala předpoklady vzniku škody, natož pak nějaké její konkrétní výše. Jedinou další podmínkou bylo pouze to, aby protispoločenské jednání pytláka dosahovalo většího než nepatrného stupně společenské nebezpečnosti (u mladistvých většího než malého). Toto posuzoval státní zástupce při rozhodování o tom, zda podá obžalobu k soudu, nebo věc postoupí správnímu orgánu k projednání přestupku. Byla-li podána obžaloba, hodnotil splnění této podmínky již soud.²⁵⁵

Současná právní úprava pytláctví obsažená v odst. 1 § 304 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku zní:

*„Kdo neoprávněně **uloví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné** nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“²⁵⁶*

Na první pohled jsou zde viditelné dvě podstatné změny. První změnou je to, že pytlák musí zvěř ulovit. Pokud tedy někdo neoprávněně loví a nic neuloví, dopustí se pouze přestupku. Pachatele nelze stíhat ani za přípravu trestného činu, jelikož by ustanovení o tom, že příprava je rovněž trestná, musel zákon výslovně obsahovat. Problematické je i stíhání pro pokus trestného činu pytláctví. Jak trestného činu pytláctví, tak i jeho pokusu se lze dopustit pouze úmyslně, nikoliv z nedbalosti. Úmysl pachatele musí zahrnovat i to, že chtěl nebo alespoň byl srozuměn s tím, že způsobí škodu na rybách či zvěři vyšší než nepatrnou, tedy vyšší než 5000,- Kč. V praxi se ukazuje, že prokázání úmyslu pachatele se prokazuje obtížně. Jestliže se pytlák pokouší ulovit trofejního muflona, pak by se zřejmě podařilo dokázat, že jeho úmysl byl způsobení škody nikoliv nepatrné. Pokud by ale lovil ryby či drobnou zvěř, pak prokázat mu, že jeho úmysl ulovit několik pstruhů či bažantů zahrnoval i to, že způsobí (tedy chce ji způsobit nebo je s tím alespoň srozuměn) škodu větší než 5000 Kč, bude úkol velmi obtížný.²⁵⁷

---

²⁵⁵ ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivość [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivość.cz>>

²⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁷ ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivość [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivość.cz>>

Jak jsem již zmínila výše, mezi formální znaky skutkové podstaty trestného činu pytláctví byla nově zařazena výše škody. Ta musí být nikoliv nepatrná, to znamená, že hodnota ulovené zvěře či ryb musí přesáhnout 5000,-Kč. Tato nová právní úprava přispívá například k situaci, kdy pytlák uloví na chovném pstruhovém potoce 15 kg matečních ryb, čímž zlikviduje základ chovného hejna ohrožené šumavské formy pstruha obecného. Společenská nebezpečnost tohoto jednání je vysoká. Do roku 2009 by byl stíhán pro trestný čin. Nyní bude např. vyšetřující policista vycházet z toho, že 1 kg pstruha stojí např. 150,-Kč a $150 \times 15 = 2.500,-Kč$, tudíž jednání bude kvalifikováno jako přestupek. Proto by se při stanovování hodnoty nemělo vycházet pouze z hodnoty masa ulovené zvěře či ryb, ale v potaz by se mělo brát, zda se jedná například o vzácný druh, chovný kus či zda je ohrožen chov do budoucna. Otázkou je, z čeho bude při stanovování výše škody vycházet soud. Jako odpověď se nabízí ustanovení soudního znalce. Ustanovení § 105 odst. 1 trestního řádu však uvádí, že soudní znalec je orgánem činným v trestním řízení přibrán až tehdy, jestliže pro složitost objasňování posuzované otázky nepostačuje odborné vyjádření. Snahou tohoto procesního ustavení je ochrana účelnosti a hospodárnosti trestního řízení. Přibírání soudních znalců bez zákonného důvodu v otázkách, kde je postačující odborné vyjádření, vede též ke zbytečnému prodlužování trestního řízení. V některých případech trestní řád přibrání soudního znalce stanovuje obligatorně. Při posuzování výše škody na zvěři či rybách tomu tak není. Zde je postačující právě odborné vyjádření.²⁵⁸

Nejčastějším orgánem, na který se budou orgány činné v trestním řízení se žádostí o podání odborného vyjádření obracet, bude Ministerstvo zemědělství. To by mohlo v rámci posuzování výše náhrady škody na zvěři či rybách každý jednotlivý případ hodnotit a posuzovat samostatně. Vhodnější by ale bylo vypracování „ceníku“, který by byl jednak základem pro podávání odborných vyjádření, napomohl by sjednocování oceňování upytláčených ryb a zvěře a přispěl by k tomu, že by už od počátku pytláckova jednání a jeho následků bylo zřetelnější, zda se jedná o trestný čin či přestupek. Na vytváření tohoto ceníku by se měla podílet Českomoravská myslivecká jednota, Český rybářský svaz, Rybářské sdružení a další zainteresované subjekty a organizace. Po těchto organizacích většinou nebude odborné vyjádření požadováno, jelikož v rámci trestního řízení budou vystupovat jako poškození, při řízení

---

²⁵⁸ ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivość [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivość.cz>>

občanskoprávním pak jako žalobci. Tudíž budou mít na výsledku věci vlastní subjektivní zájem.²⁵⁹

Trestný čin pytláctví versus přestupek pytláctví

Podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2009 byl rozdíl mezi právní kvalifikací trestného činu pytláctví a přestupku v míře společenské nebezpečnosti jednání pachatele. Aby se jednání posuzovalo jako trestný čin, musel být stupeň společenské nebezpečnosti vyšší než nepatrný (u mladistvého pachatele vyšší než malý). Když například pytlák ulovil 120 kusů bílé plevelné ryby, mohlo být jednání posouzeno jako nepatrně společensky nebezpečné a bylo kvalifikováno jako přestupek. Ulovil-li však 8 generačních pstruhů, jednalo se o jednání značně převyšující míru společenské nebezpečnosti než nepatrnou a pachatel byl stíhán pro trestný čin. Nejvýznamnější změnou je, že za trestný čin byl stíhán i pytlák, který lovil, ale nic neulovil. Například lov v pstruhovém potoce, kde je i rybářům lov zakázán, by mohl být díky vysoké míře společenské nebezpečnosti posouzen jako trestný čin.²⁶⁰ V důsledku změny skutkové podstaty trestného činu pytláctví v trestním zákoníku a žádné změny skutkové podstaty přestupku pytláctví tak, jak jej uvádí § 35 odst. 1 písm. f/ zák. č. 200/1990 Sb, o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů nastávají následující situace. Neoprávněný lov zatím bez úlovku (s malou výhradou pokusu trestního činu) je kvalifikován jako přestupek. Neoprávněný lov s úlovkem do hodnoty 5000,-Kč je stále přestupkem. Až neoprávněný lov s úlovkem v hodnotě nad 5000,-Kč je trestným činem.²⁶¹

Každý, komu není cizí ochrana přírody, musí tuto novelu považovat za ustanovení absolutně nepřispívající k její ochraně. Zákonodárce argumentoval tím, že již nyní soudy ukládají za trestné činy pytláctví velmi nízké tresty. Ale není jednou z funkcí trestního práva právě funkce preventivní?! I kdyby za trestný čin pytláctví byly ukládány nízké tresty, na pachatele bude preventivně působit už jen to, že se dopouští trestného činu, který je na rozdíl od přestupku zaznamenáván do rejstříku trestů a jeho trestnost se promlčuje podstatně po delší době než trestnost přestupku. A to nemluvě o zúžení trestněprávní odpovědnosti pytláka až na dokonaný čin s jednou malou výjimkou

---

²⁵⁹ ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivost [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivost.cz>>

²⁶⁰ ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivost [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivost.cz>>

²⁶¹ ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivost [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivost.cz>>

pokusu. Proto nynější právní úpravu nelze zásadně hodnotit pozitivně v souvislosti s ochranou zvěře a tím životního prostředí. Možná by bylo na místě, aby myslivci a rybáři zhodnotili závažnost dopadu novelizovaného ustanovení § 304 trestního zákona na ochranu přírody a případně se pokusili iniciovat změnu.

4 ROZŠÍŘENÍ PRÁV ZVÍŘAT

4.1 Právo netrpět a druhová nadřazenost

Jak jsem již zmínila výše, Jeremy Bentham považoval za charakteristický rys pro všechno živé schopnost trpět. Ta podle něj dává všem živým tvorům právo na stejnou pozornost.²⁶²

Lze ale skutečně říci, že zvířata jsou schopna trpět? Téměř všechny vnější znaky, podle kterých usuzujeme, že lidé prožívají bolest, můžeme najít i u ostatních živočišných druhů, zvlášť u savců a ptáků. K těmto vnějším znakům patří hlasové projevy, stahy ve tváři, kvílení, kňučení, snaha vyhnout se zdroji bolesti. Dnes už víme, že zvířata mají podobný nervový systém tomu našemu a ten vede ke stejným fyziologickým reakcím, jaké máme my, když pocítíme bolest. Je také známo, že nervové systémy u zvířat se vyvíjely stejně jako náš.

Schopnost trpět je tedy podle Benthama další charakteristikou stejně jako schopnost řeči či smysl pro vyšší matematiku. Vyslovením myšlenky, že musíme chápat zájmy všech živých tvorů podle schopnosti trpět, nevylučuje úvahy o oprávněnosti zájmů ostatních živočichů. Tím přesouvá pomyslnou dělící čáru, za kterou je u většiny ostatních považována schopnost mluvit či myslet, ke schopnosti trpět. Schopnost trpět je nezbytnou podmínkou pro náš zájem. Jedná se o podmínku, kterou musíme splnit dříve, než můžeme o zájmech vůbec mluvit. Schopnost trpět je nezbytná pro to, abychom mohli říct, že bytost má zájmy – **absolutně minimálním zájmem je zájem netrpět.**²⁶³

Peter Singer jde ale ve svých úvahách dál. Vychází z předpokladu, že všichni tvorové jsou si rovni, a porovnává utrpení lidí a zvířat. Lidé mají určité rozumové vlastnosti, jež je předurčují k tomu, že budou za určitých okolností trpět více než zvířata, jelikož si budou schopni uvědomovat důsledky. Pokud bychom se například rozhodli, že budeme provádět určité bolestivé pokusy, končící i smrtí, na dospělých lidech unesených z parku, budou se dospělí jedinci bát navštěvovat tento park, aby se také oni nestali obětmi těchto pokusů. Tato hrůza jim způsobí větší utrpení než zvířatům, jelikož zvířata neprožijí strach, že budou v budoucnosti odchycena pro experimentální pokusy. Odmítá však to, že toto lidi ospravedlňuje k vybírání pro

---

²⁶² SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 23.

²⁶³ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 23.

pokusy spíše zvířata než normální dospělé jedince. Z tohoto důvodu by na pokusy mohli sloužit například děti a těžce mentálně zaostalí jedinci, jelikož ti si také nedokáží uvědomit, co na ně čeká. Na druhou stranu Singer uvádí, že zvířata jsou schopna trpět mnohem více než lidé kvůli své omezené schopnosti porozumět určitým okolnostem. Toto uvádí na příkladu, kdy uvězníme divoké zvíře. Nemůžeme zvířeti vysvětlit, že to děláme pro jeho dobro a nechceme mu ublížit. Divoké zvíře neumí rozlišit, zda jde o to ho přemoci, uvěznit nebo ho zabít. A právě to mu působí ještě větší utrpení.²⁶⁴

Zvířata jsou ale i přesto vystavena utrpení při pokusech nebo chovu ve velkofarmách, tak i zabíjena k různým účelům. Toto vše se jim děje z důvodu všeobecně přijímaného postoje zvaného **druhová nadřazenost - speciesismus** z anglického speciesism. Druhovou nadřazenost Singer ve své knize *Osvobození zvířat* absolutně odmítá a dokazuje to na mnoha případech.

Vezmeme-li v úvahu, že zbavit někoho života je vždy špatné. Mluvíme o „posvátnosti života“. Zastánci tohoto přístupu bojují proti potratům a eutanázii. Proti zabíjení zvířat by však neprotestovali. Proto by bylo vhodnější mluvit o „posvátnosti lidského života“.

Představme si na následující situaci. Rodičům se narodí dítě s rozsáhlým poškozením mozku, poškození je tak nenapravitelné, že dítě je jen „vegetujícím člověkem“. Není schopné mluvit, poznávat lidi, samostatně jednat či si uvědomovat samo sebe. Rodiče si uvědomují, že tento stav je konečný a není žádná šance na zlepšení. Nechtějí vynakládat vysoké finanční částky k udržování dítěte při takovémto životě a požádají lékaře, aby dítě bezbolestně usmrtil. V mnoha zemích toto lékař ze zákona udělat nesmí. Jelikož, jak je stanoveno v mnoha mezinárodních úmluvách a ústavách jednotlivých států, život člověka je chráněn a nikdo nesmí být života zbaven. Ti, kteří s tímto souhlasí, by ovšem většinou neměli námitek proti usmrcení zvířete. Co ale odlišuje jejich různé názory? Dospělí šimpanzi, vepři či psi a také mnoho dalších živočišných druhů, zejména savců, jsou schopni si uvědomit sami sebe, samostatně jednat, komunikovat s ostatními zvířaty. To dítě s rozsáhlým poškozením mozku nebude schopné nikdy. Nebude schopno dosáhnout ani úrovně inteligence psa. Jediná věc, která ho od zvířat odlišuje v „nároku na život“, je biologická příslušnost k druhu

---

²⁶⁴ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 31.

homo sapiens.²⁶⁵ Jedná se o klasickou druhovou nadřazenost. Singer druhovou nadřazenost označuje za obdobu nadřazenosti rasové. Pojmu rasismu v tomto případě odpovídá „speciecismus“.

4.1.1 Pět a jedna svoboda Johna Webstera

Jako odpověď na obvinění člověka ze speciesismu nám John Webster autor knihy *Střízlivé kázání o ráji* nabízí humanismus. Má-li ovšem tento humanismus uspět v praxi, musí být pragmatický a utilitaristický. Jako důvod, proč tak málo dosáhlo hnutí za ochranu zvířat, uvádí, že požadovalo tak moc.²⁶⁶ Webster se ve své knize mimo jiné zabývá stanovením životní pohody zvířat jako určitých podmínek, ve kterých mohou zvířata spokojeně žít. Snaží se vyhnout tautologii, kterou použili Frases a Broomu v roce 1990. Uváděli, že životní pohoda závisí na tom, jak se zvíře dokáže vyrovnat se svým okolím. Webster zastává názor, že životní pohodu zvířete určuje nejen to, jak se v dané chvíli cítí ve škále pocitů od slasti až k utrpení, ale také zachování jeho genů. Jako svůj nejzdařilejší pokus o definici životní pohody zvířat uvádí tuto: „*pohoda zvířete je určena jeho schopností vyhnout se strádání a zachovat si zdatnost*“.²⁶⁷

Rozvádí pět svobod, které v roce 1965 navrhla Brambellova komise při prvním provádění inspekce životní pohody hospodářských zvířat. Brambellova komise byla sestavena britským parlamentem poté, co vyšla kniha Ruth Harrisonové *Animal machines*. Tato kniha poprvé vynesla na světlo metody používané při intenzivním chovu zvířat ve Velké Británii. Harissonová zde dochází k závěru, že „*krutost je přiznána jenom tam, kde končí ziskovost*“.²⁶⁸ Komise stanovila, že všechna hospodářská zvířata by měla mít svobodu vstát, otočit se, očistit si tělo, natáhnout si končetiny. To ale podle Webstera zužuje náš pohled pouze na odpočinek zvířat a vylučuje vše ostatní. Proto Webster těchto pět svobod rozvedl a Britská rada na ochranu zvířat je podle něj zakotvila v následující podobě²⁶⁹ :

1. Svoboda od žízně, hladu a podvýživy – bezproblémový přístup k čerstvé vodě a krmivu dostačujícímu k zachování plného zdraví a síly.

²⁶⁵ SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001. s. 33.

²⁶⁶ WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000. s. 10.

²⁶⁷ WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000. s. 10.

²⁶⁸ HARRISONOVÁ, R. *Animal machines*. 1. vyd. London: Vincent Stuart Publishers, 1964. s. 115.

²⁶⁹ WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000. s. 11.

2. Svoboda od nepohodlí – poskytnutím vhodného prostředí včetně přístřeší a pohodlného místa k odpočinku.
3. Svoboda od bolesti, zranění a nemoci – pomocí prevence nebo rychlé diagnózy a léčení.
4. Svoboda uskutečnit normální chování – poskytnutím dostatečného prostoru, vhodného vybavení a společností zvířat téhož druhu.
5. Svoboda od strachu a úzkosti – zabezpečení podmínek, jež vylučují mentální strádání.²⁷⁰

Webster přesto vidí v koncepci pěti svobod nedostatky. Jako nejzávažnější nedostatek se mu jeví to, že zvíře ve skutečnosti nepotřebuje být naprosto osvobozené od žízně a hladu. Pro zvíře je ale podstatné, aby se s těmito nedostatky mohlo vyrovnat svou vlastní cestou a vyhnulo se tak utrpení. Proto navrhuje ještě šestou svobodu – svobodu vykonávat volně a osobně kontrolu nad vlastní životní pohodou. Tím se může zvíře vyhnout nejen utrpení, ale i stavu umrtvující nečinnosti.²⁷¹

Pět svobod tedy nepředstavuje vrchol dokonalosti, jejich dosažení je nerealistické a v některých případech by bylo i neslučitelné. Jsou určitými kritérii, jež jsou vstupními pravidly pro porozumění životní pohodě zvířat a sladění oprávněných potřeb životní pohody zvířat s neméně oprávněnými zájmy společnosti. Koncepce pěti svobod byla vytvořena jako pomůcka pro zajištění životní pohody hospodářských zvířat ve velkochovech. Může sloužit a já si myslím, že by i měla sloužit, ke zlepšení podmínek pro laboratorní zvířata, zvířata v domácnostech a pro další zvířata, kterým lidé určují životní podmínky a prostředí.²⁷²

4.1.2 Současný přístup k teorii práv zvířat

V současné době se teorií práv zvířat zabývá americký filozof Tom Regan. Je profesorem filozofie na Univerzitě v Severní Karolíně. Svoje základní myšlenky a názory sepsal v knize *The Case for Animal Rights – Kauza práv zvířat*. Základním zlem je podle něj celý náš současný přístup ke zvířatům. Považujeme je za pouhé zdroje, že

²⁷⁰ WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000. s. 11.

²⁷¹ WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000. s. 244.

²⁷² WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000. s. 12.

jsou tu pro nás, aby byla snědena, aby na nich byly prováděny pokusy a aby nás bavila. Lidé by proto měli nejdříve změnit své názory.

Regan zaujímá hledisko tzv. nepřímých povinností. Podle tohoto názoru člověk nemá povinnost k samotnému zvířeti, ale pouze k jeho majiteli. Pokud tedy člověk způsobí zvířeti škodu, odškodnění se dočká pouze majitel, nikoliv zvíře. Tento přístup ale opomíjí, že zvíře může cítit bolest, strach. Zvíře není pouhou věcí. Je tedy neetické zastávat názor, že jenom lidská bolest je relevantní. Dalším hlediskem, kterým se Regan zabývá, je hledisko kontraktarismu. Podstatou je, že práva mají pouze signatáři určité smlouvy. Lidé, kteří se na pravidlech dohodli. Zvířata však tuto společenskou smlouvu podepsat nemohou. To ale Regan vyvrací argumentem, že ani malé děti či duševně zaostalí jedinci tuto smlouvu o ochraně svých práv neuzavírají, a přesto jim právo na ochranu nikdo neupírá. Podle hlediska kontraktarismu záleží tedy na vůli signatářů smlouvy, kolik zvířat a v jaké míře budou chránit.

Za hledisko nejvíce uspokojující morální teorii považuje hledisko právní. Všechna ostatní hlediska překonává tím, že vysvětluje vznik našich vzájemných práv a povinností. Otázkou je, zda je toto možné vztáhnout i na zvířata? Proti tomu se zajisté objeví argumenty, že zvířata neumějí vyšší matematiku, vyrobit stůl, popřípadě uvařit. To ale neumí leckterý člověk a také mu práva neupíráme.²⁷³ Říká, že záleží na podobnostech ne na rozdílech. Za nejzákladnější podobnost považuje tuto: „*Všichni jsme živí tvorové prožívající svůj život, tvorové nadaní vědomím, mající své vlastní podmínky k životu, které jsou pro nás důležité, ať už jsou pro někoho jiného užitečné či nikoliv. To máme se zvířaty společné. Musíme tedy zvířata respektovat vzhledem k jejich vlastní hodnotě jako živé tvory.*“²⁷⁴

Tento respekt vychází z racionálních úvah, nikoliv z emocí či sentimentu. Myšlenka práv zvířat vychází ze stejného základu jako myšlenka práv lidských. Toto hledisko je jasné. Bohužel v praxi přijímáno příliš není. Práva zvířat ve velkochovech a při pokusech jsou stále porušována. Na závěr Regan uvádí jako cíl hnutí na ochranu zvířat: zákaz používání zvířat ve vědě a výzkumu, zákaz chovu zvířat ve velkofarmách, zákaz sportovního lovu a pastí.

---

²⁷³ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 25-26.

²⁷⁴ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009. s. 25-26.

4.1.3 Právní status zvířete

Americký genetik Morris Goodman dospěl k závěru, že genetická informace člověka a šimpanze se liší jen v 0,6 procenta dědičné abecedy. Proto navrhuje přeradit šimpanze do rodu Homo. Další přelom v pohledu na naše „vzdálené příbuzné“ přinesl v devadesátých letech objev „šimpanzí kultury“. Zjistilo se, že většina šimpanzů umí rozbíjet ořechy, někteří k tomu používají kameny, jiní je umí rozbít kusem dřeva. Vědci našli desítky podobných „krajových zvyků“ a došli k závěru, že šimpanzi vytvořili základy kultury. Z několika postupů si vybrali jeden a ten si předávají z pokolení na pokolení. Hranice mezi lidmi a šimpanzi se v souvislosti s tím zdá být ještě nezřetelnější. Není divu, že se ozvaly hlasy pro udělení základních lidských práv šimpanzům. V deklaraci rovnocenných bylo již dávno ustanoveno „společenstvo rovnocenných“ skládající se z orangutanů, šimpanzů, goril a lidí. Některé skupiny ochránců zvířat volají po povýšení principů „společenstva“ na obecně závazné právní normy. Deklarace stanovuje, že nikdo z jejich příslušníků nesmí být zabit a nesmí mu být způsobována újma ani v případě, že by tak nějakým způsobem prospěl ostatním příslušníkům. V případě, že by byl naplněn druhý požadavek, jakékoliv pokusy na lidoopech by nebyly možné.²⁷⁵

První stát, který do svého právního řádu přijal práva lidoopů, byl v roce 1999 Nový Zéland. Novozélandské zákony neakceptovaly jen třetí z požadavků deklarace, kterým je právo na osobní svobodu "členských" druhů společenstva. Podle tohoto principu by lidé ani lidoopi nesměli být zbaveni osobní svobody bez spravedlivého soudu. V případě, že by byli uvězněni neprávem, museli by být propuštěni. Lidoopi i člověk by měli právo na odvolání proti rozsudku, který je osobní svobody zbavil. Pokud by toho nebyli schopni, musel by jim být udělen právního zástupce. Tento bezprecedentní čin si získal velkou pozornost médií a mnozí lidé začali přemýšlet o rozšiřujícím se pojetí práv.

V roce 2003 se pohled médií a veřejnosti stočil ke Švýcarsku, které dalo zvířatům právní status. Veškerá zvířata chovaná doma, jako např. psi, kočky, andulky, přestala být považována za věci. Získala postavení živých bytostí, které jsou schopné cítit a trpět. Například v případě rozvodu manželství se má soudce řídit „zájmem psa“ a

---

²⁷⁵ ANONYMUS. Homo šimpanz. In Animal rights [online]. [citováno 4.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

přiknout ho tomu, kdo se o něj lépe postará.²⁷⁶ Dne 7. 3. 2010 se ve Švýcarsku konalo referendum, které mělo ustanovit týraným zvířatům speciální zástupce u soudu. Proti se však vyslovilo 68,6% voličů. Nejčastějšími důvody bylo zvýšení daňové zátěže a to, že dle platných zákonů jsou zvířata chráněna dostatečně.²⁷⁷ Další zemí, která o právech zvířat jedná, je býčími zápasy proslulé Španělsko. Španělský parlament přijal rezoluci, ve které stanovuje, že svobodu a právo na život by neměli mít jen lidé, ale i některá zvířata. Otázka rozšíření práv na zvířata proto není jednoduchá.

4.2 Obecná deklarace OSN o ochraně zvířat

Od roku 2006 se po celém světě shromažďují podpisy v rámci kampaně s názvem Na zvířatech mi záleží (Animals matter to me), jejich účelem je přijetí Obecné deklarace OSN o ochraně zvířat (Universal Declaration on Animal Welfare - UDA). K lednu 2010 dosahoval počet podpisů na 2 miliony.²⁷⁸ Aby mohla být deklarace předložena OSN, musí ji podpořit 10 milionů lidí. Tato deklarace by měla být obdobou Všeobecné deklarace lidských práv. Česká republika spolu s Kostarikou, Keňou a Indií stála na počátku této iniciativy, ke které se zatím připojilo více než 300 organizací a 110 zemí z celého světa. I když je lidstvo na zvířatech závislé a civilizaci by se mu bez pomoci zvířat nikdy nepodařilo vytvořit, zvířatům se ještě nikdy nedostalo všeobecné ochrany, která by uznala jejich právo na život bez bolesti a utrpení.²⁷⁹

Je samozřejmé, že Obecná deklarace OSN o ochraně zvířat nezaručí dobrý život všem zvířatům, stejně jako Všeobecná deklarace lidských práv nezaručí svobodný život všem lidem. Můžeme ji však považovat za prvotní a základní krok ve změně přístupu člověka ke zvířeti. Petice je organizována organizací World Society for the protection of Animals - WSP, která je jednou z největších organizací na ochranu zvířat na světě. Její ředitel Peter Davis řekl: „Tato petice je první a největší celosvětovou iniciativou v ochraně zvířat vůbec. Je zásadním historickým milníkem v našem úsilí vybudovat svět bez násilí a krutosti páchané na zvířatech. To, v jakých podmínkách zvířata žijí, se týká

---

²⁷⁶ CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In Bedrník časopis pro ekogramotnost [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

²⁷⁷ ANONYMUS. Zpravodajský server lidových novin. In Lidovky.cz [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.lidovky.cz>>

²⁷⁸ ANONYMUS. Campaign reaches 2 milion supporters. In Animals matter to me [online]. [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.news.animalsmatter.org>>

²⁷⁹ ANONYMUS. Petice za ochranu zvířat, připojte se. In Nadace na ochranu zvířat [online]. [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

nás všech – kvalita života zvířat je úzce propojena se zdravím lidí, s rozvojem společnosti a trvale udržitelným rozvojem.“²⁸⁰

Preamble Obecné deklarace OSN o ochraně zvířat

„VZHLEDEM K TOMU, že zvířata jsou živé, vnímavé bytosti, a zasluhují si tedy ohledy a respekt.

VZHLEDEM K TOMU, že lidé sdílí tuto planetu s jinými živočišnými druhy a s jinými formami života a že všechny formy života spolu tvoří souvislý ekosystém.

PŘESTO, že v lidské společnosti existují značné rozdíly sociální, ekonomické a kulturní, každá společnost by se měla vyvíjet humánním a udržitelným způsobem.

VYCHÁZEJÍC z toho, že v mnohých zemích již existují zákony na ochranu společenských i volně žijících zvířat.

USILUJÍC o pokračující účinnost těchto zákonů a o tvorbu lepší a obsáhlejší legislativy na ochranu zvířat,

PROTO SVĚTOVÁ SPOLEČNOST NA OCHRANU ZVÍŘAT

VYHLAŠUJE Obecnou deklaraci o ochraně zvířat za společný cíl všech zemí a národů, aby se tyto snažily všemi vhodnými prostředky následující zásady podporovat a postupnými kroky jim zajistily celosvětové uznání a jejich účinné dodržování.“²⁸¹

Celá deklarace se skládá celkem z osmi článků. V prvním článku jsou definovány některé pojmy, jako např. zvíře, divoké zvíře, zvířata závislá na člověku, welfare a další. Zvíře je zde definováno jako „každý savec s výjimkou člověka, dále ptáci, hadi, obojživelníci, ryby či bezobratlí, kteří mohou pociťovat bolest nebo stres.“²⁸² Článek druhý obsahuje mimo jiné povinnost člověka zajistit zvířatům odpovídající péči. Článek třetí se zabývá ustanoveními vztahujícími se k divokým zvířatům, článek čtvrtý k zvířatům závislým na člověku a článek pátý potom reguluje zacházení s hospodářskými a tažnými zvířaty zejména zajištění jejich welfare před porážkou a omezení doby jejich přepravy. Článek šestý stanovuje regulaci a podmínky chovu zájmových zvířat, zejména zavedení identifikace a registrace zájmových zvířat. A

²⁸⁰ ANONYMUS. Petice za ochranu zvířat, připojte se. In Nadace na ochranu zvířat [online] [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

²⁸¹ ANONYMUS. Obecná deklarace OSN o ochraně zvířat. In Nadace na ochranu zvířat [online] [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

²⁸² ANONYMUS. Obecná deklarace OSN o ochraně zvířat. In Nadace na ochranu zvířat [online] [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

zákaz jejich zabíjení nehumánním způsobem, jako např. zabití pomocí elektrického proudu, ubití, uškrcení, otrávení atd. V článku sedmém jsou obsažena pouze dvě ustanovení, ta se týkají využití zvířat pro sport a zábavu. V případě, že jsou zvířata legálně využívána pro sport a zábavu, měla by být učiněna taková opatření, aby zvířata nebyla vystavena krutému zacházení a utrpení a v případě, že výstavy či představení zvířat poškozují jejich zdraví, měly by být zakázány. Poslední osmý článek se týká využívání živých zvířat pro vědecké účely a mimo jiné obsahuje ustanovení o propagaci, ověřování a uvádění v platnost alternativních metod nahrazujících živá zvířata.²⁸³

---

²⁸³ ANONYMUS. Obecná deklarace OSN o ochraně zvířat. In Nadace na ochranu zvířat [online] [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

5 ZÁVĚR

Jelikož právní postavení zvířete souvisí s naším nazíráním na zvíře samotné, věnovala jsem se v na začátku práce historickým přístupům člověka ke zvířeti a poté teprve tomu, jak je na zvíře nahlíženo z hlediska práva. Zaměřila jsem se na právní postavení zvířete v našem právním řádu, a to v současném občanském zákoníku i v navrhované úpravě nového občanského zákoníku. Srovnala jsem také naši právní úpravu s úpravou různých států. Vymezila jsem rozdílné pojetí zvířete tak, jak je zná právo soukromé a veřejné. Definovala jsem pojem *zvíře* s podmnožinou *živočichů*. Podstatnou část práce jsem věnovala rozboru zákona na ochranu zvířat, jež je dle mého názoru základním právním předpisem upravující právní postavení zvířete a v té souvislosti jeho ochranu. Jak už se týká právní úpravy usmrcení, přepravy či zákazu týrání zvířete. V další části jsem uvedla právní úpravu převodu vlastnictví ke zvířatům, která je významná zejména na poli mezinárodním v souvislosti s ochranou ohrožených druhů Úmluvy CITES. Značnou část práce jsem věnovala právnímu rozboru odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, která jak vyplývá z mnou uvedené judikatury, není jednoznačná a vždy je nutné zohlednit všechny podstatné okolnosti daného případu. V předposlední části své práce jsem se zabývala trestněprávní a správněprávní odpovědností za týrání zvířete, uvedla jsem některé trestné činy související se zvířetem. Blíže jsem se věnovala rozboru trestného činu pytláctví, jelikož v důsledku novely trestního zákoníku došlo ke změně skutkové podstaty tohoto trestného činu, která dle mého názoru k ochraně zvířat nepřispěla. Poslední kapitola obsahuje názory a úvahy různých osobností nad tím zda zvíře má vůbec právo mít práva. Nastínění možnosti rozšíření základních práv i na zvířata, tak jak to je obsaženo v právních předpisech jednotlivých států a informace o připravované Obecné deklaraci OSN o ochraně zvířat.

Naše právní úprava postavení zvířete vychází ze socialistického pojetí celého občanského zákoníku jako základního předpisu soukromého práva. Výrazně tedy zaostává za úpravami vyspělých evropských států. Vypadá to, že je na snaze toto pojetí živého tvora jako věci změnit, jak vyplývá z návrhu nového občanského zákoníku. Je otázkou, co přinese daná úprava v praxi. V souvislosti s ochranou zvířat by bylo vhodné přijmout i další ustanovení, která by například znemožňovala osobě, jež se dopustila

týrání zvířete, si pořídit zvíře nové. Bohužel, změna právního postavení zvířete je nemožná bez změny pohledu lidí na zvíře, viz výrok JUDr. Cyrila Svobody níže.

V průběhu dějin získalo lidstvo mnoho důležitých poznatků o zvířatech, o jejich biologické stavbě těla, chování a citění. Tyto poznatky absolutně vyloučily nahlížení na zvířata jako na necítící věci. Bohužel, v právních řádech mnoha zemí jsou zvířata za věci považována stále.

Návrh nového občanského zákoníku se od tohoto zastaralého pojetí odchyluje a uvádí - „živé zvíře není věcí.“²⁸⁴ Zároveň ale připouští použití ustanovení o věci v případech, kdy to neodporuje povaze živého tvora. Živé zvíře je schopné cítit bolest, radost a podobně jako člověk prožívá mnoho dalších emocí. V případě, že je izolováno od ostatních druhů, trpí frustrací. **Souhlasím s tím, že v určitých případech může být zvíře považováno za majetek, a proto se na něj musí vztahovat určitá právní úprava upravující vlastnictví apod. V občanském zákoníku by však mělo být definováno jako živá, myslící a cítící bytost.**

Ustanovení, které by podle mého názoru nemělo být součástí právního řádu vyspělého státu 21. století, je udělování výjimek ze způsobů usmrcení zvířete pro potřeby církví a náboženských společností. Stručný popis rituální porážky jsem zmínila v textu výše. Myslím si, že těmito výjimkami zákon vlastně povoluje týrání zvířat. Kdyby se takového způsobu usmrcování zvířat dopouštěla fyzická osoba, jistě by byla stíhána ze spáchání trestného činu týrání zvířete. Muslimské a Židovské obci však zákon toto jednání výslovně povoluje. V čem je tedy rozdíl? Já ho nespátřuji v ničem, a proto bych do budoucí právní úpravy navrhla absolutní zákaz košer a halal porážek zvířat.

Ustanovení návrhu nového občanského zákoníku se mi jeví jako velmi pokrokové, přibližující Českou republiku k vyspělým evropským zemím. Jelikož většina vyspělých zemí již zvíře jako pouhou věc nedefinuje. V souvislosti s tím bych chtěla vyjádřit naprostý nesouhlas s tvrzením JUDr. Cyrila Svobody bývalého poslance parlamentu České republiky za KDU-ČSL, který ve zprávách TV Prima dne 27. 4. 2009 prohlásil: „Zvíře je věcí a nemá smysl tvrdit, že zvíře není věc.“²⁸⁵

---

²⁸⁴ Vládní návrh občanského zákoníku. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

²⁸⁵ ANONYMUS. Jsem barbar. In Animal rights [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

O právech zvířat se v parlamentu hovořilo již v souvislosti se schvalováním zákona na ochranu zvířat. Poslanci se ale nakonec shodli na tom, že zvířata žádná práva mít nemohou. Zvítězil zde názor zemědělské lobby, že pokud by zvířatům byla nějaká práva udělena, znamenalo by to automatickou likvidaci dnešních velkochovů.²⁸⁶

Zajímavé je i nahlédnutí do volebních programů stran pro volby do Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky, které se konaly na konci května roku 2010. Z nich je zřejmé, že až na Stranu zelených a malou zmínku u strany Věci veřejné nemají zvířata u politiků přílišné zastání. I přesto, že to není dávno, co se řešil návrh novely zákona na ochranu zvířat předložený zemědělským výborem, který měl povolit kontaktní norování.

Většina stran měla pouze do volebního programu okrajově zahrnutou podporu ekologického zemědělství a prodej zemědělských produktů přímo ze statků.

Občanská demokratická strana: Téma zvířat samostatně nezpracovávala. Z programu bylo možné vyčíst podporu ekozemědělství.

Česká strana sociálně demokratická: Téma zvířat také samostatně nezpracovávala. Zmiňovala se jen obecně o šetrném zemědělství.²⁸⁷

Strana zelených: Téma ochrany a práv zvířat bylo zahrnuto na poslední straně kapitoly věnující se podpoře ekologického zemědělství a biopotravin. Za velmi důležité opatření považovala welfare hospodářských zvířat. Prosazovala zákaz klecových chovů nosnic v České republice a v návaznosti na to podporu ekologických chovů drůbeže. Dále zákaz transportu jatečných zvířat na vzdálenost větší než 300km od hospodářství a zákaz jejich převážení přes území České republiky. Věnovala se i podpoře alternativních chovů hospodářských zvířat bez utrpení pomocí přesměrování státních a evropských dotací. Strana zelených prosazovala také zákaz chovu kožešinových zvířat a omezení držení zvířat v pojízdných zvěřincích a cirkusech a jejich stálou kontrolu. A postupný zákaz pokusů na zvířatech s podporou alternativních metod k těmto pokusům. V neposlední řadě strana plánovala zasadit se o efektivnější fungování Ústřední komise pro ochranu zvířat jako poradního orgánu ministerstva zemědělství.²⁸⁸

---

²⁸⁶ ZÍDEK, T. Lidé si myslí, že jsou něčím výjimeční. In Animal rights [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

²⁸⁷ ANONYMUS. Volební programy 2010 – zvířata. In aktuálně.cz [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://wiki.aktualne.centrum.cz>>

²⁸⁸ ANONYMUS. Volební program Strany zelených volby do Poslanecké sněmovny 2010. In Strana zelených [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.zeleni.cz>>

Věci veřejné: Strana chtěla pomocí welfare standartů (např. velikost prostoru pro ustájení jednotlivých druhů hospodářských zvířat) zabránit znevýhodňování produktů, které pocházejí z EU oproti těm produktům, které jsou ze zemí, jež nejsou členy EU.

TOP 09: Ochrana zvířat se samostatně nevěnovala. Hlásila se k podpoře biopotravin jako alternativě produktů z velkochovu.

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová: Téma týkající se právního postavení či ochrany zvířete samostatně nezpracovávala. Hlásila se k podpoře vinařství, chmelařství a rybníkářství. Zvířata klasifikovala jako obchodní komoditu. Do budoucna chtěla zvýšit jejich tržní hodnotu jak v České republice, tak v zahraničí.

Komunistická strana Čech a Moravy: Prohlašovala pouze, že myslivost, včelařství, rybníkářství a chovatelství by mělo být součástí ochrany přírody.²⁸⁹

Aktuálně se tématu právní ochrany zvířat věnuje místopředsedkyně Poslanecké sněmovny a strany Věci veřejných Kateřina Klasnová, která chce od roku 2011 prosadit zvýšení jejich ochrany. A to tvrdšími tresty za týrání zvířat a novým registrem zvířat, který by byl spravován státem, a veterinář by měl povinnost do něj zvíře zaregistrovat. Majitel zvířete by zároveň musel nechat zvíře očipovat. Ve státním registru by byl také stanoven zákaz zvíře opustit. Pro zavedení registru se vyjadřuje i Státní veterinární správa, která jako jeden z velkých problémů vidí to, že člověk, který jednou zvíře týral a byl z toho i usvědčen, může chovat zvíře další. Stačí, když ho přihlásí v jiném kraji. Klasnová chce také předejít častému konzumování psů a koček, ke kterému v České republice dochází a to především ze strany u nás žijících Asiatů. Podle ní je problém v zákoně na ochranu zvířat, který umožňuje různý výklad týkající se hospodářského zvířete a dává tak prostor pro jeho zneužití. Hospodářská zvířata jsou zde totiž vymezena demonstrativně nikoliv taxativně. Proto by například podle Klasnové psi, které by někdo choval továrním způsobem za účelem prodeje a konzumace jejich masa, mohli být považováni za hospodářská zvířata. Řešením by bylo nahrazení pojmu hospodářská zvířata pojmem jateční. Jasně by tak bylo vymezeno, že zabít za účelem konzumace masa lze pouze jateční zvíře. Mezi ně pes či kočka nepatří.

Klasnová dále navrhuje, aby veterinární správa získala více pravomocí, v současné době totiž nemůže bez povolení úřadů vstoupit na cizí pozemek, i když má

---

²⁸⁹ ANONYMUS. Volební programy 2010 – zvířata. In aktuálně.cz [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://wiki.aktualne.centrum.cz>>

důvodné podezření z týrání zvířat.²⁹⁰ Taková inspekce potom postrádá smysl, jelikož pachatelé mají dost času zahladit stopy. Tento návrh není žádnou novinkou, podobné změny navrhovali již před dvěma lety David Šeich (ODS) a Jeroným Tejc (ČSSD). Zákon se změnit nepodařilo. Podle Jeronýma Tejce to bylo ze dvou důvodů. Jednak nebyl zájem mezi ostatními poslanci a chladně se k návrhu postavilo i ministerstvo zemědělství.²⁹¹

Osobně si myslím, že cesta ke změně právního postavení zvířat a k lepšímu zacházení s nimi nevede přes parlament prostřednictvím udělení zvířatům „nějakých“ práv. Vede přes širokou veřejnost. Tak jako např. švýcarská média rozjela kampaň proti velkovýkrmnám drůbeže a začala lidem ukazovat, v jak strašných podmínkách zvířata žijí a za jakých hrozných podmínek vznikají vajíčka. Lidé vajíčka z chovů v klecích přestali kupovat. Drůbežářský průmysl se postupně přizpůsobil a časem byl klecový chov zakázán úplně.²⁹² Budoucnost ke zlepšení životních podmínek hlavně hospodářských zvířat vidím v ekologickém zemědělství, jehož popularita v souvislosti se zvýšeným zájmem lidí o zdravý životní styl stále roste. A až bude naplněno oněch šest svobod stanovených Johnem Websterem v praxi, můžeme uvažovat o jejich zakotvení do právního systému.

---

²⁹⁰ ANONYMUS. Klasnová jde po krku týračům zvířat, psi a kočky mají vymizet z jídelníčku. In idnes.cz/ Zprávy [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://zpravy.idnes.cz>>

²⁹¹ ANONYMUS. Klasnová jde po krku týračům zvířat, psi a kočky mají vymizet z jídelníčku. In Animal rights [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.cz>>

²⁹² ZÍDEK, T. Lidé si myslí, že jsou něčím výjimeční. In Animal rights [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

6 POUŽITÁ LITERATURA

Knižní literatura:

DIAMOND, J. *Třetí šimpanz*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004.

EHRENREICHOVÁ, B. *Blood Rites: Origins and History of the Passions of War*. 1. vyd. New York: Henry Holt and Company Incorporated, 1998.

FREUD, S. *A Difficulty in the Path of Psycho - Analysis*. 3. vyd. London: Hogarth Press, 1955.

HARRISONOVÁ, R. *Animal machines*. 1. vyd. London: Vincent Stuart Publishers, 1964.

JOHNSON, A. – EARLE T. *The Evolution of Human Societies: From Foraging Group to Agrarian State*. 2. vyd. Stanford University Press, 2001.

KAPLEAU, P. *To Cherish All Life: A Buddhist Case for Becoming Vegetarian*. 2. vyd. Rechester NY: Zen Center, 1986.

KINCL, J. – URFUS, V. – Skřejpek, M.: *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995.

KUNDERA, M. *Nesnesitelná lehkost bytí*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 2006.

FIALA, J. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1993.

PATTERSON, C. *Věčná Treblinka*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003.

PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: LINDE PRAHA, 2009.

SAGAN, C. - DRUYNOVÁ, A. *Stíny zapomenutých předků*. 1. vyd. Praha: Eminent, 1999.

SAGAN, C. *Draci z ráje – Úvahy o vývoji lidské inteligence*. 1. vyd. Praha: Eminent, 2000.

SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1. vyd. Praha: Práh, 2001.

WEBSTER, J. *Welfare životní pohoda zvířat aneb střízlivé kázání o ráji*. 1. vyd. Praha: Práha, 2000.

VILÍMKOVÁ, V. – STEJSKAL, V. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související – Komentář*. 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2005.

Časopisecká literatura:

BECK P. Nová kampaň ohz: STOP rituálnímu zabíjení zvířat v ČR. *Zpravodaj OHZ*, 2008, č. 25, s. 4.

KOVAŘÍKOVÁ Z. Kampaň ohz „STOP rituálnímu zabíjení zvířat v ČR“. *Zpravodaj OHZ*, 2009, č. 28, s. 4.

PŘEDSTAVENSTVO OHZ. Budoucnost transportů v Unii a ČR: výměna krátkozrakých kontrol za nevidomé. *Zpravodaj OHZ*, 2003, č. 11, s. 11.

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

Zákony:

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

Zákon č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 291/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění zákona č. 444/2005 Sb.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 386/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, jak vyplývá ze změn provedených ústavními zákony

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

Vyhlášky:

Vyhláška č. 3/2009 Sb., o odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat proti týrání

Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě

Vyhláška č. 5/2009 Sb., o ochraně zvířat při veřejném vystoupení a při chovu

Vyhláška č. 207/2004 Sb., o ochraně, chovu a využití pokusných zvířat, ve znění vyhlášky č. 39/2009 Sb.

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění vyhlášky č. 425/2005 Sb. a vyhlášky č. 464/2009 Sb.

Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat

Vyhláška č. 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování, ve znění vyhlášky č. 424/2005 Sb.

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči

Vyhláška č. 175/2000 Sb. o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu

Směrnice EU:

Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2.4.1979 o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice Rady 86/609/EHS ze dne 24.11.1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států, týkajících se ochrany zvířat používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

Směrnice Rady 91/629/EHS ze dne 19.11.1991, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu telat

Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21.5.1992 o ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Směrnice Rady 93/119/ES ze dne 22.12.1993 o ochraně zvířat při porážení nebo usmrcování

Směrnice Rady 98/58/ES ze dne 20.7.1998 o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

Směrnice Rady 1999/74/ES ze dne 19.7.1999, kterou se stanoví minimální požadavky na ochranu nosnic

Nařízení EU:

Nařízení Rady (ES) č. 338/97/ES ze dne 9.12.1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Nařízení Rady (ES) č. 1255/97 ze dne 25.6.1997 o kritériích Společenství pro místa zastávek a o změně plánu cesty uvedeného v příloze směrnice 91/682/ EHS

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22.12.2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/ EHS a 93/119 ES a nařízení (ES) č. 1255/97

Nařízení Evropského parlamentu a Rady 853/2004/ES ze dne 29.4.2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu

Nařízení Evropského parlamentu a Rady 854/2004/ES ze dne 29.4.2004, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 998/2003/ES ze dne 26. května 2003 o veterinárních podmínkách pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu a o změně směrnice Rady 92/65/EHS

Nařízení Komise č. 865/2006/ES ze dne 4.5.2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Důvodové zprávy a návrhy zákonů:

Důvodová zpráva. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

Vládní návrh občanského zákoníku. In Nový občanský zákoník [online]. [citováno 15.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.obcanskyzakonik.justice.cz>>

Mezinárodní smlouvy:

Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, vyhlášená MZV pod sdělením č. 118/2006 Sb.m.s. a protokol o její změně

Evropská úmluva o ochraně jatečných zvířat, vyhlášená MZV pod sdělením č. 114/2003 Sb.m.s.

Evropská úmluva o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely vyhlášená sdělením MZV pod č. 21/2000 Sb.m.s. a Protokol o novelizaci této úmluvy Evropská úmluva o ochraně zvířat v zájmových chovech vyhlášená MZV pod sdělením č. 19/2000 Sb.m.s.

Evropská úmluva o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě vyhlášená MZV pod sdělením č. 20/2000 Sb.m.s.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 5.8.2010, sp. zn. III. ÚS 2278/07

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006, 25 Cdo 2432/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.6.2008, sp. zn. 25 Cdo 3117/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2010, sp. zn. 25 Cdo 5030/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2003, sp. zn. 25 Cdo 972/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 540/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.8.2002, sp. zn. 7 Tdo 382/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 257/2007

Internetové zdroje:

ANONYMUS. Autonehoda s kanci. In Právní poradna pro každého. [online]. [citováno 2.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniporadna.propravo.cz>. >

ANONYMUS. Campaign reaches 2 milion supporters. In Animals metter to me [online]. [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.news.animalsmatter.org> >

ANONYMUS. Cestování se psy, kočkami a fretkami. In Státní veterinární správa České republiky [online]. [citováno 19.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.svscr.cz>>

ANONYMUS. Halal – Tradice kontra humánnost. In Animal rights [online]. [citováno 24.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

ANONYMUS. Homo šimpanz. In Animal rights [online]. [citováno 4.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

ANONYMUS. Jsem barbar. In Animal rights [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

ANONYMUS. Klasnová jde po krku týračům zvířat, psi a kočky mají vymizet z jídelníčku. In idnes.cz/ Zprávy [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://zpravy.idnes.cz>>

ANONYMUS. Některé otázky související s trestným činem pytláctví. In epravo.cz [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.epravo.cz>>

ANONYMUS. Obecná deklarace OSN o ochraně zvířat. In Nadace na ochranu zvířat [online] [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

ANONYMUS. Obchod se zvířaty jako výkon živnosti. In epravo [online]. [citováno 16.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.epravo.cz>>

ANONYMUS. Obchod se zvířaty určenými pro zájmové chovy - živnostenské oprávnění krok za krokem. In BusinessInfo [online]. [citováno 16.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz>>

ANONYMUS. Petice za ochranu zvířat, připojte se. In Nadace na ochranu zvířat [online] [citováno 1.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

ANONYMUS. Situace v ČR. In Svoboda zvířat – Proti srsti [online]. [citováno 1.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.protisrsti.cz>>

ANONYMUS. Volební program Strany zelených volby do Poslanecké sněmovny 2010. In Strana zelených [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.zeleni.cz>>

ANONYMUS. Volební programy 2010 – zvířata. In aktuálně.cz [online] [citováno 28.11.2010]. Dostupný z: <<http://wiki.aktualne.centrum.cz>>

ANONYMUS. Zpravodajský server lidových novin. In Lidovky.cz [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.lidovky.cz>>

ANONYMUS. Celkový přehled poskytnutých náhrad škod dle zákona č. 115/2000 Sb. In Kraj Vysočina. [online]. [citováno 19.9.2010]. Dostupný z: <<http://www.kr-vysocina.cz>>

BRABEC, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. In PrávniRadce.ihned [online]. [citováno 11.10.2010]. Dostupný z: <<http://www.pravniradce.ihned.cz>>

DUBEN, J. Tisková zpráva – Po EU chovatel OP, pes pas.... In Liga na ochranu zvířat Třebíč [online]. [citováno 18.12.2010]. Dostupný z: <<http://www.loz-trebic.cz>>

FOKT, M. Čipování psů povinností. In ireceptář.cz [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.ireceptar.cz>>

CHLUMSKÁ, L. *Co jsou a kde se vzala zvířecí práva*. In Bedrník časopis pro ekologičnost [online]. [citováno 7.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.pavucina-sev.cz>>

JOUDALOVÁ, R. Mezinárodní obchod s volně žijícími druhy – CITES. In BOTANY.cz [online]. [citováno 4.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.botany.cz>>

PRCHALOVÁ, J. Toulavá, opuštěná a ztracená zvířata. In Nadace na ochranu zvířat [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.ochranazvirat.cz>>

SPURNÁ, J. Výklad k vyhlášce č. 411/2008 Sb. In eAGRI Ochrana zvířat [online]. [citováno 22.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.eagri.cz>>

STEJSKAL, J. Hlasování ve sněmovně: Poslanci pro kontaktní norování. In Ekolist.cz [online]. [citováno 23.2.2010]. Dostupný z: <<http://www.ekolist.cz>>

SURYNEK, J. Pokusy na zvířatech z vědeckého hlediska. In Animal rights [online]. [citováno 2.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

ŠÍMA, A. Pytláctví po rekodifikaci trestního zákona. In Myslivost [online]. [citováno 29.11.2010]. Dostupný z: <<http://www.myslivost.cz>>

ZÍDEK, T. Lidé si myslí, že jsou něčím výjimeční. In Animal rights [online]. [citováno 7.3.2010]. Dostupný z: <<http://www.animalrights.webz.cz>>

7 PŘÍLOHY

Tabulka srovnává nejvýraznější rozdíly mezi velkochovy a ekologickými chovy

Průmyslové zemědělství	Ekologické zemědělství
Brojleři (kuřata na maso)	
<ul style="list-style-type: none"> • Chovají se rychle rostoucí hybridy – brojleři, kteří porážkové hmotnosti (asi 2 kg) dosáhnou za 42 dnů. • Rychlý růst vyvolává velký nápor na kosti, srdce a plíce. Mláďata trpí bolestivými deformacemi nohou, často hynou žizní a hladem, protože se nedokáží dostat ke krmivu. Výjimkou nejsou ani úhyny na selhání srdce. Maso má nižší kvalitu. • Kuřata žijí ve velkých uměle osvětlených halách bez výběhu a často i bez oken. • Dostávají koncentrované krmné směsi s přidáním doplňků a léčiv (vakcín, kokcidostatik, vitaminů). Podporuje to jejich rychlý růst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuřata rostou přirozenou rychlostí, minimální stáří před porážkou je 81 dní. • Mají k dispozici kalíšť, podestýlku, venkovní výběh s částečným pokryvem vegetací a úkryty. • Nižší hustota chovu. Na 1 m² připadá 10 kuřat (maximální celková hmotnost 21 kg/m²) a každé zvíře musí mít venkovní výběh 4 m². • Chovatelé krmí kuřata s nižší intenzitou, výkrm má tři fáze: předvýkrm, výkrm a dokrmování. • Kuřatům musí být zajištěn nepřetržitý přísun potravy a vody.
<p style="text-align: center;">Nosnice (slepice chované pro snášení vajec)</p> <p>V přirozených podmínkách žijí slepice v malém hejné (10–20 slepic a kohout), jsou čínorodé a velmi pohyblivé.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Slepice žijí v bateriových klecích, které jsou poskládané v několika patrech nad sebou. Na každou slepici připadá plocha zhruba o velikosti archu papíru A4. • Slepice nemohou roztáhnout křídla, popelít se, poletovat, běhat, zobat v zemi. Trpí řídnutím kostní tkáně (osteoporóza) a následně zlomeninami končetin. • Aby se slepice vzájemně nezraňovaly, zkracují se jim často zobáky (kvůli frustraci si klovou peří, dochází ke kanibalismu). Pahýl zobáku ale zůstává stále citlivý. • Kvůli ovlivnění intenzity snášení vajec se slepicím uměleým osvětlením prodlužuje nebo zkracuje den. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekologické zemědělství nepovoluje klecové chovy. • Na 1 m² může být maximálně 6 nosnic a na každou nosnici připadají 4 m² výběhu. • Výběh se postupně přesunuje, aby byl stále zelený. • Slepice mohou žít ve voliérových nebo venkovních chovech, mobilních drůbežárnách nebo chovatel kombinuje ustájení s výběhem. Podmínky ale vždy musí splňovat základní etologické potřeby zvířete. • Ekozemědělci nesmí slepicím zkracovat zobáky. • Pro umělé osvětlení platí, že nesmí přesáhnout 16 hodin. Slepice musí mít minimálně 8 hodin tmy bez přerušení.
<p>Bateriové klece budou od roku 2012 zakázány a zůstanou tzv. klece obohacené. V obohacených klecích musí být pro každou nosnici nejméně 750 cm² (nyní je to 550 cm²), hnízdo, stelivo, hřady a 12 cm korýtka. Stanovuje to směrnice Rady EU č. 1999/74/ES, která definuje minimální požadavky na ochranu nosnic. Dále budou povoleny alternativní systémy (chov na podestýlce, chov s volným výběhem a ekologický chov).</p>	

<p align="center">Dojnice (krávy na produkci mléka)</p> <p align="center">Přirozeně žijící skot se seskupuje do malých stád, rozdělených na matky s mláďaty a mladé býky.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Dojnice jsou vyšlechtěny tak, aby nadojily až 40 litrů mléka denně. Tím dochází k přetěžování jejich organismu nadměrným příjmem potravy. • Krávy jsou intenzivně dojeny i v období březosti, potřebují proto vysoký příjem energie. Trpí záněty vemene a metabolickými poruchami. • Kráva vydrží obvykle 3–4 laktace, což je období mezi porody, ve kterém produkuje mléko; a pak jde na jatka. • Někde ještě přetrvává tzv. vazné ustájení. Kráva je celý život uvázaná na jednom místě, kde se dvakrát denně dojí. 	<ul style="list-style-type: none"> • Telata minimálně tři měsíce pijí mateřské mléko. Náhražky nejsou povoleny. • Téměř polovina krav má díky dobrým životním podmínkám více než tři laktace [17]. • Typy ustájení krav jsou různé, vždy ale musí mít možnost výběhu. Výjimkou je vazné ustájení v budovách postavených do srpna 2000. Krávy ale musí mít pravidelný pohyb a pohodlnou podestýlku. Tato výjimka musí být schválena kontrolní organizací a platí do konce roku 2010.
<p align="center">Prasata</p> <p align="center">Prasata jsou velmi inteligentní, čínorodá a zvědavá zvířata. V přirozeném prostředí žijí v malých rodinných skupinkách.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Prasata jsou ustájena nahusto – na roštové podlaze, v železobetonových kotcích bez možnosti pohybu na čerstvém vzduchu. Na prase ve výkrmu o živé hmotnosti 85–110 kg připadá plocha 0,65 m² [18]. • Nemají možnost rýt v zemi a bahnit se (péče o tělo a chlazení). • Mají nedostatek pohybu a trpí nudou, což vede k agresivitě a kanibalismu, často se navzájem napadají a okusují. • Proto se prasatům kupírují ocásky a zkracují špičáky. • Chovné prasnice stráví téměř celý život v individuálních kotcích (holé kovové klece), které jim neumožňují téměř žádný pohyb. • Před porodem žijí v ocelových porodních boxech, kde trpí stresem. V přírodě si totiž stavějí porodní hnízda. Po porodu nemají možnost přiblížit se k selatům (zamezuje se tak zalehnutí selat). Průmyslový systém chovu prasnic je v některých evropských státech již zakázán. Od roku 2013 bude tento zákaz platit v celé EU. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasata mohou žít ve vepřinech nebo venku. Vždy ale musí mít dostatek prostoru. Na prase ve výkrmu o hmotnosti 85–110 kg připadá plocha 1,3 m² a venkovní výběh 1 m². Výběh musí umožňovat rytí v zemi a odpočinek. Ve vepřinech musí mít prasata podestýlku. • Totéž platí pro prasnice. Výjimkou jsou prasnice před porodem a při kojení, kdy žijí v kotcích, které musí mít minimálně 7,5 m². • Selata nemohou být odstavena dříve než ve věku šesti týdnů. • Zalehnutí selat se zamezuje ochrannou zábranou nebo pomocí speciálních výkyvných a pružných výčnělků, mezi které si prasnice lehá nebo si s nimi hraje. • Prasata dostávají převážně jadrná krmiva s vysokým obsahem bílkovin (pomáhá to v odbytí rostlinné produkce, ale prodražuje biovepřové). • 85 % krmiv (v přepočtu na sušinu) musí pocházet z ekologického zemědělství. • Vhodné životní podmínky se pozitivně projevují také na kvalitě masa, ale výrazně jej prodražují.

Kožešinová zvířata chovaná na kožešinové farmě v Prostějově
Zdroj: <http://www.michalkolesar.net>

Slepice chované v klecích v EU
Zdroj: <http://www.spolecnostprozvirata.cz>

Biofarma Sasov – chov prasat
Zdroj: <http://www.pro-bio.cz>

Prasnice chovaná ve velkochovu
Zdroj: <http://www.agroweb.cz>

Ekologický chov ovcí na Chlumu ve Východních Čechách
Zdroj: fotoalbum autora

Fenka německého boxera chovaná jako zvíře v zájmovém chovu
Zdroj: fotoalbum autora

8 ANIMAL AND ITS LEGAL POSITION - RESUMÉ

Animals belong to our planet. They lived here before us. As a result of human activity a lot of animals are on a list of threatened species, others are extinct, some of them live in captivity in zoological gardens and the rest of them is bred in horrible conditions in order to give people meat, eggs and skin.

During the history there were two viewpoints at animal rights. Supporters of the first viewpoint maintained that animals do not have consciousness and do not feel pain or happiness. According to them they are like machines and they live just for the people's benefit. These people made a very terrible tests on animals and they even laughed when animals were screaming in pain.

Supporters of the second viewpoint were convinced that animals are not like machines. They can feel and express emotions like happiness or pain. They can feel sadness when they are kept apart from others of their specie.

Ancient Greece and Roman Empire are considered as a cradle of Western civilization. Most of the contemporary law systems – including our law system - come from Roman law. First legal regulations concerning animals come from this period. According to the Roman law system an animal was regarded as an object. This regulation exists in the most of states to this day. First laws which protected animals were established in Great Britain in 1821 thanks to Richard Martin. A few years later Richard Martin with support of other lawyers established the first animal rights protecting organization.

True expansion of animal rights protecting organizations came as late as in the 1980s and 1990s. One of the reasons of this expansion is definitely huge amount of books and articles concerning horrible breeding conditions at the animal farms published during this period.

Other important turning point came in the European Union in 1997. Before this year the law systems classified animals as an objects. After a long and demanding campaign ran by animal security organizations, all of the fifteen members of the EU signed a legal binding document. In this document animals were defined as feeling creatures. For the first time the topic of prevention cruel manipulation and animal suffering was discussed at the state level.

Throughout the history there have been many opinions concerning the question of animal rights. Jeremy Bentham at the beginning of the 19th century came to the conclusion that the basic animal right is not to suffer. Peter Singer in his famous book *Animal Liberation* (first published in 1975) compared animal suffering to the suffering of a human being. In 1990s John Webster defined Five Freedoms of animals which are now seriously considered in the modern European law systems. Five Freedoms are: Freedom from thirst and hunger, Freedom from discomfort, Freedom from pain, injury, and disease, Freedom to express normal behavior, Freedom from fear and distress.

According to the Civil Code an animal is being classified as a thing, the legislation regulating how to handle things has to be applied. For instance when transferring the ownership. However, it is still important to consider the interests of a living creature. In case the animal causes damage, its owner (or a supervising person) bears the responsibility for that damage. Special legislation of liability for damage is applied to damage caused by a wild animal or by a chosen extra protected animal.

Among European countries we can find several law systems which do not classify an animal as an object: Switzerland, Poland, Russia among others. The Civil Code of the Czech Republic from the year 1940 contains a regulation which considers an animal as an object. Nowadays exists a draft bill which proposes new classification of an animal as a living creature with appropriate rights. In my opinion passing this bill would be significant success which would bring our law system closer to the elaborated law systems of other western countries.

In our present law system there are several statutes concerning animals. The most important is Statute For Animal Protection: number 246/1992 Sb. Main purpose of this statute is protection of animals from cruelty and also contains general legal definition of an animal. According to this statute we recognize several kinds of animals e.g. livestock, free-living animals, animals for testing. The statute also includes definition of cruelty to animals and corresponding penalty, definition of animal testing which is possible only when there is no other alternative method and legal definition and regulation of killing an animal which expresses the basic statement saying that killing an animal without a reason is prohibited. Concerning the killing of an animal the statute determines the conditions and methods of permitted ways of animal slaughter and compulsory stunning before the slaughter.

The Statue of Nature and Scenery Protection number 114/1992 Sb. is another important law including definition of an animal. This definition is more general, in contrast to the Statue number 246/1992 Sb. The previous statue includes invertebrates and it is used primarily for free-living animal protection.

In addition to the state law systems there are nowadays many international animal protection contracts, EU regulations and EU directives that must be obeyed by the Czech Republic and other European countries.

American geneticist Morgan Goodman discovered, that the difference between human and chimpanzee DNA is only in 0,6 %. It is also known that chimpanzees are able to create culture. For example they are able to learn how to use a wooden stick or stone as a tool for breaking nuts and share this experience with the following generations. This is one of the reasons that led to the incorporation of basic rights for chimpanzees within the law system of New Zealand. Switzerland is another example of a state with elaborate animal protection law system. Animal rights are also considerably discussed in Spain.

Since 2006 thousands of people's signatures have been assembled worldwide within The Animals Matter to Me campaign. The aim of the campaign is to achieve the Universal Declaration on Animal Welfare (UDAW). In order to submit a proposal to the UN, at least 10 million of people have to support it. The declaration should be a parallel to the Universal Declaration of Human Rights. More than 300 organizations and 110 countries all over the world joined the campaign so far and the Czech Republic can boast about being at the beginning of the initiative. It is obvious that the UN Universal Declaration on Animal Welfare cannot guarantee a better life to all animals as well as the Universal Declaration of Human Rights cannot guarantee all humans to live freely. However, we can consider the Declaration to be the very first step in change of the human approach to the animals.

From my point of view the animal protection should be more emphasized within the law systems as well as in the individual level. I am strongly convinced that there are definitely many ways how the animal protecting laws and systems of penalization should be improved. As the new Czech Civil Code proposal shows there is a sign of „wind of change“ within the matters of animal protection. I personally totally identify

with the idea of the new Civil Code proposal which define an animal as a living creature with basic rights and I hope it is the sign of changing the attitudes towards to the animals at all levels of the society.

KLÍČOVÁ SLOVA – KEY WORDS

Klíčová slova

Právní postavení zvířete – občanský zákoník – právní ochrana zvířat

Key words

Animal Legal Position – Civil Code – Animal Rights Protection